

Útmutató ügyvédek és ügyvédi irodák számára a mesterséges intelligencián alapuló eszközök EU-n belüli használatához 2022

The project is co-funded by
the Justice Programme
of the European Union

KIADÓ

Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa
(Council of European Bars and Law Societies)

Rue Joseph II, 40
B-1000 Brüsszel (Belgium)

www.ccbe.eu

European Lawyers Foundation
Fluwelen Burgwal 58,
2511 CJ Hága (Hollandia)

www.elf-fae.eu

SZERZŐ

Homoki Péter

„SZERZŐI JOGI ZÁRADÉK”

A jelentés szerzői jogi jogosultja a CCBE és az ELF, amely nem érinti az Európai Uniónak a projekt támogatási megállapodás I.7. cikke szerinti jogát.

További információért kérjük, hogy a info@elf-fae.eu címre küldje kérdéseit.

A jelen fordítás a szerzői jogi jogosultak engedélyével készült, de a szerzői jogi jogosultak csak az eredeti angol nyelvű változatot hagyták jóvá. Bármilyen értelmezési nehézség esetén kérjük ellenőrizték az eredeti, angol nyelvű szöveget.

Cover illustration: ©Artificial intelligence and brain concept, peshkov ; Head outline with circuit board and number binary digit on blue background, Artificial intelligence or ai concept, kardd- Adobe Stock

KÖZREMŰKÖDTEK

Britta Kynast
Christian Lemke
Iain G. Mitchell QC
Jiří Novak
Carla Secchieri
Thierry Wickers

European Lawyers Foundation (ELF)

Alonso Hernandez-Pinzon Garcia
Jonathan Goldsmith

Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa (CCBE)

Martin Sacleux
Simone Cuomo

Összefoglaló

A használt rövidítések jegyzéke	6
Összefoglaló	7
1. Bevezetés: Az AI4Lawyers projekt háttere és céljai	11
2. Milyen lehetőségeket kínálnak a mesterséges intelligencia és a kapcsolódó technológiák a kis ügyvédi irodák számára?	12
2.1. AI és gépi tanulás	13
2.2. Miért fontos a társadalom számára, hogy az ügyvédek AI-eszközöket használjanak?	14
2.3. Egyéb új technológiák a mesterséges intelligencia mellett	15
3. Az AI-eszközökkel kapcsolatos néhány alapvető fogalom magyarázata: korpuszok, adatkészletek, benchmarkok és modellek, nyelvészeti eszközök és tudásreprezentáció	18
3.1 Adatkészlet, tanítási készlet, korpusz és tanítási módszerek	18
3.2 Valós idejű tanítási és végfelhasználói tanítási képességek	19
3.3. Benchmarkok és az eszköz teljesítményére vonatkozó állítások	19
3.4. Miért fontosak a nyelvi (NLP) eszközök és a tudásreprezentáció az ügyvédek számára?	21
3.4.1 Az NLP és a nyelvészeti eszközök szerepe az ügyvédek számára készült AI- eszközökben	21
3.4.2 Jogi tudás megjelenítése a szöveg felszíni rétegén túl	21

4.	Az ügyvédi kamarák lehetőségei	23
5.	Az AI-eszközök jellemző csoportjai és miként kapcsolódnak ezek.... az ügyvédek tipikus tevékenységeihez	24
5.1.	A szöveggéskészítést támogató eszközök	24
5.1.1.	Írástámogató eszközök	24
5.1.2.	Dokumentum-összeállító eszközök	25
5.1.3.	Eszközök, amelyek a jogi adatokat és tudásbázisokat szöveggé alakítanak	27
5.2.	Dokumentumelemzés	29
5.2.1.	Bevezetés	29
5.2.2.	A szöveg vagy a szövegrészek osztályozásán alapuló megértés	30
5.2.3.	Az információ kinyerésén alapuló elemzések: kinyerni az időre, a kapcsolatokra (hivatkozásokra), a szerződéses rendelkezések tartalmára és a tényekre vonatkozó információkat	30
5.2.4.	Az osztályozás és az információ kinyerésének kombinálása a dokumentumok megértése és elemzése céljából	30
5.3.	Szövegkeresés és az ítélkezési gyakorlat és a jogszabályok elemzése	32
5.3.1.	Bevezetés	32
5.3.2.	A jogi elemzés három különböző céljáról	34
5.3.3.	Fejlett keresési technikák a szövegen túl: szemantikus keresés és az érvelésbányászat	36
5.3.4.	A résztvevők tevékenységének elemzése az esetjog alapján	38
5.4.	Beszédet szöveggé alakító eszközök	39
5.5.	Chatbotok	42
5.6.	Belső irodai adminisztráció segítése AI-eszközökkel	42
6.	Forgatókönyvek	44
6.1.	Bevezetés	44
6.2.	Kétoldalú szerződéses tárgyalások egy platformon és a végzett idő nyilvántartása	44
6.3.	Ügyfél-találkozó és ügyfél adatainak rögzítése	45
6.4.	Gyorsan egy bérleti szerződésre van szükség	46
6.5.	Felkészülés a bírósági munkára	47
6.6.	Szolgáltatás egy „sorozatos vállalkozó” részére	47
6.7.	Béta úr képviselete a bíróság előtt és a beadvány benyújtása a bírósághoz	48

7. A hivatásbeli kötelezettségeket érintő kockázatok az AI-eszközök használata során	50
7.1. Bevezetés	50
7.2. Műszaki jellegű kockázatok	51
7.2.1. A felhőalapú számítástechnika és az online platformok használatából eredő kockázatok	51
7.2.2. Az AI-eszköz által adott eredmény megértésének hiányából fakadó kockázat és az AI-eszközök működésével összefüggő egyéb kockázatok	52
7.2.3. Az adatvédelmet érintő kockázatok	54
7.3. Hivatásbeli kötelezettségekből fakadó kockázatok	56
7.3.1. Az ügyvédi hozzáértéssel kapcsolatos kockázatok: az új technológiák kipróbálásának veszélyei	56
7.3.2. Az ügyvédi hozzáértéssel kapcsolatos kockázatok: a technikai és emberi folyamatok integrálása, az ígérek és a tényleges képességek egyensúlya.	58
7.3.3. Az ügyvédi titok megtartásával kapcsolatos kockázatok	59
7.3.4. Az ügyvéd függetlenségével kapcsolatos kockázatok	59
8. Befejezés	61
9. Irodalomjegyzék	62

A használt rövidítések jegyzéke

AI	Mesterséges intelligencia
API	Alkalmazásprogramozási interfész
CCBE	Council of Bars and Law Societies of Europe, az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa
dApp	Egy DLT-alapú hálózaton (blokkláncon) futó decentralizált alkalmazás
DLT	Elosztott főkönyvi technológia (beleértve a blokkláncot is, lásd a 17. lábjegyzetet).
ELF	European Lawyers Foundation
FMCG	gyorsan forgó fogyasztási cikkek (lásd a 73. lábjegyzetet)
NFC	egy rövid hatótávú vezeték nélküli kapcsolattartási, kommunikációs szabvány (lásd a 74. lábjegyzetet)
NFT	non-fungible token (olyan blokklánc egységek, amely nem helyettesítik egymást úgy, mint a blokkláncokon elérhető kriptovaluták).
NLP	természetes nyelvi feldolgozás (natural language processing)
OCR	optikai karakterfelismerés (a szöveg képének automatikus átalakítása karakterláncná)

Összefoglaló

Ez az útmutató azt próbálja meg bemutatni, hogy az ügyvédek miként használhatják ki a AI-eszközök adta lehetőségeket, és ezek az eszközök hogyan támogathatják a kis ügyvédi irodák üzleti folyamatait. Az útmutató célja, hogy az ügyvédek számára némi háttérrel adjon annak megértéséhez, valójában mit várhatnak – és mit nem várhatnak – ezektől a termékektől. Az EU-ban működő kis ügyvédi irodák számára olyan viszonyítási alapot kívánunk adni, amelynek segítségével az ügyvédek kiértékelhetik a számukra leginkább releváns AI-alkalmazásokat.

Ez az útmutató a harmadik az AI4Lawyers projektben (ai4lawyers.eu). Az első kiadvány az „Áttekintés az átlagos informatikai képességek jelenlegi állásáról és összehasonlítás az Egyesült Királyság, USA és Kanada legjobb gyakorlataival” című volt, a második szakasz eredménye pedig a „Jelentés a természetes nyelvi feldolgozó eszközök használatának akadályairól és lehetőségeiről a kis ügyvédi irodákban” című dokumentum. A jelen útmutató megközelítése inkább didaktikus, mintsem termékközpontú, és gyakorlati információkat kíván nyújtani arra vonatkozóan, hogy mely eszközöket érdemes használni és hogyan.

Ezek az eszközök lehetőséget biztosítanak a kisebb ügyvédi irodák számára, hogy képesek legyenek reagálni egy digitalizáltabb társadalomra. Az automatizálás új módszerei új esélyeket biztosíthatnak az ügyvédek számára munkafolyamataik javítására. Ugyanakkor jelentős nehézségek is felmerülnek: a kisebb ügyvédi irodáknak nem feltétlenül áll rendelkezésükre megfelelő informatikai költségvetés, nincs hozzáférésük tanácsadókhoz, és ezt a problémát csak tovább súlyosbítja, hogy az EU legaltech-piacja erősen széttagolt.

Ahhoz, hogy megértsük, hogy ezek az eszközök hogyan lehetnek hasznosak vagy károsak, először néhány alapvető fogalmi kérdést kell tisztázniuk azoknak az ügyvédeknek, akik fontolgatják az ilyen eszközök használatát. E célból ez az útmutató rövid, nem technikai jellegű magyarázatot ad az olyan kifejezésekre, mint a korpusz, az adatkészletek, a benchmarkok és a modellek. Ez a magyarázat segítheti az ügyvédek abban, hogy ellenőrizzék a kiadók állításait, például amikor egy termék kiváló eredményeire hivatkoznak egy adott benchmarkkal szemben, vagy amikor a kiadók arra hivatkoznak, hogy bizonyos nyelvészeti vagy természetes nyelvfeldolgozó eszközökkel kapcsolatos kutatásokra építették az adott terméküket.

A fogalmi alapok után **az útmutató hat különböző kategóriában ad áttekintést az ügyvédek számára valószínűleg a legnagyobb jelentőséggel bíró mesterséges intelligencia-alkalmazásokról.**

Az első kategória a **szövegműködést támogató eszközökre** vonatkozik, amely tovább osztható az írástámogató eszközökre, a dokumentum-összeállító eszközökre és a nem szöveges adatokból történő szöveggenerálás területére.

Az írástámogató eszközök körébe tartoznak például azok az eszközök, amelyek egy-egy adott szövegezési stílusra vonatkozóan tesznek javaslatot, vagy kényelmes hozzáférést biztosítanak újrafelhasználható szövegrészletekhez, idézetek ellenőrzéséhez stb.. Ezek többnyire azokba a szövegszerkesztő eszközökbe vannak integrálva, amelyek még a mai napig, mintegy 30 év után is az ügyvédi munka elsődleges felhasználói felületének számítanak.

A dokumentum-összeállító szövegek célja, hogy megkönnyítsék a dokumentumok sablonszövegekből történő, meghatározott feltételek alapján történő összeállítását, ennek automatizálását. Az ilyen összeállításához először is megfelelő sablonokat kell elkészíteni olyan módon, hogy az bizonyos üzleti logikát is tud rögzíteni: mely szövegeket mikor kell használni, milyen kérdéseket kell feltenni stb. Az ügyvédek természetesen abban érdekeltek, hogy a szöveges rendelkezéseiket minél több esetben, minél gyakrabban újra felhasználhassák, máskülönben az automatizálás nem lesz hatékony, nem tud megfelelő méretgazdaságosságot elérni. Egy ilyen általános megközelítés azonban a szövegek, szövegsablonok nagyon általános módon történő meghatározását igényli. Ez azzal jár, hogy a szövegek meghatározása lesz jóval komplexebb feladat, ami megnehezíti az ügyvédek betanítását is. A dokumentum-összeállító eszközök piaca nem új piac, hiszen a legtöbb ügyvéd számára ilyen eszközök már az 1990-es évek óta elérhetőek, a használata azonban még mindig nem nevezhető általánosnak, valószínűleg a szövegszerkesztés bonyolultsága és a nyelvspecifikus funkciók hiánya miatt (legalábbis az angolon kívüli használat esetén).

A nem szöveges adatokból jogi szövegekbe történő szöveggenerálást az EU-ban a kis ügyvédi irodák jelenleg nem használják széles körben. Ilyen felhasználás lehetne például olyan új, szöveggenerálásra alkalmas eszköz, mint a bírósági ügykezelő szoftverekben rögzített egyes adatok (például bizonyítékokra vonatkozó adatok) természetes szöveggé vagy beadványokká alakítása, vagy a felek által felhozott érvek szöveggé alakítása és beépítése egy olyan szöveggörnyezetbe, amely alapján bírósági beadványokat lehetne készíteni.

A dokumentumelemzés kategóriájában azt igyekszünk elmagyarázni, hogy az AI-eszközök hogyan próbálják megérteni és elemezni az ügyvéd által benyújtott dokumentumokat, beleértve a dokumentumok és azok egységeinek besorolását, a fontos rendelkezések kiemelését. Igyekszünk bemutatni, hogy milyen módon működnek együtt egyes létező technikák, és e technikák együtt milyen módon hoznak létre egy automatikus szövegelemzést (például ügyfelek és szerződések átvilágításáról készített összefoglaló jelentéseket, ún. due diligence jelentéseket, miként emelik ki a problémás rendelkezéseket, vagy miként fogalmaznak meg akár javaslatokat a vizsgált szerződésekkel kapcsolatosan).

Ezután a **szövegkeresési, esetjogi elemzési és jogszabáylelemzési eszközöket** tárgyaljuk. Az első rész arról szól, hogy a jogi szövegek keresése során alkalmazott szövegkeresés célja miként változott meg – egy eredetileg teljes szöveges keresésre és kulcsszavakra épülő technikát miként alakított át az a nyomás, hogy csak a legrelevánsabb találatokat adja meg, és miként változtatta meg ez a szövegkereső szoftverek célját. A természetes nyelvi feldolgozás terén elért eredményeknek köszönhetően a szövegkereső szoftverek egyre fejlettebbekké váltak, ami lehetővé tette az ügyvédek számára, hogy hozzáférjenek az esetjogban és a jogszabályokban található olyan információkhoz is, amelyeket korábban a tömegük miatt lehetetlen volt megérteni, és a keresés miként tárt fel újabb és újabb kapcsolatokat az egyes szöveghelyek között. Az esetjogban nehezen feltárható mennyiségi adatokra való összpontosítás azzal járt, hogy az „analitikus igazságszolgáltatási eszközök” új osztálya vált elérhető, és erre épülve a keresés már nem a releváns szöveghelyek kinyerésére összpontosított, hanem a szövegekből feltárható pénzüsszegekre (követelések összegére vagy kártérítési számításokra), szabadságvesztés büntetések hosszára és más büntetések mértékére. Az esetjog elemzése révén ezek a kvantitatív keresőeszközök az eszközök egy újabb kategóriáját tették elérhetővé: az ún. prediktív eszközöket, amelyek az esetjog alapján megpróbálnak becslést adni az adott ügy különböző mennyiségi eredményeiről, kimeneteiről. A jogelemző eszközök e három szintjének tárgyalása után a fejezet annak bemutatásával zárul, hogy a szemantikus keresés hogyan vezethet érvelésalapú kereséshez, és milyen előnyei vannak az érvelésbányászati eszközöknek az ügyvédek számára.

Ma már az EU valamennyi hivatalos nyelvén rendelkezésre állnak eszközök az ügyvédek számára ahhoz, hogy a **beszédet szöveggé alakítsák** számára. Ez persze nem jelenti azt, hogy ebben a kategóriában nem volna hova fejlődni, például a beszéd pontosabb felismerése terén anélkül, hogy az adott felhasználó hangját előzetesen betanították volna, vagy a zajos környezetben vagy több beszélővel készült felvételek átírása terén, vagy akár az ülések jegyzőkönyvének felvételekből történő automatizálása terén.

A közösségi média és az üzenetküldő alkalmazások használatának óriási növekedésével együtt a **chatbotok** iránti érdeklődés és azok használata is megnőtt, ami a kis ügyvédi irodák számára is sok új lehetőséget rejt magában. Annak érdekében, hogy az ügyvédek jobban megismerkedhessenek ezekkel

az eszközökkel, az útmutató elmagyarázza, hogy ezek az eszközök általában hogyan működnek és hogyan lépnek kapcsolatba a felhasználókkal (beleértve a természetes szöveg megértését a csevegésekben), és mit várnak el azoktól, akik ezeket az eszközöket bevezetik (például a közlési szándékok és a közlésbeli entitás típusok meghatározását, valamint az így meghatározott szándékokra vagy entitásokra adott reakciókat). Természetesen az ilyen eszközök adatvédelmi és titoktartási kockázataival is foglalkozni kell.

Az utolsó kategória azokra az AI-eszközökre összpontosít, amelyek az ügyvédeknek abban segíthetnek, hogy a belső adminisztratív folyamataik egy részét észszerűbbé és hatékonyabbá tegyék. E kategória első alosztálya az **ügyvédek automatizált munkaidő-nyilvántartásához** kapcsolódik, ami egyrészt a hatékonyság szempontjából hasznos eszköz, de másrészt adatvédelmi kockázatokat is jelent a használóinak. Az ügyvédi irodáknak feltétlenül meg kell érteniük, hogy ezek az eszközök működésük során valójában mit rögzítenek, tájékoztatniuk kell alkalmazottaikat vagy más ügyvédek az eszközök esetleges nyomkövetésről, és be kell tartaniuk az összes vonatkozó adatvédelmi követelményt. Az alkalmazások egy másik alosztálya az **idő nyilvántartásával kapcsolatos adatfolyamok egyszerűsítésére és szabványosítására** vonatkozik (mielőtt ezeket az adatokat az ügyfeleknek számlázás céljából bemutatnák). Ide tartoznak azok az eszközök is, amelyek segítenek az ügyvédeknek a dokumentumok megfelelő metaadatokkal történő iktatásában anélkül, hogy túl sok időt kellene az ilyen irodai feladatokra fordítaniuk.

Az alkalmazások különböző kategóriáinak részletes megvitatása után **hat jövőbeli forgatókönyvet** mutatunk be egy narratíva formájában. Ezek a forgatókönyvek egy ideális jövőbeli ügyvéd képzeletbeli életéből származnak, aki a fent említett eszközök közül a lehető legtöbbet használja – többnyire reális forgatókönyvekben.

Az utolsó fejezetben **hét** olyan **kockázati területet** emelünk ki, amelyekkel az ügyvédeknek tisztában kell lenniük. Ezek részben technikai kockázatok, részben pedig az ügyvédi szakmai kötelezettségek megsértésével kapcsolatos kockázatok (az Európai ügyvédi hivatás alapelveinek kartája és az európai ügyvédek etikai kódexe című dokumentumból származó alapelvekre építve). Amíg elvárás, hogy az ügyvédek növeljék az információfeldolgozási képességeiket, például új technikai eszközök révén, addig az is követelmény, hogy továbbra is tiszteletben tartsák a szakmájuk alapelveit, például az ügyfél titkainak megtartására vonatkozó kötelezettséget, a szakértelemmel kapcsolatos elvárásokat és biztosítsák a szakmai függetlenségüket.

Ezen új eszközök használatának egyik legnagyobb kockázata azzal függ össze, hogy ezeket az eszközöket milyen módon tesszük hozzáférhetővé a felhasználónak. Ma ennek fő eszköze a **felhőalapú informatika**, és e téren a fő kockázati ok az, hogy nagyon könnyű a felhőbe adatot bejuttatni, de sokkal nehezebb lesz onnan bármit újból kinyerni – minél sikeresebbé válik egy felhőszolgáltató az ügyvédek számára, minél integráltabb ajánlatokkal bír, annál erősebbé is válnak az ilyen szolgáltatók egyúttal az ügyvédekkel szemben.

Az AI-eszközök másik lényeges technikai kockázata az **átláthatóság és a megmagyarázhatóság hiánya**, amely probléma a legtöbb mesterséges intelligencia-felhasználót is érinti, de ez az ügyvédek számára kiemelten fontos. A jogállamiság a használt modellek eredményeinek erős értelmezhetőségét kívánja, ami azonban nehezen megvalósítható, és a szavakat beágyazó nyelvi modelltechnikák (alapmodellek, foundation models) tovább súlyosbítják ezt a problémát, amelyre egyelőre nincs megoldás. Az ilyen alkalmazások egyéb, technikai kockázatokat is hordoznak, beleértve a **tanításra használt adatok törékenységet** (a betanítás során nem tapasztalt helyzetekben jelentősen romlik a teljesítmény) és a **diszkriminációt** (a felhasznált tanítási adatok, a választott architektúra vagy egyszerűen az eszköz használatában bekövetkező váratlan változások miatt, például az eltérő országokban történő felhasználás során).

Az AI-eszközök **adatvédelmi kockázatai** részben ugyanazok, mint a felhőalapú számítástechnika esetében (például a bűnüldöző szervek vagy más szereplők hozzáféréseinek lehetősége), de vannak AI-specifikus kockázatok is, mivel a szolgáltatók a rendelkezésükre álló adatokat olyan módon használják fel újra, amely az ügyvéd számára nem teljesen átlátható. A problematikus újrafelhasználás veszélyei közé tartozik egyrészt az anonimnak tekintett adatállomány újraazonosítása, vagy másrészt annak a technikai kockázata, hogy a betanított modell eredményeiből az eredeti (tanítás alapjául szolgáló)

adatokra is érzékeny következtetések vonhatók le.

A szakmai kötelezettségek tekintetében az első vizsgált alapelv az **ügyvédi kompetencia**. Sok más új technológiához hasonlóan az AI is érinti az ügyvédek mind külső, mind belső oldaláról. Az ügyvédektől gyakran elvárják, hogy megtippeljék, miként fog reagálni a társadalom és a bíróságok az új technikai lehetőségekre, a rendelkezésre álló új eszközökre – még akkor is, ha egyszerűen nincs elég adat, hogy szakértő becsléseket tegyenek az ilyen eszközök társadalmi hatásairól. A lemaradástól való félelem miatt is hajlamosak lehetnek az ügyvédek olyan új eszközöket használni, amelyeket az adott jogterületen még nem teszteltek megfelelően, vagy ami váratlan adatvédelmi incidensekhez (adatvesztéshez stb.) vezethet. Bár a hatékony AI-eszközök megsokszorozhatják egy ügyvédi iroda képességeit, a szakmai kompetencia kötelezettsége megköveteli azt is, hogy az ügyvédek ne vállaljanak túl sokat, és ne reklámozzák „túl” magukat: a hagyományos ügyvédi irodai modell megköveteli, hogy az ügyvédek emberi módon megértsék, mire van szükségük az ügyfeleknek, ami gyakran nem is azonos azzal, amit az ügyfelek maguk elmondanak, hogy mire van szükségük. Ez eltéréseket vet fel a fogyasztói szolgáltatásokat nyújtó legaltech szolgáltató szokásos üzleti modelljéhez képest. Ha egy ügyvédi szolgáltató szolgáltatást nyújt valamely ügyfél számára, tudatosítani kell magában ezeket a különbségeket.

Az ügyféltitkot érintő különböző kockázatokra az útmutató több külön helyen igyekszik felhívni a figyelmet, többek között az egyes eszközkategóriák részletes tárgyalásakor (chatbotok, dokumentumelemző vagy beszéd-szöveg átalakító eszközök használata során), ahogyan a felhőalapú számítástechnikával és az eszközök adatvédelmi kockázataival kapcsolatban is. Az ügyféltitkok védelme azonban nemcsak technikai kérdés, hanem stratégiai megfontolás is az ügyvédek számára, amikor kiválasztják eszközeiket, informatikai architektúrájukat és az általuk kiszolgált ügyfeleket. A biztonság terén az elmúlt évtizedekben bekövetkezett fejlődés bőséges bizonyítékot szolgáltatott arra, hogy a legérzékenyebb helyzetekben az ügyvédeknek is tisztában kell lenniük azzal, hogy egyes ügyfeleik jobban védhetők a lehető leginkább offline környezetben. A harmadik felek általi hozzáférést természetesen soha nem lehet elméleti jelleggel kizárni, de az offline hozzáférés esetén arányaiban jóval nagyobb a hozzáférni kívánó harmadik felek kockázata, mintsem online tárolás esetén, legyen szó akár a legmodernebb adatközpontokról vagy SOC2 jelentésekről.

1. Bevezetés: Az -AI4Lawyers projekt háttere és céljai

2018-ban az Európai Bizottság európai kezdeményezést indított a mesterséges intelligenciáról (AI)¹, amelynek célja az volt, hogy felkészüljön az AI által előidézett társadalmi-gazdasági változásokra, többek között az oktatás korszerűsítésének ösztönzésével és – a munkaerőpiaci változásokra való felkészülés jegyében – a munkaerő-piaci átmenet támogatásával².

Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa (CCBE) 32 tagországának és 13 további társult és megfigyelő országnak a kamaráit és ügyvédi kamaráit foglalja magában, és rajtuk keresztül több mint 1 millió európai ügyvédet képvisel. A CCBE-ben 2014 óta több szakbizottság és munkacsoport foglalkozik az új technológiák hatásainak nyomon követésével, és 2016 óta több tanulmányt is közzétett a mesterséges intelligencia hatásairól. A CCBE a 2020. évben elfogadott egy, „A mesterséges intelligencia jogi vonatkozásairól szóló szempontok” („CCBE szempontok”)³ című dokumentumot, majd több projektjavaslatot benyújtott az Európai Bizottságnak (EB) számára, hogy el lehessen mélyülni az egyes kutatási területeken.

Az Európai Unió Tanácsa 2019-ben elfogadta az európai e-igazságszolgáltatásról szóló 2019–2023 akcióttervet, amely a 2019-2023 évekre listaszerűen meghatározza, hogy melyek az európai e-igazságügyi stratégia keretében végrehajtandó projektek és kezdeményezések („fellépések”). A cselekvési terv az egyes fellépések céljait és a tervezett tevékenységeket, a résztvevőket és az érintett érdekelt felek (polgárok, vállalatok, jogalkalmazók és igazságügyi hatóságok), valamint az ők várható hozzájárulását is feltünteti. A cselekvési terv a „Mesterséges intelligencia az igazságszolgáltatásért” keretében végrehajtandó lehetséges intézkedések között említette a mesterséges intelligencia uniós ügyvédek általi használatáról szóló útmutató elkészítését is. Ezt figyelembe véve, és a 2019. évi cselekvési támogatásokra vonatkozó pályázati felhívás alapján a CCBE és a European Lawyers Foundation (ELF) projektjavaslatot nyújtott be Mesterséges intelligencia az ügyvédek számára (AI4Lawyers)⁴ témában. A CCBE és az ELF a 2020-ban induló projekt megvalósításához megkapta az Európai Unió támogatását.

Ez az útmutató az AI4Lawyers projekt egyik eredménye. A projekt első szakasza egy tanulmányt eredményezett *Áttekintés az átlagos informatikai képességek jelenlegi állásáról és összehasonlítás az Egyesült Királyság, USA és Kanada legjobb gyakorlataival*⁵ címmel, a második szakasz pedig a *„Jelentés a természetes nyelvfeldolgozó eszközök használatának akadályairól és lehetőségeiről a kis ügyvédi irodákban”* című dokumentummal zárult.⁶

¹ Lásd a rövidítések listáját az 5. oldalon

² Európai Bizottság, [A Bizottság közleménye: Mesterséges intelligencia Európáért](#) (2018), hozzáférés 2021. november 19.

³ Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, [CCBE Considerations on the Legal Aspects of AI](#) (2020), hozzáférés 2021. november 19.

⁴ A projektnek 2019 májusa óta ez a rövid megnevezése. Nem tévesztendő össze pl. az Oxfordi Egyetem AI4LAW nevű projektjével (amit körülbelül ugyanettől az időponttól kezdve használnak). A projektek egymástól függetlenek. Foundation). ⁵ Homoki Péter, [Overview on Average State of the Art IT Capabilities and Comparison with Best Practices United Kingdom, USA and Canada](#) (Council of European Bars and Law Societies (CCBE), European Lawyers Foundation).

⁶ Vadász Pál és társai, [A Report on the Barriers and Opportunities in the Use of Natural Language Processing Tools in Small Legal Offices](#) (Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, European Lawyers Foundation).

Ez az útmutató az ügyvédek és a kis ügyvédi irodák számára kíván gyakorlati információkat tartalmazni arról, hogy miként használhatnak egyes mesterséges intelligenciával kapcsolatos alkalmazásokat mindennapi munkájuk során. Itt azonban a gyakorlati információk kifejezésnek egy sajátos jelentése van. A fő cél az, hogy meg tudjuk érteni, működik az ilyen eszközök néhány jelenleg népszerű kategóriája, és hogyan lehet őket az ügyvédek szolgálatába állítani úgy, hogy az ne sértse az ügyvédek szakmai kötelezettségeinek betartását.

Minderre figyelemmel az útmutató megközelítése inkább didaktikus, mintsem termékközpontú, ezért nem adunk ajánlásokat adni arra vonatkozóan, hogy mely konkrét eszközöket és hogyan kell használni. Tekintettel az EU tagállamain belüli óriási különbségekre, egy ilyen megközelítés megvalósíthatatlan és rövid életű lenne⁷. Ha megnézzük, hogy jelenleg milyen termékek állnak rendelkezésre az EU különböző piacain a kis ügyvédi irodák számára, az elérhető megoldások többsége nem jó ómen arra, hogy mi minden valósulhat meg valójában az elkövetkező években.

Az útmutató célja az is, hogy tájékoztatást nyújtson arról, az ügyvédek hogyan tudják kihasználni az új technológiák nyújtotta lehetőségeket, és milyen AI-eszközök segíthetik a kis ügyvédi irodák üzleti folyamatait. Célunk, hogy az ügyvédek tájékozottabbak legyenek a jelenlegi és jövőbeli termékek jellegét illetően, és hogy az útmutatóban említett AI/NLP (természetes nyelvfeldolgozó) alkalmazásokra épülő AI-termékek értékeléséhez adjunk néhány támpontot.

A 2-3. szakaszban először is elmagyarázunk néhány alapvető szakkifejezést, és bemutatjuk, hogy az AI-eszközök használata nemcsak az ügyvédek számára, hanem a társadalom többi része számára is fontos. A technikai jellegű részek bemutatása véget az 5. szakaszban először az eszközök egyes kategóriáinak részletes magyarázatát adjuk. Ezt követően néhány olyan elképzelt esetet mutatunk be, amelyek jól illusztrálják, hogy az ügyvédek az egyes eszközkategóriákat hogyan használják majd a jövőben (lásd a 6. szakaszt). Az útmutató végül azon szakmai kockázatok ismertetésével zárul, amelyekkel az ügyvédeknek tisztában kell lenniük a munkájuk során (lásd még a 6. szakaszt).

⁷ Homoki (n 5) 10. o.

2. Milyen lehetőségeket kínálnak a mesterséges intelligencia és a kapcsolódó technológiák a kis ügyvédi irodák számára?

Ebben a részben először egy rövid magyarázatot olvashatunk arról, hogy miért jelenthet a mesterséges intelligencia fogalma olyan sok eltérő dolgot, majd ismertetjük az NLP/AI kifejezések használatát az egyes konkrét szöveggörnyezetekben, valamint a jogi területen még nem használt automatizálási technikákat (“innovatív felhasználások”) mutat be, függetlenül attól, hogy az eszközök szabályalapú eszközök, 1986-os gépi tanulási technikákon, vagy a mai legújabb deep learning modelleken alapulnak.

2.1. AI és gépi tanulás

A mesterséges intelligencia mint kifejezés nem konkrét technikákra utal, hanem inkább az olyan eszközök általános céljára, amelyeket olyan tevékenységek automatizált elvégzésére használnak, *amelyeket korábban emberek végeztek*.⁸ Ez egy nagyon széles kutatási terület, amely évtizedek óta folyik a tudomány számos különböző ágában, többek között az informatikában vagy a biológiában is (sokféle név alatt és eltérő céllal). A mesterséges intelligencia egyik tipikus alkalmazási területét, amely az ügyvédek munkája szempontjából releváns, természetes nyelvi feldolgozásnak (röviden NLP) nevezik.⁹ Ezt a mesterséges intelligencia kifejezést arra is használják, hogy olyan potenciális ügyfeleket célozzanak meg, akik érdeklődnek jelenlegi automatizálási képességeik bővítése iránt (más szóval, marketingfogalomként), és ez az a felhasználási mód, amelyet a legtöbb ügyvéd ismer. Ebben

A mesterséges intelligencia kifejezés magában foglalja mindazon különböző technikát és terméket, amelyek bizonyos emberi képességek helyettesítésére vagy

az értelemben a mesterséges intelligencia olyan kifejezés, amely magában foglal mindazon különböző technikát és terméket, amelyeket bizonyos emberi képességek helyettesítésére vagy fokozására használnak, például egy jármű automatizált navigációja egy olyan területen, ahol az akadályokat ugyanúgy kell azonosítani, mint ahogyan az ember végzi a feladatot, vagy egy természetes nyelven írt dokumentum tartalmának feldolgozása terén stb.

⁸ Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, CCBE Considerations on the Legal Aspects of AI (n 3) 8-10. o ⁹

Az NLP-vel kapcsolatos további részletekért lásd uott. 8-17. o.

Az elmúlt években az ügyvédek figyelmét többször felhívták az úgynevezett gépi tanulásnak nevezett technikákat alkalmazó eszközökre. A gépi tanulás és a mesterséges intelligencia nem ugyanaz, és nem szabad felcserélni őket, és ebben az útmutatóban is próbáljuk őket nem felcserélni. Annak érdekében, hogy az AI és a gépi tanulás közötti kapcsolat megvilágítsuk, muszáj lesz egy kis magyarázatot adni.

A gépi tanulás önmagában is egy összetett kifejezés, amely magában foglal minden olyan eljárást (beleértve az algoritmusokat is), amelyet úgy terveztek, hogy az eljárás megváltoztassa önmagát a példák egy adott halmazának értékei alapján (ezt a halmazt nevezzük tanítási adatoknak, tanítási készletnek vagy adatkészletnek). Más szóval, az eljárás bizonyos paraméterei a tanítási tevékenység során szolgáltatott példák alapján megváltoznak, és ezeket a már módosított paramétereket használják az eljárás jövőbeli futtatásai során. Az eljárástól tehát jobb eredményeket várnak, mint amilyeneket az eljárás a tanítás nélkül elért volna. A tanítás eredményét (amely lehet például egy egyszerű döntési fa¹⁰) gyakran „betanított modellnek” nevezik.

A jelenlegi mesterséges intelligencia számos területe nem támaszkodik ilyen gépi tanulási technikákra, de ennek ellenére igen jól ellátja a feladatát, azaz bizonyos emberi képességek utánzását, például egy ismeretlen dokumentum tartalmára való reagálást („a dokumentum megértése”). Például az érvelésbányászat (lásd az 5.3.3. szakaszt) a mesterséges intelligencia egyik kutatási területének tekinthető, és bizonyos esetekben az ember által előre meghatározott szövegminták (pl. formális nyelvben meghatározott reguláris kifejezések) listája alapján képes azonosítani a legtöbb logikai kötőszót a mondatokon belül. Ezt gyakran nevezik szabályalapú megközelítésnek, szembeállítva ezt a gépi tanuláson alapuló megközelítéssel, tehát a szabályalapú megközelítés nem gépi tanulás, de mesterséges intelligencia. Emellett a gépi tanulási technikák (eljárások) bármilyen célra felhasználhatók, akkor is, ha semmi közük az emberi képességek helyettesítésével vagy javításával kapcsolatos célokhoz.

A jog számos területéhez hasonlóan itt sem létezik egységes igazság a mesterséges intelligencia legjobb meghatározására, sem a mesterséges intelligencia gépi tanulással való kapcsolatára. Azonban az ügyvédek szemszögéből nézve úgy véljük, hogy a legjobb megközelítés a két fogalom fentiek szerinti meghatározása és elhatárolása.

Az elmúlt évek leglátványosabb áttörései a különböző mesterséges intelligencia-alkalmazásokban mind a gépi tanuláshoz, pontosabban a neurális hálózatokon alapuló gépi tanulási technikákhoz kapcsolódtak.¹¹

2.2. Miért fontos a társadalom számára, hogy az ügyvédek AI-eszközöket használjanak?

Frank Pasquale A robotika új törvényei című könyvének bevezetőjében azt mondta, hogy „*a szakértelem demokratikus válságának – a távolságtartó technokraták és a szenvedélyes populisták közötti feszültségnek – az egyik módja, ha a helyi szakértőket megerősítjük*”¹². Az AI4Lawyers projekt első fázisáról szóló jelentés¹³ statisztikák formájában bőséges bizonyítékot szolgáltatott arról, hogy a kisebb ügyvédi irodáknak fontos szerepük van a jogállamiság támogatásában.

Az AI-eszközök lehetőséget biztosítanak arra is, hogy a különböző méretű ügyvédi irodák is megfelelően képesek legyenek reagálni az ügyfelek változó igényeire (beleértve a preferált kommunikációs csatornák használatát is), valamint a társadalom szintjén bekövetkező adattömeg növekedésére is (beleértve a keletkező és

¹⁰ A lehetséges választásokat általában fagráfok formájában jelenítik meg, amelyek ágakra oszlanak és „levelekben” végződnek, például „ha a szöveg tartalmazza a szolgáltatás szót, akkor az eredmény vállalkozási szerződés, egyébként munkaszerződés” – itt a szolgáltatás szót tartalmazó szövegre vonatkozó döntés egy két levélből álló ág, amely egy minimális fagráfot képez

¹¹ Vadász és társai (n 6.).

¹² Frank Pasquale, *New Laws of Robotics: Defending Human Expertise in the Age of AI* (The Belknap Press of Harvard University Press 2020)

¹³ Homoki (n 5) 8.

feldolgozandó digitális bizonyítékok egyre növekvő mennyiségét, sokféleségét is). Egyik oldalról nézve ez a kisebb ügyvédi irodák számára is lehetőséget biztosít, hogy a nagyobb irodákkal olyan ágazatokban versenyezzenek, amelyeket korábban a szűk műszaki keresztmetszetek és a kapacitáshiány miatt egyszerűen nem tudtak volna kiszolgálni. A kiterjedtebb automatizálás alapján az informatikai eszközök arra is új esélyt adhatnak az ügyvédeknek, hogy munkafolyamataikat tovább javítsák, a munkatermékeik szövegezését következetesebbé tegyék, és növeljék az ügyvédi iroda által az ügyfél számára elért többlet értékét. Egy emberi szakértő, aki az ügyfél működésének teljes környezetét emberi módon meg tudja érteni, sokkal jobb minőségű szolgáltatást tud nyújtani, mint amit az ügyfelek akkor el tudnak érni, ha saját maguk összesítik különféle, teljesen automatizált résztevékenységek eredményét, a saját ítélőképességükre hagyatkozva.

Egy emberi szakértő, aki az ügyfél működésének teljes környezetét emberi módon meg tudja érteni, sokkal jobb minőségű szolgáltatást tud nyújtani, mint amit az ügyfelek akkor el tudnak érni, ha saját maguk összesítik különféle, teljesen automatizált résztevékenységek eredményét, a saját ítélőképességükre hagyatkozva

Ugyanakkor a kis ügyvédi irodák jelentős nehézséggel találják magukat szemben, mivel nem rendelkeznek megfelelő informatikai költségvetéssel, nem férnek hozzá tanácsadókhöz. Az AI4Lawyers első fázisáról szóló jelentés kiemeli azokat a veszélyeket, amelyek abból erednek, hogy az EU-ban működő kis ügyvédi irodák nem használják az AI-eszközök legtöbb kategóriáját, és azt is olvashatjuk, hogy az ilyen eszközök piaca között jelentős különbség van az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és az EU országai között. Angliában és az Egyesült Államok számos tagállamában már most is potenciálisan egészséges piaca van számos, a nagyobb ügyvédi irodák által használt, mesterséges intelligenciával támogatott eszköznek, ami egyúttal a kisebb ügyvédi irodákat is jobb helyzetbe hozza ott, mert olcsóbban képesek lehetnek ők is hozzáférni az ilyen eszközökhöz, ha akarnak.¹⁴ Mindazonáltal a jogi és nyelvi különbségek miatt e termékek többsége az EU számos tagállamában nem kerül forgalomba az ügyvédi irodák számára. Ezeket az akadályokat az AI4Lawyers 2. fázisú jelentése is megerősítette.¹⁵

A fent említett okok miatt nemcsak az ügyvédek érdeke, hogy megértsék, hogyan működnek ezek az eszközök, illetve milyen irányba fejlődhetnek a jövőben, hanem a társadalom egésze számára is fontos, hogy minél több ügyvéd számára lehetővé váljon, hogy ezeket az eszközöket hatékonyan használhassa ügyfelei érdekében.

2.3. Egyéb új technológiák a mesterséges intelligencia mellett

A mesterséges intelligencia alapú eszközök tárgyalásakor ki kell térnünk arra is, hogy a felhőalapú számítástechnika miként hat az ügyvédek munkájára. A felhőalapú számítástechnika egy szolgáltatásnyújtási technológia (elérhetővé teszi az új eszközöket az ügyvédek számára) elválaszthatatlanul összefonódik az AI/NLP eszközök használatával. Az új szolgáltatáshoz való hozzáférés egyszerűsége óriási előnyt jelent a nem műszaki beállítottságú felhasználók számára, mint az egyéni ügyvédek és a kisebb ügyvédi irodák, mert enélkül a

¹⁴ Uott. 47.

¹⁵ Vadász és társai (n 6) 20-23.

végfelhasználóknak jelentős informatikai-konfigurációs munkát kellene végezniük, a kis ügyvédi irodáknak pedig általában nincs megfelelő hozzáférésük informatikai szakemberekhez és tanácsadókhoz. Ez teszi a felhőalapú számítástechnikát nagyon vonzó megoldássá az ügyvédi irodák e szegmense számára¹⁶, legalábbis mindaddig, amíg az iroda növekvő mérete miatt a felhőalapú számítástechnika hátrányai nem haladják meg az előnyöket. E kockázatok közül néhányat a 7. szakaszban tárgyalunk.

Számos más újszerű technológia is létezik, amelyek nem tartoznak a felhőalapú számítástechnika témakörébe, de hosszú távon átalakíthatják az ügyvédi munkahelyek működését. Ilyen pl. a tárgyak internete (Internet of Things), vagy az elosztott főkönyvi/blokklánc technológiák¹⁷, valamint az elektronikus személyazonosság megoldások világa (ez utóbbi kapcsán lásd az új eIDAS-módosítási javaslatokat is).

Külön tanulmányokra volna szükség, hogy ezeket a technológiákat érdemben is vizsgáljuk, de annyit itt is leszögezhetünk, hogy a mesterséges intelligencia fentebb meghatározott, sokkal tágabb fogalmához képest ezek a technológiák nagyon eltérő módon fognak hatni az ügyvédek konkrét munkafolyamataira.

Például az Internet-of-Things mint technológia meg fogja változtatni az ügyvédi irodák működését, de a változás egyáltalán nem az ügyvédi szakmára jellemző, egyedi módon fog történni. Az ügyvédi szakmát érintő változások valószínűleg a bíróságok és más hatóságok – még előttünk álló változásainak – következményei lesznek csupán, mint például a digitális bizonyítékok új típusainak elérhetővé válása vagy a bíróságok és más hatóságok munkafolyamataiba beágyazott új érzékelők hasznosítása. Ezek a termékek minden valószínűség szerint új lehetőségeket kínálnak majd a bizonyítékok begyűjtésére, feldolgozására, és ez módosítja a meglévő ügyviteli tevékenységeket is, például a bírósági vagy közigazgatási eljárások körében, de nem látjuk egyelőre, hogy ezek a folyamatok az ügyvédi irodák meglévő üzleti folyamatainak jelentős részét helyettesíthetnék-e majd.

Hasonlóképpen, az elosztott főkönyvi (DLT) technológia használatának előnyei nem kizárólag az ügyvédi irodák működésére lesznek jellemzőek. Az ügyvédi irodák saját infrastruktúrájuk üzemeltetői, és a saját infrastruktúrájuk elosztott üzemeltetése nehezen képzelhető el, hogy kívánatos volna. De amint egy nyilvános nyilvántartás, például egy földhivatal nyilvántartás DLT-alapú nyilvántartássá alakul, az már inkább az ügyvédek képzésének kérdésévé válik, hogy miben lesz más az ügyvédi munkafolyamat (feltéve persze, hogy az ügyvédek jogosultak egyáltalán a földhivatali eljárásban részt venni az adott országban), vagy hogyan kérhetnek bírósági felülvizsgálatot, és hogyan tegeye lehetővé a DLT-nyilvántartás ezeket a felülvizsgálatokat, hogyan szerezzen érvényt a harmadik fél döntéseinek.

¹⁶ Homoki (n 5) 9-10. o.

¹⁷ A tárgyak internete (Internet of Things) fizikai olyan tárgyak számítógépes hálózatát jelenti, amely tárgyak beépített technológiákkal vannak felszerelve az egymással vagy a környezetükkel való interakció végett, például intelligens otthoni eszközök, hangalapú asszisztensek, aktivitáskövető eszközök stb. Az ISO 22739:2020 szabványban meghatározott DLT és blokklánc terminológiát használjuk. Számos szerző eltérő definíciókat használ, és egymással összeegyeztethetetlen módon határozzák meg a szerintük *helyes* kifejezéseket. Ebben az egyszerűsített értelemben a főkönyv (ledger) egy olyan információtároló, amely az egyes tranzakciókról egy, szándékaik szerint végső és megváltoztathatatlanul szánt nyilvántartást vezet, az elosztott főkönyv (distributed ledger) pedig egy olyan tároló, amelyet több számítógép (a ledger egy-egy példányát tartalmazó DLT-csomópontok) oszt meg, és amelyet e csomópontok között konszenzusmechanizmus segítségével szinkronizálnak (amely mechanizmus segítségével döntenek el a DLT-csomópontok többsége azt, hogy egy tranzakció érvényesíthető-e vagy sem), a blokklánc pedig a DLT egy olyan típusa, amely a tranzakciókat egy olyan blokkok sorozatából álló láncba szerveződik, ahol az újabb blokkokat csak a sorozat végére lehet hozzáfűzni, és az egyes blokkok közötti kapcsolat megőrzésére kriptográfiai eszközöket használnak. A legismertebb kriptovaluták ilyen blokklánc-technológiákon alapulnak, ezek egyfajta blokklánc-alkalmazások. A DLT egy ennél általánosabb technika, amelyet sokféleképpen lehet megvalósítani – de ezek többsége nem annyira érdekes vagy látható a nyilvánosság számára, mint a blokklánc alkalmazások többsége.

¹⁸ [Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a 910/2014/EU rendeletnek az európai digitális személyazonosság keretének létrehozása tekintetében történő módosításáról](#), hozzáférés 2021. november 21.

Sok ügyfél elvárja a magánszemélyek számára dolgozó ügyvédektől, hogy értsék, hogyan működik a gyakorlatban a legnépszerűbb kriptovaluta-infrastruktúra, mivel az ügyvédtől elvárják, hogy olyan mindennapi ügyekben adjon tanácsot is, mint az olyan öröklési vagy a válási eset, amikor kriptovaluta érintett a vagyonban. Elvárják az ügyvédektől azt is, hogy hasznos tanácsot adjanak arra a kérdésre, miként lehet áthidalni a jog és a műszaki lehetőségek közötti szakadékot, függetlenül attól, hogy ez technikailag adott esetben lehetséges-e. Ezek a technikai kérdések azonban mind a DLT-n történő alkalmazás egy adott típusához kapcsolódnak, és nem az ügyvédek számára adott stratégiai iránymutatás kérdése, hanem a megfelelő, konkrét kialakítás és megvalósítás kérdése.

Amint egy adott decentralizált DLT alkalmazása társadalmi jelentőségűvé válik, és nagyszámú ember – például fogyasztók, bankok, vállalatok stb. – elkezdik azt használni, az embereknek szükségük lesz arra, hogy a meglévő szabályokat ezen technológiák használata során is érvényesíteni lehessen.

Amint egy adott decentralizált DLT alkalmazás társadalmi jelentőségűvé válik, és nagyszámú ember kezdi el használni, az embereknek szükségük lesz arra, hogy a meglévő szabályokat és előírásokat ezekre a technológiákra is érvényesíteni lehessen.

Tehát lehet egy kriptoeszköz névtelenül tárolni, de amint az emberek házat, autót vagy ékszert szeretnének vásárolni ezen eszköz értékével, ugyanolyan pénzmosás elleni és adózási szabályokat kell alkalmazni, mint bármely hagyományos értékű eszköz esetében.

Összefoglalva, ezeknek a nem AI/NLP-hez kapcsolódó technológiáknak a hatása a felhőalapú számítástechnikán kívül jelentősen eltérő az AI-alapú eszközök hatásától. Az egyes ügyvédeknek meg kell érteniük, hogyan működnek ezek a nem AI/NLP technológiák, de nem várható, hogy az ügyvédi irodáknak valamilyen konkrét irányba kellene terelniük ezeket a fejlesztéseket. Az ügyvédek azonban közvetítőként léphetnek fel olyan folyamatokban, amelyekben harmadik felek (például bíróságok, közigazgatási szervek vagy infrastruktúra-szolgáltatók) ilyen eszközöket használnak, és ezen túl az ügyvédeknek meg is kell érteniük a felhasználók álláspontját az ilyen eszközök megvalósításával kapcsolatban.

3. Az AI-eszközökkel kapcsolatos néhány alapvető fogalom magyarázata: korpuszok, adatkészletek, benchmarkok és modellek, nyelvészeti eszközök és tudásreprezentáció

3.1 Adatkészlet, tanítási készlet, korpusz és tanítási módszerek

A 2.1. szakaszban már elmagyaráztuk, hogy mi a különbség a mesterséges intelligencia, a gépi tanulás és a szabályalapú eszközök között. Arról is beszéltünk, hogy egy gépi tanulási eljárásnak van egy betanító része, ahol a tanítási példák alapján megváltozik, hogy a gépi tanulási eszköz ténylegesen hogyan működik. Ezt a tanítási célra használt példakészletet nevezzük tanítási adatoknak, tanítási készletnek vagy adatkészletnek, és a tanítási folyamat eredménye lesz a betanított modell. A betanított modell lesz az, amelyet használni fognak, amelynek alá kell támasztania, hogy a gépi tanuláson alapuló eszköz a gyakorlatban is használható.

A tanítás egyik típusa előre felvett bemeneti értékkészletre és egy megfelelő helyes válasza, kimeneti értékre támaszkodik. A bemeneti értékkészlet azt az információt mutatja, amely alapján a betanított modellnek döntést kell hoznia, a kimeneti érték pedig azt, amely a gépi tanulási algoritmus eredménye kell, hogy legyen az adott bemeneti érték esetén. Az ilyen típusú tanítást nevezzük felügyelt tanulásnak. Tegyük fel, hogy szeretnénk egy olyan eszközt, amely egy szerződésben megtalálja az összes olyan mondatot, amely a szerződés időbeli hatályának meghatározása szempontjából jelentőséggel bír. Ilyen esetben a tanítási adat lehet egy olyan mondatthalmaz, amelyet valódi szerződésekből nyertünk ki, és minden egyes mondathoz rendelkezünk egy-egy helyes címkével (mintakimenettel), amely megmondja, hogy az a mondat kapcsolódik-e a szerződés időbeli hatályához vagy sem. Egy másik, nehezebb feladat lenne a bírósági határozatok kategorizálása bizonyos taxonómiai kifejezések alapján, amelyek egymással átfedésben vannak (pl. polgári jog, házassági jog, kártérítés stb.). Itt a tanítási készlet bemenetként állhat ezer bírósági határozatból, és kimenetként minden egyes bírósági határozathoz az összes elvárt kategorizálási végeredményt (kategóriacímkét) kapjuk meg.¹⁹

Az adott feladat alapján egy kellően nagy tanítókészlet jobb eredményeket adhat, mint a kézzel készített szabályok. Például ilyen kézi szabályrendszer lenne az, ha megpróbálnánk mindazt a szövegezést összegyűjteni, ami egy-egy szerződéses rendelkezésben az időbeli hatályra utalhatna, és ezeket a szavakat, szóhasználatokat próbálnánk felismerni.

A felügyelt tanítási készleteknek az elkészítése igen magas, mivel nagy az előerő igénye. Ezért ezek a tanítási készletek értékesek, azokat sok kutató újból és újból felhasználja, különböző tanítási feladatokhoz. Néha nem is csak a teljes tanítási készlet (a bemenettel és a várható kimenettel együtt) az értékes, hanem csak csupán a bemeneti adat is: például egy adott ország összes közzétett bírósági ügye. Ez utóbbi adatkategóriát korpusznak nevezzük.

Más feladatok esetében a betanítást anélkül is el lehet végezni, hogy explicit utasításokat kellene adnunk arra vonatkozóan, hogy mi a helyes kimenet (nincsen ún. annotáció és nincsenek címkézett válaszok). Ezeket a módszereket nevezzük felügyelet nélküli tanulási módszereknek: a tanítási folyamat itt másképp működik, mert néhány előre meghatározott jellemzőre támaszkodik a betanítás, amely alkalmassá teszi a folyamatot az

¹⁹ Ezt többcímkes osztályozási feladatnak is nevezzük.

adott feladatra.²⁰ Az továbbra is az eszköz tervezőjének a feladata lesz, hogy ezeket az eredményeket miként kell értelmezni a végfelhasználók számára, de az ilyen típusú betanítás során a válaszokat nem jelölik meg manuálisan.

Az ügyvédek számára a felügyelet nélküli tanítás legfontosabb felhasználási területe a neurális hálózati alapú nyelvi modell: az utóbbi időben ezek a modellek dominálnak szinte minden olyan területen, ahol NLP-feladatokról van szó.²¹ A felhasznált hatalmas mennyiségű információnak köszönhetően az ilyen modellek képesek az adott nyelvi szövegek finomabb, a pusztán nyelvtani jelentésen túlmutató összefüggéseinek megragadására is. Ezt nem úgy kell érteni, hogy a legjobb eszközök kizárólag ilyen felügyelet nélküli módszerekre támaszkodnak: sok esetben a BERT-hez hasonló nyelvi modelleket csak első lépésként, előzetesen betanított modellként használják, amely alapján a tervező egy további tanítási réteget végez el, akár felügyelt tanítási módszer segítségével. A végfelhasználók tehát gyakran olyan mesterséges intelligenciával támogatott eszközökhöz jutnak hozzá, amelyek különböző, egymásra épülő, betanított modelleket használnak.

3.2 Valós idejű tanítási és végfelhasználói tanítási képességek

Nem minden mesterséges intelligencia-alapú eszköz rendelkezik azzal a képességgel, hogy a végfelhasználói használat során további adatokat gyűjtsön, csiszolja a modelljét.

Egyes eszközök képesek úgynevezett online vagy valós idejű tanításra, aminek segítségével egyre jobbra és jobbra válhatnak, amint egyre többet használnak őket. De az ilyen eszközök esetén szükség van arra, hogy a felhasználó valamilyen visszajelzést adjon: ez a visszajelzés mutatja meg, hogy a betanított modell előrejelzése helyes volt-e vagy sem. Az ilyen típusú eszközök között vannak olyanok is, amelyek a végfelhasználóktól a termék használhatóságának javítása érdekében – a normál előrejelzési funkcióin túl – speciális tanítási funkciókat tartalmaznak, például visszajelzést kérnek arra, hogy egy kiemelt rendelkezést valóban helyesen minősítettek-e pl. kötbérként. Sok mesterséges intelligencia-alapú eszköz azonban egyáltalán nem rendelkezik olyan tanulási funkcióval, ami a végfelhasználók számára elérhető: a végfelhasználók csak egy adott, a kiadó által betanított modellt kapnak, és a betanított modell javításának egyetlen módja az, hogy a kiadó frissítést bocsát a felhasználók rendelkezésére, akár egy frissített szoftververzió formájában. Az ilyen, a végfelhasználók tanítására nem képes eszközöket ettől még mesterséges intelligencia-alapú eszközöknek tekintik.

3.3. Benchmarkok és az eszköz teljesítményére vonatkozó állítások

Amint azt a 3.1. szakaszban kifejtettük, a korpuszok és a tanítási adatok nagyon értékesek lehetnek, és az egyes AI-eszközök gyakran osztozkodnak rajta.

Az AI-eszközök kiadói számára sokszor nem elég a tanítási adatok megosztása: az is kritikus fontosságú lehet, hogy össze tudják hasonlítani, hogy a különböző betanított modellek mennyire teljesítenek jól. Még ha az egyes eszközök ugyanazokat a tanítási adatokat is használják, a felépítésük, a paramétereik eltérőek lehetnek. Az azonos AI/NLP feladat megoldására irányuló különböző eszközök teljesítményének összehasonlítására szolgáló közös alapot hívják *benchmarknak*. Például ilyen benchmark, mérési módszer a SuperGLUE.²² A legtöbb benchmarkot különálló, nyilvánosan elérhető dokumentumokban határozzák meg, írják le, amely leírás gyakran önmagában is érdekes olvasmány, nemcsak az informatikai fejlesztők, hanem a laikusok – például az ügyvédek – számára is. Ezek a részletes dokumentumok tartalmazzák azt is, ha a benchmark több, specifikusabb AI/NLP feladat (részfeladat) összesített eredményéből tevődik össze.

²⁰ Például egy felügyelet nélküli tanulási folyamat részeként a betanítás során megnézik, hogy a bírósági döntések szövegének egyes jellemzőinek milyen a statisztikai eloszlása, és a jellemzők ezen statisztikai eloszlás alapján alapján adnak visszajelzést hasonló bírósági ügyek vizsgálata során is.

²¹ Részletesebben lásd Vadász és társai (n 6).

²² Lásd <https://super.gluebenchmark.com> és a [tárgybeli közzétett cikket](#), valamint a <https://super.gluebenchmark.com/leaderboard/> oldalon közzétett ranglistát az.

Ez nem jelenti azt, hogy minden AI-eszközhöz mindig találhatunk majd valami jellemző benchmarkot, amely majd kellően illusztrálja, hogy az adott eszköz a kiadó állítása szerinti teljesítménnyel (pl. pontossággal) bír. De néhány AI-eszköz esetén valóban van mód arra, hogy az elemzői teljesítményüket objektív módon összehasonlítsuk, és várhatóan egyre több ilyen benchmarkot fognak használni a kiadók majd a termékeik összehasonlítására.

Ez nem azt jelenti, hogy elvárás lenne, hogy egy ügyvéd valamely betanított modell teljesítményét képes legyen egy adott benchmark szerint megvizsgálni, vagy maguk tegyék közzé ezeket az eredményeket, de azt meg kell értenünk, hogy ezeket a benchmarkokat gyakran marketingeszközként használják.

Minden ügyvéd számára fontos, hogy megértse: az, hogy egy adott benchmark szerint valami ígéretes eredményt elértek, az nem jelenti azt, hogy az ugyanazt a modellt vagy architektúrát használó eszköz majd a valós életben is jól fog teljesíteni. És a számos, ezzel ellentétes állítás dacára egy magas benchmark szerinti eredmény azt sem fogja jelenti, hogy egy adott részfeladatban a számítógépek értékét vagy felülmúlták volna már az ember képességét.

Minden ügyvéd számára fontos, hogy megértse: az, hogy egy adott benchmark szerint valami ígéretes eredményt elértek, az nem jelenti azt, hogy az ugyanazt a modellt vagy architektúrát használó eszköz majd a valós életben is jól fog teljesíteni

Csak azért, mert van egy iparági szintű benchmark, amely szerint egy adott eszköz kiemelkedő eredményt ér el, ebből nem fog következni, hogy az adott eszköz a végfelhasználók számára is hatékony lesz. Jelenleg az iparági szintű benchmarkok a fejlesztőknek szólnak, olyan fejlesztőknek, akik gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek a benchmark helyes értelmezésében. Ha egy AI-eszköz teljesítményére vonatkozó, meggyőzőnek tűnő állítással találkozunk, ellenőrizzük az állítások részleteit. Próbáljuk meg elolvasni, miről szól a hirdetett benchmark, mielőtt igaznak fogadnánk el, értsük meg, hogyan is méri az adott benchmark szerinti eredményeket, és hogy a benchmarkban leírt felhasználás kellően hasonlít-e a tervezett valós felhasználáshoz. Természetüknél fogva a legtöbb népszerű benchmark erősen optimalizált az adott részfeladatokra és adatkészletekre, és így rosszul teljesíthetnek a valós életben nem látott adatokon. A legfontosabb, hogy ha a benchmark részletei alapján úgy látjuk, hogy egy AI-eszközzel kapcsolatos reklám állítása valószínűleg félrevezető, akkor még gyanakvóbbnak kell lennünk a kiadó egyéb állításaival szemben is.

Ha egy AI-eszköz teljesítményére vonatkozó, meggyőzőnek tűnő állítással találkozunk, ellenőrizzük az állítások részleteit. Próbáljuk meg elolvasni, miről szól a hirdetett benchmark, mielőtt igaznak fogadnánk el, értsük meg, hogyan is méri az adott benchmark szerinti eredményeket, és hogy a benchmarkban leírt felhasználás kellően hasonlít-e a tervezett valós felhasználáshoz

Ez nem azt jelenti, hogy a benchmarkok általában félrevezetőek, sem és azt, hogy ezek általában nem alkalmasak az AI-eszközök hasznosságára vonatkozó állítások alátámasztására. De az egyes AI-eszközök hatékonysága és eredményessége éppúgy függ technikai tényezőktől (például a használt modellektől és architektúráktól), mint az adott feladattól, beleértve az eszköz felhasználóit és a felhasználás környezetét, gazdasági tényezőket stb. Csak azért, mert bizonyos két feladat emberi szempontból közel áll egymáshoz, ebből még nem feltétlenül következik, hogy egy adott AI-eszköz mindkét feladatban hasonlóan is fog teljesíteni. Ez a közhely az iparági benchmark értékekre is igaz, de könnyű erről megfeledkezni, ha mindenütt félrevezető marketingkommunikációval találkozunk, vagy amikor olyan általános mesék sokaságát olvashatjuk, hogy a jogászai munkában az emberi munkaerőt az AI-eszközökkel már középtávon helyettesítik.

3.4.1 Az NLP és a nyelvészeti eszközök szerepe az ügyvédek számára készült AI-eszközökben

A legtöbb AI-eszköz, amelyet az ügyvédek használhatnak, a számítógépes nyelvészek, azaz a természetes nyelvi feldolgozás területén elért eredményekre épül. Az NLP sokféle területet fed le, többek között azt elemzi, hogy a szavak és mondatok nyelvtani formái hogyan jelennek meg, beszédünk és szövegünk ezen alkotóelemei hogyan lépnek kölcsönhatásba egymással, hogyan lehet helyes szövegeket alkotni, és hogyan lehet mindezt megfelelően, automatizált módon létrehozni.

Az NLP területén folytatott kutatások tették lehetővé, hogy automatikusan meghatározzuk, hol van egy adott mondat vége egy szövegben (pl. a pont a mondat végét jelöli, vagy csak egy rövidítés?), hogy a „légy” szó főnevet vagy igét jelent egy mondatban stb. Ha már ezeknek az egyszerűbb eszközöknek a szintje az adott nyelven már megbízhatóan működik, akkor újabb területeket lehet már erre építve automatizálni, beleértve például az alany vagy az állítmány megtalálását egy mondatban, vagy a szavak közötti kapcsolatot (pl. mire utal a „hogy” szó?).

Az NLP-kutatás a 2.1. szakaszban leírt témakörökhöz is kapcsolódik, mint például a matematika valószínűségi szabályait hogyan lehet felhasználni gépelési hibák javítására, vagy miként tudunk egy szövegrész és egy előre meghatározott kategóriakészlet közötti megfelelő kapcsolatot felismerni a szöveg leírására (pl. osztályozására).

Ha egy szövegben különböző tulajdonneveket (személyek, szervezetek, helyszínek stb.) kell megtalálnunk, akkor a szövegre az NLP-kutatások során már évtizedek óta kidolgozott, ún. tulajdonnév-felismerési (named entity recognition) technikát célszerű alkalmaznunk. Ha egy egyszerű szöveges szerződésben a bérleti szerződés feltételét akarjuk megtalálni, akkor az NLP információkinyerési (information extraction) eszközei között keresgélünk.

Valójában minden, amit ebben az útmutatóban tárgyalunk, az az NLP-kutatásnak azon területéhez tartozik, amivel a számítógépes nyelvészek foglalkoznak. Az NLP területén egy adott nyelv kapcsán elért minden áttörés pedig egyben egy új lehetőséget is jelenthet az ügyvédek számára, hogy újabb AI-eszközöket használhassanak. Az adott nyelvre vonatkozó nyelvészeti eszközök hiánya pedig közvetlenül akadályozza a jogi felhasználásra szánt AI-eszközök fejlesztését is.

3.4.2 Jogi tudás megjelenítése a szöveg felszíni rétegén túl

Az olyan típusú szöveg adatok, amelyeket maguk az ügyvédek közvetlenül érzékelnek (például a szerződések vagy határozatok szövege), a számítógépek számára strukturálatlan adatok. Ez azt jelenti, hogy a feldolgozandó adatoknak nincs előre meghatározott szerkezete, közvetlenül értékelhető tartalma, az csak egy szöveges fájl vagy egy videó. A további feldolgozások végett, mielőtt más adatokkal összehasonlíthatóak lennének, külön lépéseket kell tennünk: ezeket a strukturálatlan adatokat strukturált adattá kell alakítani. Ilyen átalakító lépés lehetnek a szöveg jelentésének „bányászata”, vagy a bérleti szerződés helyére vagy feltételeire vonatkozó adatok kinyerése, vagy akár csak a szöveg szerződésként vagy határozatként való besorolása.

Ezeket a struktúrákat több különböző rétegben is létre lehet hozni (ahogyan azt fentebb az NLP-eszközökkel kapcsolatban már leírtuk), ugyanazon szövegmegjelenés esetén is. Ezek a rétegek nemcsak nyelvtani rétegek lehetnek, hanem szemantikai jellegűek is, a szöveg értelmével kapcsolatos rétegek is, mint például az érvelési technika (lásd az 5.3.3. szakaszt) vagy valami jogágazat szerinti jelentés is.

Egy mondat jogi jelentését (vagy a szöveghelyek közötti jogi kapcsolatot) csak akkor tudjuk dekódolni, ha van egy világosan meghatározott módunk arra, hogy ezt a jogi jellegű jelentést miként jelenítjük meg a számítógép számára. Ezt hívjuk a jogi tudásreprezentációnak. Az alkalmazott eszközök célja és kontextusa alapján ez lehet olyan egyszerű, mint a dokumentumok végén egy „C” betűvel való jelölés, ha a szöveg „szerződést” tartalmaz, vagy alapulhat nagyon kifinomult jogi ontológiákon is, amelyek maguk is több, egymásra épülő szabványból állnak, mint például a légi közlekedés utasainak fogyasztói panaszait leíró, műszaki szabványokon alapuló tudásreprezentációs séma.²³

²³ Például a W3C szemantikus webes szabványok, mint például az erőforrás-leíró keretrendszer (RDF) és a webes ontológiai nyelv (OWL).

A jogi tudásrepresentáció nem csak a mérnökök vagy programozók számára fontos eszköz. Az ügyvédek számára is előnyös lehet, ha tudnak az ilyen reprezentációs nyelvek létezéséről, sőt, idővel lehet, hogy az ügyvédek is kénytelenek lesznek arra, hogy maguk is megértsék és használni tudjanak ilyen nyelveket. A számítógép csak akkor tud létrehozni egy ilyen jelentésbeli réteget, ha ügyvédek a gépi magyarázat céljára használt annotációs eszközökkel előbb annotálták a szöveget a gépi tanítási célokra, azaz az adott tudásrepresentációs nyelvet használva megmutatták a jogi jelentést. Ez a tudás valószínűleg nemcsak annak a néhány kiválasztott ügyvédnek lesz fontos, akiket éppen azért fizetnek, hogy új eszközök fejlesztésében részt vegyenek. Fontos lehet ez azoknak az ügyvédeknek is, akik a saját adatkészletükhöz igazítva szeretnék újratanítani vagy finomhangolni ezeket az eszközöket, ahogyan ezt a 3.1. szakaszban olvashatjuk.

A tudásrepresentáció fordítva is működik: egy tömör és speciális reprezentációs nyelvből (ahogyan azt a felhasználó egy szoftverprogramba rögzíti) egyszerű, emberek számára olvasható szöveget is létre lehet hozni. Így működik számos dokumentum-összeállító eszköz: az ügyvédek valamilyen tudásrepresentációs nyelvtani szabályrendszert (szintaxist) használnak annak meghatározására, hogy milyen esetekben milyen szöveg legyen a dokumentum-összeállító eszköz kimenete (lásd az 5.1.2. pontot). Hasonló felhasználás lehet a következő is: az ügyvédek először a felhasználóbarát ügykezelő (case management) szoftverben rögzítik a releváns bizonyítékaikat, a szoftver pedig e bizonyítékok kapcsán begyűjt bizonyos metaadatokat (pl. keletkezés vagy rögzítés időpontját, gépi kézbesítési vagy más nyilvántartó rendszerekből stb.).²⁴ Ezután az ügyvédek egy felhasználói felületen meghatározzák a bizonyítékokat összekötő érveiket. Az ügyvéd helyett, hogy minden egyes bizonyítékot és annak jellemzőit (beleértve a forrásokat, a származási helyet, az informatikai részleteket) kézzel felsorolná és leírná, az ügyvéd az eszköz felhasználói felülete segítségével köti össze, hogy az egyes bizonyítékok milyen állításokat hivatottak alátámasztani, és hogyan. A felhasználói felület ilyen használata lényegében egy jogi tudásrepresentáció az ügykezelő szoftverben (pl. a bizonyítékok vizuális összekapcsolása az állításokkal, az alkalmazhatóság feltételeinek meghatározása stb.) Ezen információk rögzítésével a felhasználó arra ad utasítást, hogy a tudásrepresentációt hogyan kell egyszerű szöveggé alakítani, hogyan kell létrehozni a bírósági beadvány egy fontos részének első tervezetét (lásd az 5.1.3. pontot).

²⁴ Például egy közösségi médiaoldalon található bejegyzésre való hivatkozással a szoftver nemcsak a tartalmat és a forrás URL-címét rögzíti, hanem egy minősített időbélyegzőt is elhelyez a bizonyítékon. Vagy ha e-mail bizonyítékra hivatkozunk, a szoftver nemcsak az e-mail tartalmát rögzíti, hanem a teljes üzenet fejlécét is, beleértve a DMARC eredményeket és az aktuális névkiszolgáló bejegyzéseket, és ezeket időbélyegzi, érvényesítve a fejlécek és a küldő hitelesítését stb. Ha a kézbesítés ajánlott elektronikus kézbesítési szolgáltatásokon keresztül történik, akkor az ügyviteli szoftvernek rögzítenie kell az ilyen kézbesítési rendszerekből lekérdezhető összes releváns információt stb.

4. Az ügyvédi kamarák lehetőségei

Az ügyvédi hivatás függetlenségének az állammal szembeni első számú garanciája az ügyvédi önszabályozás. Ahogy az AI-eszközök az ügyvédi eszköztár egyre hasznosabb részeivé válnak, az ügyvédi kamaráknak azt is mérlegelniük kell, hogy saját országukban milyen módon tudják az ügyvédeket támogatni.

Nem lehet az uniós kamarák számára egységes receptet adni ahhoz, hogy mit is kellene tenniük, mivel a különböző országokban igen eltérőek az ügyvédi kamarák lehetőségeik, szerepeik és korlátaik. Például a francia Conseil National des Barreaux igen aktívan részt vesz az AI-eszközök fejlesztésében és kutatásában²⁵, de vannak olyan országok, ahol az ilyen jellegű részvétel kifejezetten tilos is.

Az ügyvédi kamarák dönthetnek úgy is, hogy azzal kívánják az ügyvédeiket segíteni az AI-eszközök használatában, hogy az adott országban elérhető összes ilyen eszközt listázzák, tesztelik a piacon elérhető termékeket, vagy akár harmadik felekkel szerződést kötnek arra, hogy az egyes kiadók által tett állításokat kiértékeljék, validálják. De ilyen tevékenység lehet az is, ha szabványosítási jellegű tevékenységet végeznek olyan fontos területeken, mint az adatexportálás- vagy adatscere-formátumok, a szolgáltatói API-k²⁶. Ezek a szabványok segítséget jelenthetnek az olyan súlyos problémák megoldásában, mint amit egy adott gyártótól való függés vagy a széttöredezett piacok jelentenek.

A kamaráknak továbbra is aktív szerepet kell vállalniuk mind a hivatás alapelveinek védelmében, mind az ügyfelek védelme, mind a jogállamiság védelme szempontjából. Fel kell készülniük az olyan problémákra is, amelyek abból következnek, hogy az AI-eszközök hátrányosan befolyásolják az ügyvédi hivatás függetlenségét, pl. a közvetítői szolgáltatásokat nyújtó platformokkal összefüggésben.

A kis ügyvédi irodák, illetve a nagyon nagy ügyfelek számára szerződéses ügyvédként dolgozó egyéni ügyvédek esetén nagyobb a kockázata annak, hogy valaki rávegye őket, hogy a hivatásbeli alapelveket ne tartsák meg (például az online platformok megpróbálják a tevékenységüket az alapelvek által engedett mértéknél jobban felügyelni, befolyásolni). Ma már számtalan ilyen kísérletet láthatunk a különféle platformokon dolgozó „független vállalkozókkal” (az ún. „gig-gazdaságban” dolgozókkal) szemben.²⁷

²⁵ Conseil National de Barreaux, Assemblée General d u 9 octobre 2 020 Groupe d e travail Legaltech, [Legaltechs du domaine de la jurimétrie: Préconisations d’actions Rapport](#) (2020. október 9.) 12. o., hozzáférés 2021. december 27.

²⁶ Alkalmazásprogramozási interfészek, azaz a különböző programok egymással való összekapcsolására szolgáló, meghatározott funkciók szerint szoftver interfészek.

²⁷ Lásd például az Egyesült Államokban is a szerződéses alapon bedolgozó (nem tag, nem alkalmazott) ügyvédek kihívásait, amelyek sok tekintetben hasonlítanak az olyan újszerű platform munkások (az ún. gig-munkások) által tapasztalt nehézségekre, mint például az Uber-jellegű szolgáltatások sofőrjei; lásd Debra Cassens Weiss: [Treated like a Robot, Contract Lawyers Chafe under Fickle Facial Recognition Surveillance](#) (ABA Journal, 2021. november 15.) hozzáférés 2021. december 19. és [Managed by Bots: Surveillance of Gig Economy Workers](#) (Privacy International), hozzáférés 2021. december 19

5. Az AI-eszközök jellemző csoportjai és miként kapcsolódnak ezek az ügyvédek tipikus tevékenységeihez

E fejezet célja, hogy átfogó képet adjon arról, hogy a kis ügyvédi irodák milyen módon használhatják a rendelkezésükre álló különböző AI-eszközöket. Igen sokféle ilyen eszköz van, de az áttekintés érdekében megpróbáljuk ezeket az eszközöket olyan átfogó kategóriákba besorolni, amelyek lefedik a legtöbb, a jövőben várhatóan használatos megoldást.

Az első három kategóriát az eszközök funkciói alapján határoztuk meg: a szöveggéskészítést támogató eszközök, a dokumentumelemző eszközök (ahol az eszköz fő hozzáadott értéke az ügyvéd által szolgáltatott dokumentumokból származik), valamint azok a jogi elemző eszközök, ahol az értéket főként az esetjog vagy a jogszabályok jelentik. A chatbot-eszközök és a beszédből szöveggé alakított eszközök saját kategóriában kerülnek bemutatásra, az utolsó kategória pedig az ügyvédi irodák belső irodai adminisztrációjában segítséget nyújtó eszközökkel foglalkozik.

Ezek a kategóriák elkerülhetetlenül átfedik egymást, de igyekeztünk legalább az ismétléseket minimalizálni: például ugyanazokat a technikai eszközöket, amelyek mind a dokumentum-, mind az esetjog-elemzéshez használhatók, csak a dokumentumelemzés kapcsán ismertetjük részletesebben, amelyet elsőként tárgyalunk, de ez természetesen nem jelenti azt, hogy a dokumentumelemzés önmagában fontosabb lenne az ügyvédek számára, mint az esetjog-elemzés.

5.1. A szöveggéskészítést támogató eszközök

Az ebbe a kategóriába tartozó termékek az ügyvédek segítségére összpontosítanak a különböző típusú dokumentumok elkészítésében. Ez a kategória két fő csoportra osztható: az írástámogató eszközök és a dokumentumok összeállításának automatizálása. Egy harmadik csoportot is bemutatnak, mint az adatok jogi szöveggé alakításának általános technikai megközelítését.

5.1.1. Írástámogató eszközök

Ezek az eszközök a jelenleg is használt szövegszerkesztési megoldásokba épülnek. Hasonlóan a helyesírás- és nyelvtani ellenőrző és automatikus javító eszközökhöz, kiegészítik a szöveggéskészítési folyamatot. Ezek az eszközök a fent említett szövegszerkesztő eszközök felhasználói felületére támaszkodnak.

Az írástámogató eszközök például az általában kívánatosnak tartott nyelvhasználat és a szóhasználat szempontjából ellenőrizhetik a nyelvhasználatot, ahogyan azt egyes országokban a jogi szövegek írásával vagy fogalmazásával kapcsolatos tanfolyamokon is tanítják (pl. [Briefcatch](#)). Egy jó alapokra építő eszköz esetén a javaslatok mögött konkrét indoklást is tud adni: milyen szabványokon alapulnak az ajánlásai, pl. csak az a cél, hogy általában kevésbé jogias és könnyebben érthető legyen a nyelvezete, vagy a javaslatok valamely, a jogi szövegekre vonatkozó közzétett nyelvészeti kutatások eredményeire épülnek stb.

Olyan stilisztikai ajánló eszközöket is találhatunk, amelyek kifejezetten eredményorientált szövegelemzési kutatások módszerekre épülnek, például: mi a pernyertes beadványok szövegezésbeli jellemzője, mert egy adott országbeli kutatás kimutatta, hogy összefüggés van bizonyos szóhasználat,²⁸ pozitív jelzők²⁹ használata, és a bírósági beadványok eredményessége között. Természetesen az ilyen eszközök nyelvspecifikusak.

Az eszköz segíthet annak ellenőrzésében is, hogy a jogi hivatkozások helyesen vannak-e megfogalmazva, és valóban a kívánt esetekre vonatkoznak-e. Ha a szövegben található jogi hivatkozások ilyen automatikus ellenőrzése a szerkesztőprogramon belül is elérhető (pl. az amerikai [CiteRight](#) plugin formájában), akkor ezek az eszközök szintén az írástámogatás egyik altípusát képezik. (Gyakran ez a funkció külön is elérhető a dokumentumelemző eszközök részeként, lásd alább).

Az írástámogató eszközök némelyike a szerződésszerkesztés jóval technikaibb szempontjaira összpontosít, például a nem definiált kifejezések használatára, az üres helyőrzők (pl. kipontozott részek, zárójeles részek) és szöveges hivatkozások ([Donna](#)) felfedezésére. Más tipikus megoldások az ügyvédet a szövegrészletek mentésében és újrafelhasználásában kívánják segíteni, akár némi automatikus kitöltést is biztosítanak egy személyes vagy az egész irodára kiterjedő adatbázis alapján (amely rendelkezéstár állhat akár szerződéses rendelkezésekből, akár beadványrészekből, pl. [Henchman](#), [xLaw Word](#), [Legau](#)).

A helyesírás- és nyelvtani ellenőrző programokhoz hasonlóan ezek az eszközök is többnyire szabály- és szótáralapúak voltak. A közelmúltban, főként a neurális hálózat alapú szövegértésben elért fejlődésnek köszönhetően az ilyen eszközök teljesítménye sokat javult a jogi hivatkozások elemzése terén (pl. az entitások összekapcsolása, több idézet azonosításában) és a stilisztikai ajánlások készítése terén is.

Amint azt már fentebb említettük, a z írástámogató eszközöket vagy a z ügyvéd számítógépén m ár futó egyes eszközökkel kell integrálni (pl. a Microsoft Word bővítmény ú tján), vagy a z eszközöknek maguknak kell biztosítaniuk a teljes szerkesztési képességet is (pl. egy sokoldalú online szövegszerkesztő képében). Az integrációs megközelítés előnye az egyszerű használat és a rövidebb tanulási idő. Ezek az eszközök valószínűleg mindaddig velünk maradnak, amíg az ügyvédi munka fő felhasználói felülete a szövegszerkesztő marad. Azonban mindaddig, amíg a gazdalkalmazások és az operációs rendszerek olyan gyakran változnak, mint jelenleg is, az integráció fenntartása hosszú távon igen költséges lesz.

Az integrációs jellegű megközelítés előnye, hogy használni is egyszerű és a betanulási folyamat is rövidebb.

5.1.2. Dokumentum-összeállító eszközök

Ezen eszközök közös célja, hogy felhasználót segítsék a dokumentumok összeállításának automatizálását, az előre meghatározott rendelkezések (szövegek, bekezdések, mondatok) és az összeállítási feltételek alapján. A dokumentum-összeállítás az ügyvédek számára akkor tud hasznos lenni, ha az összeállítani kívánt szerződések, beadványok vagy más dokumentum tartalma ismétlődő jellegű vagy tervezhető.

A dokumentum-összeállítási sablon tervezője rögzíti, hogy mi a kapcsolat a szöveg előre meghatározott elemei és az összeállítás során figyelembe veendő külső tényezők között. A sablonok szerzői lehetnek ügyvédek is, de ha a munka hangsúlya az összetettebb üzleti szabályokon van, akkor a szerzők általában már külső tanácsadók vagy az ügyvédekkel együttműködő professzionális informatikai fejlesztők lesznek.

A dokumentum-összeállító eszközök működését általában két fázisra osztják: (1) a tervezési fázisra, amikor a sablont létrehozzák (más néven a sablonkészítés), és (2) a sablonok használatára, amely egy felhasználói interjú vagy más testreszabási vagy adatimportálási tevékenységből áll, amikor is a sablonból konkrét dokumentumokat készítenek.

A sablonok elkészítése történhet egy nyilvánosan hozzáférhető weboldalon (pl. [Legito](#), [ClauseBase](#)), itt a felhasználónak a rendelkezések szövegét meglévő egyszerű dokumentumokból kell importálnia (vagy a webes

²⁸ Ilyen például a "azonban", "függetlenül" vagy "miközben" kifejezések használata.

²⁹ Elizabeth Chika Tippet és mások, [Does Lawyering Matter? Predicting Judicial Decisions from Legal Briefs, and What That Means for Access to Justice](#) [2021] Texas Law Review.

alkalmazásban kell begépelnie és szerkesztenie), majd a weboldalon elérhetővé tett interfész segítségével ábrázolja a szöveg változó részeit és az összeállítás feltételeit, beleértve az üzleti logikát, ami meghatározza, hogy bizonyos változók alapján mely rendelkezéseket kell megismételni (pl. az örökösök száma egy végrendelet sablonban).

A dokumentumok mögötti üzleti logika összetettsége nagyban múlik a felhasználó célján. Például lehet egyetlen nagy bérleti szerződésmintát is készíteni, amely kiterjed az irodák és a raktárak bérlésére is, és amelyben olyan egyedi rendelkezések is rögzítenek, amiket attól függően jelenít meg a sablon, hogy pl. ki végzi a bérbe adott ingatlan átalakítását stb. Ez egy összetettebb üzleti logikát tesz szükségessé. Egy ettől eltérő megközelítés az, hogy az irodákra és a raktárhelyiségekre különböző bérleti szerződésmintákat használnak. Ekkor az üzleti logika jóval egyszerűbb lesz, de időigényesebb lesz a két különböző sablonok karbantartása, mivel a módosításokat két különböző sablonon is át kell majd vezetni. Az optimális választás függ mind az adott eszköz képességeitől, mind a várható ügyvédi felhasználástól. Saját szempontjára figyelemmel az ügyvéd abban volna érdekelt, hogy minél több szerződéses rendelkezést használjanak fel a lehető legszélesebb körben, újra és újra, ami a sablon alapjául szolgáló szövegelemek minél általánosabb megfogalmazását igényelné. Ennek az általános megfogalmazásnak azonban ára van, mert a minél általánosabban, több helyen felhasználható mintaszöveg megfogalmazása is bonyolult lesz.

A webalapú összeállító eszközöknek megfelelő felhasználói felületet kell biztosítaniuk ahhoz, hogy ott rögzíthessék az egyesszövegegyeségeket is, és azokat integrálhassák a feltételes vagy ismétlődő szövegrészekkel is (hurkok, ciklusok). Ez történhet tisztán vizuális eszközökkel, ún. kód nélküli módon³⁰ vagy akár egy adott területre vonatkozó specifikus számítógépes kódszerű szkriptek (egyszerű programnyelvek) segítségével.³¹ Az ilyen eszközöknek ezzel kapcsolatos funkciója továbbá az, hogy miként kapcsolják a sablonok változóit egyes adatbázisokhoz. Ez a funkció teszi lehetővé a felhasználó számára, hogy pl. ügyfeleket válasszon ki egy meglévő ügyféladatbázisból.

Ez a szerzői munka a helyi számítógépen is elvégezhető (on-premise), akár az ügyvéd számítógépén, akár egy helyi szerveren a kollégákkal való közös munkavégzéshez. Az ilyen helyi termékek esetében a szövegbevitelen túli speciális szerkesztői funkciók megvalósíthatóak például a Microsoft Word alkalmazás segítségével (pl. [Woodpecker](#), amely a Word biztosította bővítményeken biztosítja ezt) vagy egy külön erre a célra létrehozott számítógépes programon keresztül is, akár a két mód együttműködésével.³²

Amikor a sablonkészítés befejeződött, a felhasználók annyi dokumentumot hozhatnak létre a sablonból, amennyire szükségük van. Ez a második fázis az, amikor a sablon segítségével testreszabják a dokumentumot, ez történhet úgy, hogy a) a felhasználótól kéri be az adott dokumentumhoz tartozó egyedi adatokat (ezt hívják „interjúnak”), és/vagy b) amikor az ilyen egyedi adatokat külső adatforrásokból gyűjtik ki. Egyes szöveges rendelkezéseket nem közvetlenül a felhasználók kérdésekre adott válaszai alapján választják ki, hanem a felhasználó választásaiból levont következtetések eredményeként áll elő, hogy arra az adott rendelkezésre szükség van-e vagy sem, és ezek a következtetéseket is a sablon létrehozásakor határozzák meg.

A dokumentum-összeállító eszközök között nagy különbségek vannak, amely nem csak a sablon szerkesztése és a működtetése terén jelentkezik. Ebben az útmutatóban csak azokra a termékekre térünk ki, amelyek kifejezetten az ügyvédek számára készültek, azaz a szerzői munka olyan módon történik, hogy azt szükség esetén akár maguk az ügyvédek is el tudják végezni. Számos ilyen összeállító eszközt azonban jóval szélesebb közönség kiszolgálására szántak, tipikusan vállalati szegmens részére. Ez utóbbiak funkcióinak része lehet például a szerződéstervezetek megtárgyalási fázisának támogatása vagy akár az aláírások gyűjtése (pl. [Juro](#)), vagy akár olyan szerződéskezelési funkciók is, mint például a szerződések lejáratának nyomon követése.

Ez egy viszonylag érett piac, amely az 1990-es évek óta a legtöbb ügyvéd számára már valamilyen mértékben elérhető volt, de az ilyen eszközök használata a kis ügyvédi irodákban még messze nem nevezhető széles körben elterjednek. Ennek az egyik fő oka az, hogy az általánosabb rendelkezések megfogalmazásához igen bonyolult nyelvi követelményeknek kellene megfelelni, és az ilyen ügyvédi felhasználás során elvárás volna,

³⁰ Hasonló például a [Google Blockly](#).

³¹ Például a HotDocs szkriptnyelvét, lásd [itt](#).

³² Ilyen például a HotDocs Author, ahol a Component Studio egy dedikált program, amely párhuzamosan fut a Word pluginjával, és itt a plugint egyszerű feltételes szövegek definiálására használják, míg a Studio-t az összetettebb funkciók és adatbázisokhoz való kapcsolatok definiálására.

hogy a lehető legkevesebb sablon készüljön. Ha egy ügyvéd ilyen eszközt használna arra a célra, hogy az újból és újból felhasználható rendelkezéseit egy adatbázisban tárolja (rendelkezéstár), akkor ahhoz muszáj lenne, hogy a szerződésszöveg egyes releváns nyelvi jellemzőit a változó szöveggörnyezethez lehessen automatikusan igazítani (pl. ige- és főnévi ragozást, többes szám megfelelő kezelése stb.). Ez megkönnyítené az ügyvéd számára a sablonszövegek meghatározását, viszont komoly nehézséget jelent a sablonszerkesztés során.

Nagyon kevés eszköz nyújt ugyanis bármilyen szintű nyelvi támogatást az angolon kívüli igék és főnevek megfelelő ragozásához (pl. ClauseBase a francia, német és holland nyelvekhez). Bár az ilyen eszközspecifikus támogatás a kisebb nyelvek, például a görög, a cseh, a magyar stb. számára ugyanolyan fontos lenne az EU számos tagállamában dolgozó ügyvédek számára, az AI4Lawyers projekt 2. szakaszában már kiemelt piaci széttagoltság problémája miatt az ilyen eszközök elérhetősége, és a támogatás biztosítása valószínűtlennek tűnik.³³

Azonban az is világos, hogy ahhoz, hogy az ilyen dokumentum-összeállító eszközök használata növekedjen az ügyvédek körében, az eszközök bonyolultságát jelentősen csökkenteni kell. Nem triviális feladat, hogy a dokumentum-összeállító eszközökben az alkalmazandó szabályok megállapítására könnyen használható, mégis sokoldalú felhasználói felület álljon rendelkezésre. Ezen túl még az is kihívást jelent, hogy miként lehet a külső adatforrások széles skálájával biztosítani az egyszerű összekapcsolást, integrációt. A nyelvi problémák pedig tovább fokozzák ezeket a nehézségeket, hiszen az adott eszközöknek pontos, tesztelt és megbízható kimenetet kellene biztosítaniuk az összes támogatott nyelven.

Ha egy dokumentum-összeállító eszköz ügyvéd felhasználója nem tud megbízni a generált szövegben anélkül, hogy a kész szöveget gondosan át kellene olvasnia, akkor a dokumentum-összeállítás használatának előnye nagyrészt elvész. A szöveggel szemben elvárt pontosság nagy, azonban nehéz az összes nyelvtanilag helyes formát megbízhatóan létrehozni úgy, hogy a mintaszöveg egy általános, az ügyvéd által írt nyelvi szöveg.³⁴ Az ilyen elvárt nagy pontosság csak akkor biztosítható, ha az ügyvéd az újrafelhasználható mondatok modellformáját speciális eszközökkel (pl. tudásreprezentációs nyelvvel vagy annotációkkal) határozza meg, nem pedig normál nyelvi mondatként. Ez természetesen azt jelentené, hogy az ügyvédek már nem egyszerű szövegszerkesztő eszközöket használnak az újból hasznosítani kívánt mintamondatok meghatározásához. Elképzelhető, hogy a jövőben az ügyvédeknek még az olyan egyszerű feladatokhoz is, mint az új szövegek megfogalmazása, specializáltabb eszközökre kell támaszkodniuk, és lehet, hogy jogi specifikus fejlesztési környezeteket kell majd használniuk, nem a mostani megszokott szövegszerkesztőket.

5.1.3 Eszközök, amelyek a jogi adatokat és tudásbázisokat szöveggé alakítanak

Az utolsó kategória az ügyvéd által a nem szöveges adatokból jogi szöveggé történő szövegenerálásra vonatkozik. Gondoljunk arra, amikor időjárási adatokból automatikusan olvasható szöveget generálnak egyes eszközök – ezek az eszközök egy elektronikusan rögzített bizonyítékból létrehozhatják annak az ember által olvasható leírását, vagy az üggyel kapcsolatos tények, állítások, bizonyítékok időrendjéből létrehozzák a tényállás idővonalyszerű leírását, vagy akár meggyőző és lényegre törő érveket is létrehozhat a rögzített érvek, tények és szándékok alapján. Ezek az eszközök részletes, hosszadalmas jelentéseket készítő compliance és átvilágítási dokumentumelemző eszközökhöz hasonlóan működnek. A dokumentum-összeállítással ellentétben nem jellemző, hogy a kis ügyvédi irodák jelenleg ilyen eszközöket használnának. Ezt az kategóriát inkább a jövőbeni felhasználás lehetőségének kell tekintenünk, így itt is inkább csak egy átfogó képet próbálunk adni arról, hogy milyen általános lehetőségek rejlenek ebben a megközelítésben.

A cél itt az, hogy a tipikusan nem szövegesen rögzített, jogi természetű adatokból hagyományos emberi (jogi) szöveget készítsünk. Az ügyvédek várhatóan idővel egyre több strukturált adatot fognak rögzíteni azokról az ügyeikről és irataikról, amelyekkel dolgoznak, és nem csak olyan kis jelentőségű metaadatokat rögzítenek majd,

³³ Vadász és társai (n 6).

³⁴ Pl. a magyar nyelvű „az eladó szavatolja a vevőnek, hogy az ingatlan elektromos biztonsági felülvizsgálata az X. miniszteri rendeletnek megfelelően megtörtént” kifejezést a bérleti szerződésekre is alkalmazni kell, pl. ezt át kell alakítani „a bérbeadók szavatolják a bérletnek, hogy a bérleti szerződések elektromos biztonsági felülvizsgálata az X. miniszteri rendeletnek megfelelően megtörtént” kifejezésre. Ha egy ügyvédi iroda egy ilyen egységes rendelkezéstárát kíván tudásbázisként fenntartani, akkor az általuk használt dokumentum-összeállító rendszereknek képesnek kell lenniük az ilyen típusú kiigazítások elvégzésére anélkül, hogy az ügyvédnek kézzel kelljen kódolnia az összes lehetséges nyelvtani szabályt az üzleti logikái szintjén.

mint az irat- vagy ügyazonosítók, postai azonosítók.

Az ügykezelő (case management) szoftverek a nem szöveges adatok fontos forrását jelentik. Minél több ügyvéd használ ilyen megoldást, annál inkább megnő a rendelkezésre álló adatok mennyisége, és ezáltal tovább nőnek az újabb adatok rögzítésének lehetőségei is. Ha az ügyvédek ilyen szoftverben rögzítik a követelésüket vagy az ellenérdekű fél követelését alátámasztó összes bizonyítékot, akkor érdemes a bizonyítékokra vonatkozóan elérhető minden további információt is rögzíteni, beleértve például a tanúkra vonatkozó adatokat, az események időpontjával kapcsolatos információkat (az események menetének elemzéséhez), a bizonyítékok külső azonosítóit a bizonyíték kinyerésének működési környezetet stb., amelyet adatbányászathoz és a további vizsgálatokhoz is fel lehet használni. A bizonyítékokon alapuló adatok jól integrálhatók az indítványokban vagy más bírósági beadványokban használt érvelésekkel (érvekkel és ellenérvekkel) is.³⁵

Ez azt jelenti, hogy ha egy adott országban elérhetőek a kellően fejlett ügykezelő szoftverek, akkor ez erős ösztönzést jelent az ügyvédek számára, hogy ügyeik egyre több és több kiemelkedő jellemzőjét rögzítsék, beleértve a tényállás részleteit, a követeléshez kapcsolódó állításokat, érveket, a követelést alátámasztó bizonyítékokat, vagy akár az ellenérdekű fél állításaival kapcsolatos ellenérveket stb. Ezt az ösztönzést tovább erősítik a CEPEJ elektronikus benyújtással kapcsolatos közzétett tervezett iránymutatásai is:³⁶ minél több országban lesz kötelező a strukturált adatot tartalmazó intelligens űrlapok használata, vagy a jogesetek hivatkozásának formátuma³⁷ annál inkább érdekeltnek lesznek az ügyvédek abban, hogy a hagyományos szövegszerkesztők helyett a tevékenység-specifikus alkalmazásokra térjenek át.

Az, hogy mindezen adat az ügykezelő rendszerben rendelkezésre áll, csak a történet egyik fele. Egy ilyen gazdag, egyetlen ügghöz kapcsolódó adatbázis már arra is lehetőséget teremt, hogy az ügykezelő eszköz szinte kész bírósági beadványokat vagy beadványrészeket hozzon létre, amely megfelel az egyre bonyolultabb bírósági elvárásoknak is. A jelenlegi dokumentum-összeállító eszközökkel ellentétben itt már nem olyan éles a határvonal abban, hogy a szöveg mely részét alkotta ember, és mely részét az eszköz.³⁸

Gondoljunk arra, amikor időjárási adatokból automatikusan olvasható szöveget generálnak egyes eszközök – ezek az eszközök egy elektronikusan rögzített bizonyítékból létrehozhatják annak az ember által olvasható leírását, vagy az üggyel kapcsolatos tények, állítások, bizonyítékok időrendjéből létrehozzák a tényállás idővonal szerű leírását, vagy akár meggyőző és lényegre törő érveket is létrehozhat a rögzített érvek, tények és szándékok alapján. ... Egy ilyen gazdag, egyetlen ügghöz kapcsolódó adatbázis már arra is lehetőséget teremt, hogy az ügykezelő eszköz szinte kész bírósági beadványokat vagy beadványrészeket hozzon létre, amely megfelel az egyre bonyolultabb bírósági elvárásoknak is.

³⁵ Lásd még az 5.3.3. szakaszt az érvek bányászatáról.

³⁶ Az Európai Bizottság az igazságszolgáltatás hatékonyságáért (CEPEJ), [Guidelines on Electronic Court Filing \(e-Filing\) and Digitalisation of Courts](#) (2021. december 9.) 13. o., hozzáférés 2021. december 27.

³⁷ Pl. jogszabályi hivatkozások az Európai Jogszabályi Azonosítóban (European Law Identifier, [ELI](#)) és a bírósági ügyekre hivatkozások az Európai Esetjogi Azonosítóban (European Case Law Identifier, [ECLI](#)).

³⁸ Lásd az 5.1.3. szakaszt és a 6.7. foratókönyvet.

Természetesen minden ilyen szövegeneráló eszköz függ az adott nyelvtől és az adott jogrendszertől (országtól).

5.2 Dokumentumelemzés

5.2.1. Bevezetés

A jelen útmutató két részre bontva vizsgálja az elemzési eszközöket, egyrészt a jogi dokumentumok elemzése részben (a jelen 5.2. pontban), valamint az esetjog és a jogszabályok elemzése szempontjából is, de e két téma megkülönböztetése egymástól nem könnyű feladat.

Ha a vizsgálni kívánt dokumentum elemzésének az alapjait ugyanis valamely esetjogból vagy a jogszabályokból kinyert jellemzők képezik, a jogi dokumentumok elemzése és az esetjog elemzése közötti különbségtétel önkényessé válik.

Mind a dokumentumelemzés, mind az esetjog és jogszabályok elemzése egyaránt arról szól, hogy a felhasználó számára feltárjuk a jogi szövegekben található nem nyilvánvaló információkat. Ráadásul gyakran ugyanazt a technológiát használják mindkettő elemzésekre. Ha a dokumentum elemzése egy olyan gépi tanulási modellen alapul, amelyet korábban 100 szabványosított szerződési kikötés azonosítására képeztek ki, akkor az elemzés igazi fontos, hozzáadott értékű része az a modell, amit a szállító hozott létre, nem pedig a felhasználó által elemezni kívánt dokumentum, de ettől ezt még mindig dokumentumközpontú elemzőeszköznek tekintjük (pl. [Kira](#)). Másrészt, ha egy elemző eszköz csak annyit csinál, hogy a hivatkozásokat kinyeri a bírósági beadványból, és ezeket a hivatkozásokat használja fel annak elemzésére, hogy az adott beadvány hogyan is viszonyul az uralkodó ítélkezési gyakorlathoz, akkor ez az [5.3.](#) szakaszban tárgyalt, ítélkezési gyakorlatra összpontosító elemzésnek minősül (pl. [Doctrine](#), [Juripredis](#)), nem pedig a beadvány mint dokumentum elemzésének.

A didaktikai áttekinthetőség érdekében talán mégis jobb, ha a sokféle AI-eszközt két különböző kategória alapján közelítjük meg, ezért a különválasztás. Ebben a részben bemutatunk néhány alapvetést arról, hogy a kiadók valójában mit adnak el nekünk, amikor azt mondják, hogy egy szoftver „megért” valamilyen jogi szöveget, és hogy miként használhatják ki az ügyvédek az ilyen funkciókat a saját dokumentumaik körében. Ez a rész azokat a felhasználási módokat igyekszik bemutatni, ahol az ügyvéd által rendelkezésre bocsátott dokumentumok képezik az elemzés tárgyát, így az eszköz fő használati, hozzáadott értékét abból nyeri, hogy ezeket a rendelkezésre bocsátott dokumentumokat vizsgálja.

Mint fentebb említettük, az ilyen didaktikai megkülönböztetés gyakran nem egyértelmű.

5.2.2. A szöveg vagy a szövegrészek osztályozásán alapuló megértés

Az elemzéshez olyan módszereket használnak, amelyek szimulálni képesek az emberi szövegértés bizonyos aspektusait

Az elemezni kívánt dokumentumok lehetnek szerződések, beadványok vagy más bírósági dokumentumok, feljegyzések, jelentések – az elemzéshez benyújtandó dokumentumok konkrét fajtája az eszközzel kapcsolatos, az eszköz tervezett felhasználási eseteitől és marketingjétől függ. A legtöbb

ilyen eszköz esetében az elemzéshez olyan módszereket használnak, amelyek szimulálni képesek az emberi szövegtérzés bizonyos aspektusait.

Leggyakrabban az eszközök egy vagy több jellemző alapján osztályozzák a dokumentumot vagy annak részleteit (különböző szinteken, például bekezdések, mondatok vagy kifejezések szintjén). Az osztályozás irányulhat arra, hogy megállapítsák a szavak fajtáját, nyelvtani szerepét az adott mondatban (ige vagy főnév, alany vagy állítmány), vagy akár az egész dokumentum nyelvét (angol, francia stb.). Az osztályozás vonatkozhat egy szó tartalmával kapcsolatos információk keresésére is (pl. egy szó vagy szópár mit jelöl, magánszemélyt, jogi személyt vagy helyszínt), sőt, a dokumentum olyan tartalmára is, mint például a szerződés típusa egy törvényi vagy egyéb taxonómia szerint (pl. munkaszerződés vagy megbízási szerződés). Osztályozásnak tekinthető az is, amikor a feladat az, hogy található-e bizonyos kikötés a szerződésben (például van-e a felelősség korlátozására vonatkozó rendelkezés), de az osztályozási jellegű feladatokat arra is lehet használni, hogy olyan összetett jogi kérdésekre próbáljunk választ kapni, minthogy egy rendelkezés nagy valószínűséggel tisztességtelennek fog-e minősülni.³⁹

A használni kívánt osztályozás összetettsége és más jellemzői alapján a feladat lehet, hogy előre meghatározott szabályokra fog épülni (például ún. reguláris kifejezésekkel vagy formálisan nyelven leírt feltételekkel keresünk meghatározott szöveget) de olyan is van, amikor valamilyen gépi tanuláson alapuló, adatkészleteken képzett osztályozókra épül az osztályozási döntés.⁴⁰ A gépi tanuláson alapuló osztályozók is nagyon eltérőek, egyesek a szövegben beazonosított különböző jellemzőkre, például a dokumentum vagy a szó „jelentésére”⁴¹ épülnek, vagy lehet, hogy csak különféle gyakoriságokat néznek, de akár a szöveg mélyebb nyelvtani szerkezetének vizsgálatát is alapul vehetik.⁴² Az osztályozóknál igen gyakori, hogy saját maguk is egyszerűbb osztályozók eredményének láncolatára építenek: pl. először lefuttatnak egy olyan elemzést, hogy eldöntsék a szövegben lévő szófajokat, hogy azonosítsák az igéket és a hozzájuk kapcsolódó tárgyakat, majd egy másik osztályozót futtatnak ezeken az eredményeken, hogy megnézzék, az ige-tárgy jelentése kapcsolódik-e valamely szerződéses kötelezettség meghatározásához stb.

A fejlesztők szempontjából különbséget szokás tenni az ún. bináris osztályozási feladatok, a többosztályos (multi-class) osztályozási feladatok között, és a többcímkés (multilabel) osztályozási feladatok között.⁴³ Például bináris feladat ha azt vizsgálják, hogy a felelősségkorlátozás szerepel-e a szövegben (igen/nem), tisztességtelen-e egy rendelkezés vagy nem). Több osztályos osztályozásról van szó, ha például abban kell döntenie, hogy egy vizsgált dokumentum szerződésnek, feljegyzésnek vagy bírósági beadványnak minősül-e. A többcímkés feladatra pedig az a példa, amikor egy szerződésen belül minden mondatot több szempontból is meg kell vizsgálni, és a vizsgálat eredményétől függően egy-egy címkével megjelölni, ha az adott mondat egy másik szerződés módosítását tartalmazza, vagy adatvédelmi rendelkezést tartalmaz, vagy a szerződés időtartamával kapcsolatos, stb. – és ha egy mondatra több ilyen címke is igaz, akkor azt az összes vonatkozó címkével el kell látni.

5.2.3. Az információ kinyerésén alapuló elemzések: kinyerni az időre, a kapcsolatokra (hivatkozásokra), a szerződéses rendelkezések tartalmára és a tényekre vonatkozó információkat

Az osztályozáson túl a dokumentumelemzés másik fő megközelítési módja az információ kinyerése: ilyenkor szabályok vagy gépi tanulási modellek segítségével olyan fontos információkat nyernek ki a szövegből, mint például a benne szereplő pénzösszegek, a dátumok és időpontok, vagy akár bizonyos szerződéses

³⁹ Marco Lippi és mások, [CLAUDETTE: An Automated Detector of Potentially Unfair Clauses in Online Terms of Service](#) (2019) 27 Artificial Intelligence and Law 117. o., hozzáférés 2022. február 25..

⁴⁰ Mint például a naiv bayes osztályozás valószínűségeken alapuló osztályozása, vagy a logisztikus regressziós alapon működő osztályozók képzésével beazonosított jellemzők.

⁴¹ Itt a jelentés alatt pontosabban beágyazást (embedding) értjük, amely egy speciális módja annak, hogy a dokumentumokat vagy szavakat numerikus vektorokként ábrázoljuk a korpuszban lévő más szavakkal vagy dokumentumokkal való kapcsolatuk alapján.

⁴² Az egyes szavak, szóelemek mondatban betöltött szerepét vizsgáló ún. part-of-speech vizsgálat (morfoszintaktikai vagy szófaj vizsgálat) vagy az alkotóelemeknek nevezett részmondatok elemzése függőségi vagy összetevők mondatelemzése útján.

⁴³ Don Tuggener és mások, [LEDGAR: A Large-Scale Multi-Label Corpus for Text Classification of Legal Provisions in Contracts](#), Proceedings of the 12th Language Resources and Evaluation Conference (European Language Resources Association 2020), hozzáférés 2021. október 10.

rendelkezések szövege (mint például egy bérleti szerződés tartalmára vonatkozó információ).⁴⁴

Az információ kinyerésére szolgáló szoftvereszközöket úgy tervezték, hogy a releváns rendelkezéseket megtalálják és kimásolják egy szövegrészletből, és ezeket a releváns részeket kimenetként használják fel. A kimenetekből például a felhasználó számára összeállítanak egy jelentést, vagy a kimenetet olyan további feldolgozásra használják fel, mint amikor a kinyert értékeket összehasonlítják egy meghatározott küszöbértékkel, és figyelmeztetést küldenek a felhasználónak, ha a küszöbértéken kívüli értékről van szó. Mint említettük, az osztályozáshoz hasonlóan az információ kinyerése is alapulhat előre meghatározott szabályokon (beleértve a reguláris kifejezéseket is) és gépi tanuláson alapuló módszereken is.

Ez a kinyert információ lehet olyan egyszerű, mint egy pénzüsszege vagy a szövegben említett személyek neve. Megfelelő adatkészlet és betanítás esetén azonban az információkinyerés olyan kifinomult összefüggések kiemelésére is képes lehet, mint például a tanúvallomásokból kiemelni az érintett személyek születési idejét vagy helyét, egy személy munkakörét, egy jogi személy és magánszemély közötti munkaviszony meglétét, az érintett helyeket stb. (Mondanom sem kell, hogy ez a felhasználási eset leginkább akkor releváns, ha nagy mennyiségű dokumentációt kell feldolgozni: nem fog olyan új információt találni, amelyet egy szorgalmas ember nem lenne képes megtalálni). Az információ kinyerése jól működik az idővel kapcsolatos információk esetében is, így a szövegből szabványosított formátumban dátumokat nyerhetünk ki, például a „tegnap” típusú relatív kifejezésekből vagy a „négy napnyi” jellegű kifejezésből számítógépesen feldolgozható időformátumba alakított kimenetet kapunk. Alkalmas lehet egy hosszú szövegben tipikus események azonosítására is, sőt az így azonosított események időbeli sorrendjének felvázolására. Ez az NLP-feladat arra is felhasználható, hogy kiderítsük, meghatározott névmások mire vagy kire is vonatkoznak.

Az információkinyerés egy tipikus esete az is, amikor egy eszköz végigmegy a dokumentumban található összes hivatkozáson (például annak ellenőrzésére, hogy a bírósági esetre vonatkozó hivatkozások formája megfelelő-e, és valóban a kívánt esetekre mutatnak-e), pl. ilyen a WestLaw [Quick Check](#) alkalmazás egyes amerikai bírósági ítéletek körében. Az így kinyert adatok pedig betölthetők az ügykezelő (case management) vagy szerződéskezelő szoftverekbe, vagy felhasználhatók átvilágítási vagy megfelelési célokra.

5.2.4. Az osztályozás és az információ kinyerésének kombinálása a dokumentumok megértése és elemzése céljából

Az osztályozó és az információ kinyerésére használt eszközök gyakran egymás működésére építenek, hiszen egy információkinyerési eszközt a pontossága miatt érdemes csak a más szempontokból már relevánsnak minősített rendelkezéseket lefuttatni. Ígypl. egy osztályozó eldönti, hogy egy szerződés lízingszerződés-e, egy másik címkézi a lízingszerződés azon rendelkezéseit, amelyek lízingösszegeket tartalmaznak, egy információkinyerési eszköz pedig kivonja és a felhasználó számára megjeleníti ezeket az összeget. Ha az információkinyerés egész rendelkezéseket relevánsnak minősít egy szempontból, akkor egy más típusú algoritmus összehasonlíthatja az így kinyert rendelkezéseket egy „kívánatos” (pl. jogilag jóváhagyott) rendelkezéssel, és a mondat értelme (a 41. lábjegyzet szerinti embedding-jellegű értelme) alapján pontozhatja az eltérések valószínű jelentőségét, vagy csak az összehasonlított változatot mutatja be a felhasználónak, hogy az döntsön a kockázat mértékéről.

Ezek az eszközök mindig nyelvspecifikus megoldások, és ha az elemzés jogi fogalmakra támaszkodik, akkor az ráadásul ország-specifikus is lesz (pl. német és osztrák jog szerint eltérő). Bár egyes termékeket ma sok kiadó nyelvfüggetlenként forgalmaz (pl. a dokumentumok osztályozása kapcsán), számítani lehet arra, hogy az angolon kívüli nyelvek esetében az eszköz használata negatívan befolyásolja az eszköz teljesítményét.

Az ilyen eszköz használhatósága nagyban függ attól, hogy milyen célra is szánták az eszközt, és így ha egy ügyvéd nem angol nyelvű eszközökkel szeretne dolgozni, nagyon kevés eszköz közül választhat.⁴⁵ Egyes eszközök célja az, hogy egy előre meghatározott kérdéskészlet alapján segítsenek egy nagyszámú dokumentum alaposabb átvizsgálásában, míg másokat egy-egy konkrét dokumentumtípus részletes vizsgálatára optimalizálták.

A legtöbb eszköz olyan szabályokkal és gépi tanulási modellekkel dolgozik, amelyeket a szállító előre meghatároz, és amelyet csak a szállító képes megváltoztatni, de vannak olyan eszközök is, amelyek lehetővé teszik azt is, hogy a felhasználó az eszközt az új rendelkezések azonosítására betanítsa (például új kockázatos záradékok azonosítása, piros jelzéssel ellátása az átvilágítási szoftverekben, pl. [Kira](#), [Luminance](#)).

⁴⁴ Ilias Chalkidis és mások, [Neural Contract Element Extraction Revisited](#) (2021) abs/2101.04355 CoRR.

⁴⁵ Conseil National de Barreaux, Assemblée générale du 9 octobre 2020 Groupe de travail Legaltech (n 25) 42. o.

az ilyen kereskedelmi eszközök többsége felhőalapú eszköz, amelybe az ügyvédeknek fel kell tölteniük az elemzendő dokumentumokat, ami lehetővé teszi, hogy a szállító gyakran frissítse a modellt. Az ügyvédek mint felhasználók számára azonban ez természetesen felveti az ügyvédi titok megtartásának, valamint az eredményekhez és az elemzés előzményeihez való hozzáférés kérdését

Az osztályozás és a kivonatolás funkciók egyfajta kombinációja képes létrehozni például egy jelentést a dokumentumban található bizonyos adatok meglétéről, azok megfelelőségéről vagy bizonyos előre meghatározott kockázati kategóriák szerinti értékeléséről, vagy akár egyfajta előrejelzést adhat a következmények valószínűsége alapján (például egy bizonyos kockázat mérséklésének szükségessége). Egyes eszközök úgy is működnek, hogy egy kommentált Word-dokumentumot hoznak létre, nyomon követett módosítási javaslatokkal (feltéve, hogy a felhasználási eset egy angol vagy holland nyelvű adatfeldolgozási megállapodás vagy egy titoktartási megállapodás felülvizsgálata, pl. a [Lynn](#) nevű termék, amely rendelkezéseket próbál beazonosítani, majd a szállító által az eszközbe beágyazott, az adott szakterületre jellemző egyedi javaslatokra építve).

Az eszközök telepítési módja és a felhasználói felület eszközspecifikus, de a kereskedelmi eszközök többsége felhőalapú eszköz, amelybe az ügyvédeknek fel kell tölteniük az elemzendő dokumentumokat, ami lehetővé teszi, hogy a szállító gyakran frissítse a modellt. Az ügyvédek mint felhasználók számára azonban ez természetesen felveti az ügyvédi titok megtartásának, valamint az eredményekhez és az elemzés előzményeihez való hozzáférés kérdését.⁴⁶ Tekintettel arra, hogy a dokumentumelemzés szokásos eredménye egy szöveg vagy jelentés, az exportálhatóság problémája e körben kevésbé releváns (pl. a dokumentum-összeállító eszközökhöz képest).

5.3. Szövegkeresés és az ítélkezési gyakorlat és a jogszabályok elemzése

5.3.1. Bevezetés

A számítógéppel támogatott jogi kutatás, szövegkeresés az 1960-as évek vége óta kereskedelmileg elérhető szolgáltatás,⁴⁷ és az EU országokban legalább a 90-es évek eleje óta széles körben használják is. A jogi szövegek indexelésének hagyományos technikáit és az esetjog hivatkozási rendszereinek használatát szintén a számítógépes környezethez igazították, és ez a terület azóta is él és virul. Az optikai karakterfelismerés és a folyamatos szélessávú hozzáférés általánossá tette számunkra, hogy még a történelmi fontosságú jogi iratokhoz is hozzáférjünk.

A hagyományos mutatózási és keresési technikák egyre kevésbé bizonyultak azóta megbízhatónak, különösen amiatt, mert jelentősen megváltoztak a velük szemben támasztott követelmények is. Egyre több és több információhoz szeretnénk hozzáférni, egyre rövidebb idő alatt: egy kulcsszavakra épülő teljes szövegű jogi keresés elegendő lehet egy adott kifejezés megtalálására egyetlen könyvben, de alkalmatlan arra, hogy százezer bírósági határozat között egy gyakoribb kifejezést megfelelő kontextusban megtaláljunk. A túl sok találat nem sokkal jobb, mintha egyáltalán nem lenne találat, ezért a szöveges keresés középpontjában a relevánsabb találatok megszerzése áll.

A keresések esetén a relevancia és a keresés „megfelelő kontextusának” biztosítása kiemelt szemponttá vált, és mindez más jelentős változásokkal is járt (lásd részletesebben az 5.3.3. szakaszt). Először is olyan eszközökre van szükség, amelyek az ügyvédek által megfogalmazott lekérdezéseket minél pontosabban átalakítják egy,

⁴⁶ Lásd a 7.3.3. szakaszt.

⁴⁷ Charles P Bourne és Trudi Bellardo Hahn, A [History of Online Information Services, 1963-1976](#) (Cambridge, Mass:

MIT Press 2003) 244. o., hozzáférés 2021. december 27.

az adatbázisból való lekérdezést lehetővé tevő formába, mégpedig úgy, hogy ne kelljen egyúttal az ügyvédek az eszköz használatára hosszú órákon át képezni. Emellett különböző eszközökre van szükség ahhoz, hogy a jogszabályokban, az ítélkezési gyakorlatban és más jogi szövegekben rejlő rejtett struktúrákat és információkat is megtalálják. Ezeket a rejtett információkat a jogi szövegek elemzésével lehet feltárni. Ha az ügyvédek olyan kérdéseket szeretnének megfogalmazni, mint például a „mutassa meg az összes olyan esetet, ahol az üzleti titokra vonatkozó igénynek annak ellenére helyt adtak, hogy a titok visszafejthető volt” ez csak akkor fog működni, ha az ilyen típus eseteket már alaposan tanulmányozták, számos ilyen ügyet megvizsgáltak már a konkrét kérdésre figyelemmel.

A gépi tanulás és a természetes nyelvi feldolgozás új vívmányai lehetővé tették, hogy ezekre a nagyban változó igényekre is megoldásokat kínáljanak. Ugyanezek a technikák azt is lehetővé teszik, hogy az eddignél jóval több ügyvéd hozzáférjen a jogi szövegek (különösen az esetjog) elemzéséhez, méréséhez. Mindez korábban egyszerűen nem volt megvalósítható, vagy terjedelme jóval szűkebb volt a szükséges kézi megoldások (annotációk, vizsgálatok) magas fajlagos költsége miatt. A költséges kézi annotáció korábban a legtöbb gépi tanulási megoldás használatának előfeltétele volt, de az NLP-technikák (különösen az alapmodellek⁴⁸) számos területen lehetővé tették, hogy az emberi annotáció helyettesítsék vagy legalábbis minimalizálják, és így új utakat nyissanak a gépi tanulás használatában.

A dokumentumelemzéshez hasonlóan lehetetlen kimerítő jelleggel bemutatni az ilyen jogi szövegek elemzésének bármely szóba jöhető módját, ehelyett három különböző témát fogunk tárgyalni: először is bemutatjuk, hogy mi a különbség a fejlett szövegkinyerési eszközök és a mennyiségi adatokkal dolgozó keresőmotorok között, másodsor betekintést nyújtunk az érvelésbányászat futurisztikus használatának lehetőségébe, végül röviden megemlíti azokat az eszközöket, amelyek az esetjog alapján kvantitatív adatokat szolgáltatnak a bírósági és hasonló eljárások egyes résztvevőinek tevékenységéről.

A jogi elemzés minden eszközének van egy fontos előfeltétele: legyen elegendő mennyiségű elektronikus formátumú jogi szöveg az elemzéshez, beleértve a jogszabályokat és az ítélkezési gyakorlatot is.ppen ezért érdemes hangsúlyozni, hogy a jogi információhoz való hozzáférés nem feltétlenül szimmetrikus: egyes szervezetek méretükben vagy minőségükben is sokkal bővebb információhoz hozzáférhetnek, mint mások. A jogi elemzések területén nem mindegy, hogy egy ügy elemzése során valaki csak a kiválasztott és kézzel anonimizált bírósági határozatokra támaszkodhat-e, közzétett és szerkesztett formában, vagy a teljes bírósági aktához hozzáférhet, hasonlóan például az Egyesült Államokban működő „Public Access to Court Electronic Records” (PACER) rendszerhez. Ez különösen azért is fontos, mert a vizsgálható adatmennyiség alapvetően befolyásolja az előrejelző eszközök pontosságát. Azok az elemző eszközök, amelyek pusztán a bírósági ténymegállapításokra, a felek állításainak összefoglalójára vagy magára a határozat tartalmára tudnak csak építeni, közel sem fognak tudni olyan eredményt adni, előrejelezni, mint azok az eszközök, amelyeket már eredetileg is a teljes akta szövegére építve tanítottak be.⁴⁹

Azok, akik több információhoz férnek hozzá, jelentős, sőt kritikus előnyben lesznek a többi szervezetekkel szemben. Ilyen kiváltságos jogalanyok lehetnek a bíróságok vagy más kormányzati szervek (például az ügyészség, az adóhatóság vagy a rendőrség). Egy kis ügyvédi iroda csak a nyilvánosan elérhető információk

Azok, akik több információhoz férnek hozzá, jelentős, sőt kritikus előnyben lesznek a többi szervezetekkel szemben. Ilyen kiváltságos jogalanyok lehetnek a bíróságok vagy más kormányzati szervek (például az ügyészség, az adóhatóság vagy a rendőrség). Egy kis ügyvédi iroda csak a nyilvánosan elérhető információk alapján férhetnek hozzá a nyilvánosan elérhető szolgáltatásokhoz, és ez természetüknél fogva sokkal kisebb információhalmazt jelent. Hozzájuk képest még a nagyobb kereskedelmi jogalanyok (például biztosítótársaságok vagy nagy ügyvédi irodák) is jelentős versenyelőnyvel rendelkezhetnek.

⁴⁸ Lásd a 113. lábjegyzetet.

⁴⁹ Masha Medvedeva és mások, [Automatic Judgement Forecasting for Pending Applications of the European Court of Human Rights](#) (2021) 4. o., hozzáférés 2022. február 25.

alapján férhetnek hozzá a nyilvánosan elérhető szolgáltatásokhoz, és ez természetüknél fogva sokkal kisebb információhalmazzá jelent. Hozzájuk képest még a nagyobb kereskedelmi jogalanyok (például biztosítótársaságok vagy nagy ügyvédi irodák) is jelentős versenyelőnnyel rendelkezhetnek.

(A jogi elemzés és a dokumentumelemzés közötti különbségtételt lásd az 5.2.1. szakaszban.)

5.3.2. A jogi elemzés három különböző céljáról

Az NLP és a gépi tanulás új technológiáinak köszönhetően a jogi szövegkeresési szolgáltatások kínálata igen sokoldalúvá vált. A felhasználó számára már nem csak a bírósági határozat vagy a jogszabály nyers szövegét lehet megjeleníthetővé tenni. Egyre több információ kereshető a szövegben található kulcsszavakon túl is. Ide tartoznak például az olyan információk, mint a határozatot hozó bíróság, az érintett jogterületek, a határozat eredményei (a döntés iránya) vagy a határozat keltezése. Már a határozatok közötti kapcsolatokat is meg lehet jeleníteni, így nyomon követhető egy ítélet útja a fellebbezéseken keresztül, és látható az is, hogy hány másik ítélet hivatkozott pontosan erre a határozatra, és hogy azok ugyanarra az eredményre vezettek-e vagy sem. A Conseil National des Barreaux jelentése ezt a jogi elemzés „informatív igazságszolgáltatás” szintjének nevezi.⁴⁸

Egy jogi szövegből azonban nem csak a bíróság neve és a határozat dátuma olvasható ki. Ennél jóval izgalmasabb új funkciókkal találkozhatunk, ha az ítéletről olyan számszerűsíthető adatokat is ki tudunk nyerni, mint például a személyi sérüléssel kapcsolatos ügyekben megítélt kártérítés összege, a családjogban megítélt gyermek- vagy házastársi tartásdíj összege, a versenyhatóság által kiszabott bírságok összege, vagy akár a bérbeadó és a bérlő közötti lakásbérleti jogviták, esetleg a munkavállaló tisztességtelen elbocsátása esetén fizetendő munkajogi kártérítések összege.

Ha minden ítéletről van már ilyen számszerűsíthető adatunk, akkor indokolt további kapcsolódó információkat is keresni és rögzíteni. Ezek a gyakran bányászott jellemzők ugyanis lényeges adatokkal járulhatnak hozzá az adathalmaz értékéhez: például érdemes rögzíteni a személyi sérüléssel kapcsolatos ügyekben az elszenvedett károk típusát, vagy a felmondással érintett munkavállalók vagy házastársaik jövedelmi adatait stb. Természetesen az, hogy az ilyen adatok kinyerhetőek-e az adott döntésből vagy sem, nemcsak a ravasz gépi tanulási algoritmusokon múlik, hanem azon is, hogy a közzétett ügyekben vannak-e ilyen adatok. Tekintettel arra, hogy a common law bírósági határozatok egy része általában hosszabb, több idézettel és hivatkozással, mint a kontinentális jog országában hozott hasonló ügyekben hozott határozatok, ezek a jogi hagyományok is fontos hatással vannak arra, hogy mi mindent lehet elérni a jogi analitikában. Bár az anonimizálásra és az adatvédelemre egységesen egy rendelet van hatályban az EU-ban, ennek értelmezésében még mindig jelentős eltérések vannak, számos követelmény nagyon is országspecifikus, és ezek a látszólag apró eltérések is jelentősen befolyásolhatják az NLP és a gépi tanulás lehetőségeit. Ugyanazon országon belül is a közzétett ügyekben szereplő információk jelentősen függenek a regionális vagy helyi szokásoktól, a bírák egyéni stílusától vagy az érintett jogterülettől.

Az ilyen elemző eszközök használatával az ítélkezési gyakorlat átláthatóbbá válik a számszerűsíthető információk tekintetében. Ezt nevezi a francia országos ügyvédi kamara, a Conseil National des Barreaux „analitikus igazságszolgáltatásnak”. Az analitikus igazságszolgáltatás fókuszában az áll, hogy a felhasználók a számadatokon keresztül is áttekinthessék, megvizsgálhassák a múltbeli ügyeket.

Létezik egy harmadik szint is, ahol az AI-eszközök – a múltbeli adatok alapján – már becsléseket, előrejelzéseket is tesznek, jóslatokat is adnak egy-egy adott eset számszerűsíthető információira vonatkozóan. Hány év börtönbüntetést fog egy személy kapni ilyen és ilyen tényállás alapján? Vagy valószínűleg mekkora kártérítési összeget ítélnék meg egy olyan személynek, aki ilyen és ilyen módon sérült meg – és ez alapján célszerű-e elfogadnia a biztosító X eurós ajánlatát?

⁵⁰ Conseil National de Barreaux, Assemblée générale du 9 octobre 2020 Groupe de travail Legaltech (n 25) 63. o.

Az ilyen előrejelző vagy becslő AI-eszközök is valószínűleg hasznos segítői lehetnek az ügyvédi praxisnak. Az angol nyelvű országokban ezeket az eszközöket gyakran „prediktív igazságszolgáltatási” eszközöknek nevezik. Egyesek ezt a kifejezést félrevezetőnek tartják,⁵¹ de a javasolt helyettesítő kifejezések sem sokkal jobbak,⁵² így itt nem is próbáljuk meg ezt a vitát eldönteni. Tisztában kell lenni azonban azzal, hogy a gépi tanulás nyelvén a predikciónak (előrejelzésnek) van egy sajátos, a hétköznapi jelentéstől független jelentése: egyszerűen a korábbi adatokon betanított modell kimenetét jelenti. Ebben az értelemben még az adatbázisból előhívott jogi szövegek relevancia szerinti rangsorolása is önmagában már egy előrejelzés (prediction of relevancy), így a prediktív igazságszolgáltatás ebben az összefüggésben az ítélet várható feltételeire vagy egy bírósági eljárás kimenetelére vonatkozó, historikus adatokon alapuló kimenetet jelent. (Nem pedig azt, hogy a bíróság helyett a gép javaslatot ad a döntésre.)

Ezt a három szintet mi az útmutatóban nem azért nevezzük szinteknek, mert a „kettes” vagy „hármasszint (analitikus vagy prediktív igazságszolgáltatás) sok szempontból fejlettebb megoldás lenne, mint az „egyes szint (az informatív igazságszolgáltatás). E címke még csak nem is jelenti azt, hogy az egyes szintek az ügyvédek számára hasznosabbak vagy több ügyvédi folyamatot tudnak helyettesíteni. Azért nevezzük őket szinteknek, mert ez rávilágít arra a „történelmi folyamatra”, hogy az informatív igazságszolgáltatás terén elérhető megoldás előfeltételei az analitikus igazságszolgáltatásnak, az esetjogban számszerűsíthető számokhoz való hozzáférés pedig előfeltétele bármely gépi tanuláson alapuló „jóslásnak” vagy más, prediktív jellegű vitarendezési algoritmusnak.

Ugyanakkor szem előtt kell tartani, hogy a prediktív igazságszolgáltatási AI-eszköz a másik két szinthez képest jóval magasabb szintű kockázatokkal és különleges veszélyekkel járnak.

Az informatív és analitikus igazságszolgáltatásban ugyanis az értelmezést a felhasználó (az ügyvéd maga) végzi, így nem áll fenn annak a veszélye, hogy a nyújtott szolgáltatásba akaratlanul valami gép torzítás kerül (a betanítás alapjául szolgáló korábbi ítéletekben már tetten érhető elfogultsági adatokon kívül, amely azonban ritkán az ügyvéd felelőssége). Ma az ügyvédektől nem várható el, hogy megértsék, hogyan technikai szinten miként is működik a szövegkeresés, és miért zártak ki bizonyos eredményeket a jelentésekből, találati eredményekből. Ha ez a kihagyott eredmény negatívan befolyásolja az ügyvéd által nyújtott szolgáltatást és az ügy kimenetelét, az ügyvéd a jelenlegi etikai szabályok szerint attól még teljes felelősséggel fog tartozni az ügyfelének.

Azonban a jogi elemzés eme harmadik szintjén már komoly problémát okozhat az, hogy a kiadott eredményeket nem lehet könnyen megmagyarázni, illetve hogy az adatkészlet vagy betanítás módja is torzításokat okozhat. Az ilyen eszközt használó ügyvédnek így tisztában kell lennie a kockázatok növekedésével, és megfelelő lépéseket is kell tenniük, hogy ezt ellensúlyozhassák. Az Európai Bizottság etikai iránymutatásai⁵³ és a

Azonban a jogi elemzés eme harmadik [prediktív] szintjén már komoly problémát okozhat az, hogy a kiadott eredményeket nem lehet könnyen megmagyarázni, illetve hogy az adatkészlet vagy betanítás módja is torzításokat okozhat. Az ilyen eszközt használó ügyvédnek így tisztában kell lennie a kockázatok növekedésével, és megfelelő lépéseket is kell tenniük, hogy ezt ellensúlyozhassák.

⁵¹ Uott. 9. o.

⁵² A Conseil National des Barreaux már említett jelentése (uott. 63.) harmadik szintként a „szimulatív igazságszolgáltatás” kifejezést használta, de szándékosan nem ezt a kifejezést használtuk. Ez utóbbi kifejezést az adott jelentésben csak amiatt használták, mert egy adott konkrét eszközt működését kifejezetten ilyen módon magyarázták el a jelentés készítőinek, és félrevezető lenne ugyanezt a kifejezést más eszközökre is használni. (Mások ugyanerre a szintre a döntések „előrejelzése” kifejezést használják.)

⁵³ Európai Bizottság, [Ethics Guidelines for Trustworthy AI](#) (Etikai iránymutatások a megbízható mesterséges intelligenciához), 18. hozzáférés 2021. december 12.

mesterséges intelligenciáról szóló uniós rendeletervezet⁵⁴ egyaránt átláthatósági követelményeket ír elő az ilyen eszközökre. (Meg kell jegyezni, hogy az uniós tervezetben az AI-eszközök jelenleg nem minősülnek magas kockázatúnak, ha azokat ügyvédek – és nem bíróságok vagy rendőrségek, ügyészségek – használják.⁵⁵)

Ez nem jelenti persze azt, hogy prediktív eszközöket csak akkor lenne szabad használnia az ügyvédnek, ha az eszköz belső működését, annak valamennyi üzleti titkát feltárják. Azonban mindaddig, amíg az ügyvédnek általános elképzelése sincsen arról, hogy az eszköz miért és hogyan ad ki bizonyos eredményeket, egyértelműen közölni kell az ügyfelekkel, hogy az eredményeket ő maga sem érti, nem tudja megmagyarázni, és ezt a hiányosságot az ügyvédnek az ügyfél számára adott megbízás során is figyelembe kell vennie.

Még ma is számos olyan automatizált vitarendezési mechanizmust találunk, amelyek a működésük során az automatizált döntéseikről semmilyen magyarázatot nem adnak. Ha az ügyfelek tisztában vannak az ilyen fekete dobozok használatával, és ezt elfogadják például a kártérítés összegével kapcsolatos egyeztetésen, a másik féllel folytatott tárgyalások vagy közvetítések kiindulópontjaként, akkor a prediktív ügyvédi használatot sem érdemes feltétlenül kizárni.

Fontos, hogy az ügyvédek ezeket az eszközöket is a fontosságuk, hasznosságuk szempontjából próbálják meg kiértékelni. Ehhez olyan jellegű információkra is szükségük lesz, hogy az adott AI-eszközök által tett javaslatok mennyire megbízhatóak. Ahhoz, hogy az ügyvédek az ilyen eszközök működését a szükséges mértékben megértsék, egyrésztől speciális oktatásra, képzésre is szükségük lesz. Másrésztől azonban azt is biztosítani kellene számukra, hogy megfelelő szakemberektől is választ kaphassanak a feltett kérdéseikre. Az átláthatóság és a magyarázhatóság nem azt jelenti, hogy a magyarázatoknak mindenki számára hozzáférhetőnek és érthetőnek kell lenniük (beleértve a nem műszaki szakembereket is). Ha a magyarázatok túlságosan messzire mennének a szakkifejezések elkerülésében, az olyan magyarázatokat eredményezne, amelyek lehetetlenné teszik az eszköz átláthatóságát – még a szakemberek sem tudják a működését ellenőrizni vagy felülvizsgálni.

Ahhoz, hogy az ügyvédek az ilyen eszközök működését a szükséges mértékben megértsék, egyrésztől speciális oktatásra, képzésre is szükségük lesz. Másrésztől azonban azt is biztosítani kellene számukra, hogy megfelelő szakemberektől is választ kaphassanak a feltett kérdéseikre.

Azok az átfogó magyarázatok is veszélyesek lehetnek, amelyek túlságosan építenek az AI és a tényleges személyek, valós életbeli folyamatok közötti analógiákra, mert az ilyen magyarázatok a hagyományos társadalmi szerepekbe és folyamatokba vetett bizalmat mintegy átruházzák az AI-eszközökre.⁵⁶

5.3.3. Fejlett keresési technikák a szövegen túl: szemantikus keresés és az érvelésbányászat

Még az előző szakaszban „informatív igazságszolgáltatásnak” nevezett területen is nagy a fejlődési potenciál, és az e területen elért eredmények alapvetően megváltoztathatják az ügyvédek munkáját a jövőben.

A szemantikus keresés egy újfajta technika, pontosabban nem egy konkrét technika, hanem hasonló célú technikák sokasága. A cél az, hogy megtaláljuk, a lekérdezés szándékolt tartalma alapján mi a szöveg kinyerésének az optimális módja, azaz a szöveg felszíni megjelenésén túli jelentésrétegek alapján kellene keresni. Ezzel a megközelítéssel az a keresési megoldás fog jobban teljesíteni, amely kitalálja a szöveg megfelelő környezetét.

⁵⁴ Javaslat megfelelő környezetét, az Európai Parlament és a Tanács rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály) megállapításáról és egyes uniós jogalkotási aktusok módosításáról hozzáférési dátum: 2021. december 12.

⁵⁵ Lásd a 13. cikket és a III. melléklet 8. szakaszát.

⁵⁶ Mint például magyarázatot arra, hogy a „virtuális bírág” hogyan hoznak döntéseket egy szimulációban, ahol a virtuális bírág valójában csak döntési fák, amelyeket több tucatnyi eset több száz jellemzőjén tanítottak be.

és ezáltal a legrelevánsabb eredményeket tudja szolgáltatni. A megoldásnak meg kell találnia egy adott kifejezés szinonimáit (ami természetesen a jogban terület-specifikus kérdés, mivel ugyanazoknak a szavaknak ugyanazon jogrendszer más területein is eltérő jelentései lehet), de ki kell zárnia azokat a találatokat, amelyek nem kapcsolódnak az adott keresés céljához (például ha használt ingatlanok esetében a hibás teljesítéssel kapcsolatos polgári jogi eseteket keresi, akkor nem adhat vissza olyan eseteket, amelyek a használt ingatlanok adózási kérdéseivel foglalkoznak).

Ezeket a szemantikus kereséseket manapság jellemzően kétféleképpen valósítják meg: az egyik az, amikor a felhasználó megadja a mintaszöveget, és a helyes válaszhoz a mintaszöveghez hasonló szövegeket keresnek az adatbázisban. A másik megközelítés az, amikor felteszünk egy konkrét kérdést, és az eszköz megkeresi az adatbázisban a kérdés szempontjából releváns eseteket és válaszokat (ezek az ún. kérdések megválaszolására épülő technikák).

Ebben az értelemben az érvelésbányászat és az érvelésen alapuló keresés is a szemantikus keresések (mint célok) egyik megvalósítási formája. Ez a keresés olyan NLP-eszközökön alapul, amelyek az esetjogban található érvelési struktúrákat keresik ki, például azt, hogy milyen érvelési egységek léteznek egy adott jogi szövegben: mely kifejezések következtetések, melyek premisszák, mely kifejezések csak logikai kötőszavak, és hogy az egyik érvelési egység alátámaszt-e vagy cáfol egy másik érvelési egységet stb.

Az érvelésbányászat a mesterséges intelligencia kutatásának egy régi, jól megalapozott multidiszciplináris területe. Ez eredetileg a retorika még régebbi kutatási területeinek számítógépesítése céljából jött létre, hogy számítógépek segítségével segítsenek megtalálni a helyes érveket. Ez a kutatási terület magában foglalja azt is, hogy miként azonosítjuk be a természetes nyelvű szövegekben az egyes érveket, magában foglalja az érvelések tipikus sémáinak feltárását a szövegben, valamint az érvelések ábrás megjelenítését, vizualizálását is. Ezen túl e kutatási terület kiterjed arra is, hogy egy-egy érvelési láncolatokat ellenőrizzenek azok helyessége vagy gyengéi

Az [érvelésbányászati] eszközök segíthetnek abban, hogy megtaláljuk a természetes nyelven írt beadványokban és bírósági határozatokban szereplő érvelési irányokat. Segíthet továbbá feltárni a bírósági határozatok mélyebb szerkezetét, például azt, hogy milyen bizonyítékokra van szükség egy adott tény állításának bizonyításához

szempontjából, vagy, hogy az érvelésekről egy összefoglalót készítsenek. A jog területe mindig is kedvező terepe volt az ilyen jellegű AI-kutatások elvégzésére, hiszen kellően nagy méretű és jó minőségű érveket tartalmazó adatkészlet áll a kutatók rendelkezésére.⁵⁷

Ez a terület az ügyvédek számára is nagyon ígéretes, mivel az eszközök segíthetnek a természetes nyelven írt beadványokban és bírósági határozatokban megtalálni az ott leírt érvelési irányvonalakat. Segíthet feltárni a bírósági határozatok mélyebb összefüggéseit, például azt, hogy milyen bizonyítékokra van szükség egy adott tény állításának bizonyításához. Ez utóbbi kérdés még a leginkább összetett törvényi rendelkezésekkel és kódexekkel rendelkező kontinentális rendszerekben is. A közlönyökben leírt jog és az élő jog azonossága nem egyszerű kérdés, de számos részletkérdést még a kontinentális jogszabályokban sem határoznak meg.

Nagy mennyiségű kézi feldolgozás alapján már számos érdekes rendszert építettek, amelyek bizonyítják ezen eszközök erejét. Erre példa, hogy az Egyesült Államokban az üzleti titkok kezelésére készült kísérleti rendszerben (CATO) a kutatók az esetjogban 27 különböző, a bírák által hozott határozatokban relevánsnak tekintett tényezőt azonosítottak és modelleztek, és megjelölték őket, hogy az adott tényező gyengítette vagy erősítette-e a felperes érveit és álláspontját stb.⁵⁸

⁵⁷ Prakash Poudyal és mások, [ECHR: Legal Corpus for Argument Mining](#), ARGMINING (2020), hozzáférés 2022. február 25., és Marco Lippi és Paolo Torroni, [Argumentation Mining: State of the Art and Emerging Trends](#) (2016) 16 ACM Transactions on Internet Technology 1, hozzáférés 2022. február 25-én.

⁵⁸ Kevin D Ashley, [Artificial Intelligence and Legal Analytics](#) (First, Cambridge University Press 2017).

Természetesen ezek a rendszerek költséges kézi feldolgozásokon alapultak, de elméletileg az ilyen tényezők és az ítéletre gyakorolt hatásuk azonosításával, valamint az érvek egyéb struktúráinak feltárásával az AI-eszközök további segítséget nyújthatnának az ügyvédeknek. Melyek a tervezett követeléseim gyenge pontjai? Hol van gyenge pont az ellenérdekű fél beadványának érvelési láncolatában? Az ítélezési gyakorlat alapján mit fogadnak el a bírák egy betegszabadságon lévő munkavállaló tisztességtelen elbocsátásának bizonyítékaként? Mivel tudjuk igazolni, hogy ez a bérbeadó tisztességesen és észszerűen járt el stb. Ha közvetlenül az esetjogban tudunk ilyen érveket találni, az hatékonyabb keresés lenne, mintha csak kulcsszavak alapján próbálnánk megtalálni ugyanezeket az érveket.

Ha képesek vagyunk az esetjogban az érvelés megbízható ábrázolására, az nemcsak az informatív igazságszolgáltatást, hanem a jogi analitika más szintjeit is javíthatja.⁵⁹

5.3.4. A résztvevők tevékenységének elemzése az esetjog alapján

Az esetjogot elemző AI-eszközök utolsó kategóriája a bírósági eljárás különböző szereplőivel kapcsolatos adatok elemzésével foglalkozik. Ilyen eszközökkel vizsgálják tipikusan a bírákat, az ügyvédeket és ügyészeket, de az egyes országokban a felpereseket és az alpereseket is elemzés alá vonják.

Az Egyesült Államokban rengeteg, a bírakkal kapcsolatos információ nyilvánosan hozzáférhető, beleértve a már emlegetett PACER tartalmát, de a bírósági dokumentumok széles skáláját is. Rendelkezésre állnak adatok a bírák karrierjéről, a bírói pályafutásról, az eldöntött indítványtípusokról, hozzáférhető az ügyek története, sok szempontból nagyon finom részletekben, így különösen a különféle indítványoknak milyen arányban adnak helyt, mennyi ideig tart bizonyos beadványokat elintézni, és hogy viszonyul mindez az átlagos adatokhoz. Az Egyesült Államokban az ügyvédekre vonatkozóan hozzáférhető, nyilvános elemzések tartalmazzák az ügyvédek által képviselt ügyfeleket, a bírósági megjelenéseket, azoknak az ügyeknek a típusát, amelyen dolgoztak, és természetesen a megnyert és elvesztett ügyeket, valamint a tendenciákat stb. is. Franciaországban is, ahol törvény tiltja, hogy konkrét bírák egyéni tevékenységét elemezzék,⁶⁰ az ügyvédi analitika ott is még alapvető életrajzi adatokat is tartalmaz, így arról, hogy hány eljárásban vettek részt, mi volt az eljárás tárgya és milyen területeken lehet tapasztalatuk (szakértelmük), sőt, még a gazdálkodó szervezetek ügyfeleinek nevét is.⁶¹ Magyarországon azonban, ahol a bírósági határozatokban a bírák és az ügyvédek nevén kívül minden név anonimizálva van, nyilvánvalóan még a gazdálkodó szervezetek ügyfeleinek személyazonossága sem lehet az elemzés tárgya.

Amint látható, az analitika pontos terjedelme attól függ, hogy az adott országban milyen információk állnak rendelkezésre az ilyen személyekről, és hogy az esetjogban általában milyen mértékű anonimizálást alkalmaznak. Ezek a tényezők tehát az AI-eszközök használhatóságának meghatározásában komoly jelentőséggel bírnak. A technikai kérdések mellett azonban az elemzés, az analitika számos komoly etikai kérdéssel is összefügg, és hatással lehet például a bírák függetlenségére és a jogállamiságra.⁶²

5.4 Beszédet szöveggé alakító eszközök

Az élőbeszéd és a szóbeli utasítások és parancsok írásbeli szöveggé alakítása a jogi felhasználás szempontjából is fontos. Megbízható, a beszédet szöveggé alakító szoftverek már az EU valószínűleg valamennyi hivatalos nyelvén léteznek.⁶³

⁵⁹ A Case Law Analytics Franciaországban már most is érdekes becslést nyújt: egy adott hipotetikus ügyben, amelyet a felhasználó számos paraméter mentén határoz meg, becsléseket kaphatunk arra vonatkozóan, hogy melyik tényező milyen hatással van a pernyertesség vagy bizonyos összeg megítélésére.

⁶⁰ [33. cikk - LOI N° 2019-222 Du 23 Mars 2019 de Programmation 2018-2022 et de Réforme Pour La Justice \(1\) - Légifrance](#) hozzáférés 2021. december 28.

⁶¹ A határozatok anonimizálására vonatkozó szabályok szerint.

⁶² Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, CCBE Considerations on the Legal Aspects of AI (n 3) 17. o.

⁶³ Homoki (n 5) 38.

Ez azt is jelenti, hogy az ügyvédek számára valószínűleg a szoftver legfontosabb felhasználási területe, a diktálás szövegre történő átírása már minden nyelven elérhető. Az eszközök között azonban még mindig jelentős különbségek vannak, beleértve azt is, hogy azok mennyire alkalmasak a szakmai felhasználásra: a felismerési hibarányok igen eltérőek lehetnek, és gyakorlati jelentőséggel bír az is, hogy az eszközt az egyén sajátos beszédmintáira, vagy egy meghatározott terület szókincsére be lehet-e tanítani. Ezen túlmutatóan azonban az AI ilyen konkrét célú felhasználása inkább a kereskedelmi kérdés, mintsem a technikai megvalósíthatóság kérdése.

Természetesen a diktáláson kívül még számos olyan felhasználási terület is van, ahol a technikai további fejlesztésére nyílik lehetőség. Ilyen például a zajos beszéd felismerése vagy a nem meghatározott személyek beszédének átírása (pl. tanúvallomásokhoz), az egyszerre több beszélő azonosítása és az ilyen valós beszélgetések szöveggé alakítása (pl. keresztbeszélgetések ellenére).

Az előre meg nem határozott személyek beszédének felismerése kapcsán jelentősen megkönnyíti az a feladatot, ha azon bemenetek köre korlátozott, amit az eszköznek fel kell ismernie, például ha olyan hangalapú asszisztensek használatáról van szó, amelyeknek csak néhány tucatnyi parancsot kell megkülönböztetniük. Elméletileg ez a hangfelismerő eszközöket a következő szakaszban tárgyalt chatbotokkal kombinálva már praktikus kiegészítőjévé válhatna az ügyvédi irodának.

A beszélt szöveg egyszerű átírása írott szöveggé sok, a beszélt hangban meglévő információ elvesz, például a bizonyos szavak hangsúlyozása által hozzáadott hangsúly, vagy a hangszín és a ritmus különbségei. Ez gyakran kritikus fontosságú a beszélt szöveg megértéséhez, és enélküle az egyszerű átírás használhatatlan is lehet. Ezért az ilyen szövegen túli jellemzők kinyerése a beszédből az átíróeszközök esetén is igen fontos cél lehet. Az ilyen eszközök meglepte pedig előfeltétele lehet további innovációknak, mint pl. az, hogy a hangfelvételekből automatikusan létre lehessen hozni egy társaság közgyűlési jegyzőkönyvét.

Legyen szó akár diktálásról, átírásról vagy hangalapú asszisztensről, mielőtt egy ügyvéd bevezetné ezeket az AI-eszközöket, meg kell értenie, hogy a hívó fél hangját miként dolgozzák fel. Ezek az adatok személyes adatok, és valószínűleg olyan ügyfeladatok is egyben, amelyekre kiterjed az ügyvédi titok megtartásának kötelezettsége is, így amelyek továbbításához az ügyfelek külön hozzájárulására is szükség lehet.⁶⁴ Jelenleg a legtöbb beszédből szöveggé alakító eszköz, még a diktálásra szántak is, csak internetes kapcsolaton keresztül működnek, ami azt jelenti, hogy az eredeti hang legalább valamilyen előfeldolgozott formáját továbbítják (ami még mindig személyes adat, és az ügyvédi titoktartási kötelezettség alá tartozik). Néhány évvel ezelőttig a diktálási eszközök általános telepítési modellje a helyben történő telepítés volt, de ma már az ilyen helyi telepítés gyakran csak a prémium termékek körében vagy nagyobb vállalkozások számára érhető el.

Mielőtt egy ügyvéd bevezetné ezeket az AI-eszközöket, meg kell értenie, hogy a hívó fél hangját miként dolgozzák fel. Ezek az adatok személyes adatok, és valószínűleg olyan ügyfeladatok is egyben, amelyekre kiterjed az ügyvédi titok megtartásának kötelezettsége is

5.5. Chatbotok

A chatbotok párbeszéd- vagy társalgási célú rendszerek, amelyek bizonyos mértékig képesek utánozni az ember társalgási képességeit. A chatbotok konkrét képességei az idő múlásával és a felhasználói elvárásokkal együtt változtak. A közösségi média és üzenetküldő alkalmazások használata 2008 óta nagyon jelentős

⁶⁴ A hangalapú asszisztensi szolgáltatások ügyfélmunkához történő igénybevétele előtt az ügyvédeknek meg kell ismerkedniük az Európai Adatvédelmi Testület iránymutatásában szereplő értelmezéssel, mivel az ügyvédek valószínűleg szintén adatkezelőnek minősülnek, lásd az Európai Adatvédelmi Testület, [Guidelines 02/2021 on Virtual Voice Assistants](#) (2021. július 7.) 16, hozzáférés 2022. január 14.

mértékben megnövekedett, és ma már az EU lakosságának mintegy 57%-a használja ezeket a kommunikációs csatornákat.⁶⁵ E csatornák használatának növekedésével együtt a chatbotok használatának népszerűsége is nőtt, hiszen a chatbotok kiválóan alkalmasak arra, hogy ezeken a platformokon egy kapcsolatot biztosítsanak a vállalkozások és a felhasználók között. Megfelelő integrációval ugyanaz a chatbot számos üzenetküldő alkalmazást és közösségi hálózati oldalt is képes egyidejűleg kiszolgálni. Persze az egyes alkalmazások és weboldalak közötti jelentős eltérések gyakran más és más funkciókat követelnek meg az egyes chatbotoktól.

A chatbotokat integrálhatják egy ügyvédi iroda weboldalába is, de az is előfordul, hogy az ügyvéd valamely közösségi média- vagy üzenetküldő platformon lévő kapcsolattartási pontjához kapcsolódik (pl. egy Facebook-oldalon vagy egy üzenetküldő boton stb.). Bár léteznek olyan chatbot-platformok is, amelyek programozás nélküli megoldásokat kínálnak, ettől még az integráció és a megvalósítás általában szakemberek bevonását igényli.

A chatbotok használata két fő módon történik: a felhasználó vagy választ egy sor lehetséges menüpont közül, vagy megad egy konkrét kérdést. (Ha a chatbotot integrálják valamely, a beszédből szöveggé alakító megoldással, akkor a chatbotot úgy is lehetne használni, hogy egy virtuális asszisztenshez beszél a felhasználó, de ez ügyvédi körben jelenleg nem túl gyakori felhasználási eset). Ha a felhasználó csak egy rögzített tételsorból, menüből választhat, a felhasználói élmény meglehetősen hasonlít egy menüvel ellátott weboldalhoz is. Természetesen az az informatikailag bonyolultabb megközelítés, amikor a chatbotnak a bevitt üzenetből kell kitalálnia a felhasználó szándékát. Ehhez általában a beszélgetés nyelvére jellemző természetes nyelvi feldolgozási képességekre van szükség (bár egyes egyszerűbb esetekben gyakran egyszerű mintákat is használnak). Léteznek nagy teljesítményű chatbot-platformok, amelyek képesek „megérteni” az EU összes hivatalos nyelvét (és még annál is többet), de a legkönnyebben használható és legnépszerűbb nemzetközi chatbot-platformok többsége még mindig csak az angol mint nyelv feldolgozására képes. E korlátozás megkerülése érdekében a chatbotokat néha fordítóeszközökkel is integrálják (DeepL, Google Translate).

A begépett üzenetek esetében a természetes nyelvi megértés célja, hogy a chatbot platform kitalálja a felhasználó általános szándékát (mit szeretne a felhasználó a szoftverrel végrehajtani), valamint az üzenet néhány releváns elemét, mint amilyenek a beírt nevek, helyek, dátum stb. (ezeket nevezik „entitásoknak”). Ez a találgatás épül magára az üzenet szövegére, valamint a chatbot készítője által korábban végrehajtott betanításra, továbbá az adott felhasználóval folytatott korábbi beszélgetésekre.

Bár elsőre úgy tűnik, hogy a chatbot hasznosítása kiváló lehetőség az ügyvédek számára, sajnos a chatbotok tipikus felhasználási esete nem illik az átlagos kis ügyvédi irodák profiljához

feladata, hogy előre határozza meg az üzenetben beazonosítandó szándékokat és entitásokat. Azonban hogy az ilyen meghatározások tényleges módja már az alkalmazott platformtól függ. A beazonosított szándékok és entítások alapján a chatbot platform lehet, hogy egy előre meghatározott választ ad a felhasználónak, de az is lehet, hogy valamilyen külső integrációhoz fordul (például ellenőrzi a foglalni kívánt időpontot az ügyvéd naptárjával vagy az időpont foglaló rendszerével).

Bár elsőre úgy tűnik, hogy a chatbot hasznosítása kiváló lehetőséget kínál az ügyvédek számára, sajnos a chatbotok tipikus felhasználási esete nem illeszkedik igazán az átlagos kis ügyvédi irodák profiljához. Az ilyen méretű ügyvédi irodák ugyanis ritkán tudnak közvetlen értékesíteni az ügyfelek számára, nincsen webshopjuk, és általánosságban is nehéz az ügyvédi praxis számára értékesítési lehetőséget („lead”) generálni a chatbotok viszonylag egyszerű interakciói révén. Ezen túlmutatóan a chatbotok működésének fontos része szokott lenni,

⁶⁵ Lásd az [EUROSTAT ISOC CI AC I táblázatát](#), hozzáférés 2021. december 29.

hogy szükség esetén minél előbb át tudjanak kapcsolni egy élő emberi operátorhoz, ami viszont már olyan költséget jelentene, amit egy tipikus kis ügyvédi iroda nem engedhet meg magának.

Így is van azonban néhány másodlagos terület, ahol a chatbotok hasznos kiegészítői lehetnek a kis ügyvédi irodák számára. (Fontos szem előtt tartani, hogy az alábbiakban ismertetett felhasználási esetek némelyike sértheti egy adott ország etikai szabályait, ezt ebben az útmutatóban nem lehetett kiszűrni).

Elméletileg a chatbotok arra is használhatók lennének, hogy statikus, többnyire előre meghatározott „jogi tanácsokat” adjanak az ügyfeleknek. Vagy képesek egy külső dokumentum-összeállító rendszert is elindítani, amely a chatbotban lefolytatott „interjú” eredménye alapján összetett dokumentumokat tud készíteni a felhasználók számára (lásd az 5.1.2. szakaszt). Ez azonban a velejáró kockázatok miatt valószínűleg soha nem lesz túl népszerű, gyakorlatias megközelítés, még akkor sem, ha a jogi szolgáltatás olyan, hogy felhasználó csak a menüpontok közül választhat. Amennyire megbízhatóak jelenleg a természetes nyelvi megértésre építő eszközök, még angol nyelven sem jó ötlet az ügyfelek begépelt szövegeik alapján megpróbálni kitalálni az ügyfél jogi igényeit, nemhogy kétirányú automatikus fordítással történő megértés és válaszadás esetén.

A chatbotok elviekben integrálhatóak olyan megbízható, online azonosítási eszközökbe is, amely lehetővé teszik, hogy a chatbotok segítségével kiszolgálják a meglévő (valószínűleg egyéni) ügyfeleket, tájékoztatást nyújtsanak számukra a számlájukkal kapcsolatban, kimutassák a kifizetetlen tételeket vagy a bírói eljárás állását, illetve információt adjon az ügyvéd által nyújtott bármely szolgáltatásról. Természetesen jelenleg ez a funkció egyáltalán nem elterjedt, és ezért a megbízható online azonosítási eszközök nem integrálhatók egyszerűen a chatbot-platformokkal. Ez azt is jelenti, hogy a chatbotos ügyfélszolgálat legfeljebb az ügyvédi iroda elérhetőségének és nyitvatartási idejének megadására, esetleg időpontfoglalásra korlátozódik.

Az értékesítési nehézségektől függetlenül az ügyvédi irodák a chatbotokat marketingcélokra is használhatják. A chatbot segíthet abban, hogy megjeleníti az ügyvédi iroda weboldalát, blogját, egyéb online jelenléteit, de a chatbot kiváló alkalmat biztosít arra is, hogy a felhasználók feliratkozzanak az ügyvédi iroda ügyféllistára, követőikké váljanak valamilyen platformon (vagy ódivatúak esetén feliratkozzanak akár e-mail hírlevelekre).

Ha valaki a chatbot interakciókból ügyféllistát hoz létre, az nyilvánvalóan nem csak az ügyvédi etikai szabályok hatálya alá tartozik, hanem jelentős adatvédelmi követelmények teljesítését is megkívánja (így a megfelelő hozzájárulásokat és adatvédelmi tájékoztatókat is).⁶⁶ Ha az ügyvédi iroda a beszélgetések során rögzítettek alapján további adatokat kíván gyűjteni a chatbot-felhasználókról, vagy a chat tartalmát is el kívánja menteni, a hozzájárulásoknak és az adatvédelmi tájékoztatóknak egyértelműen erre is ki kell terjedniük.

Adatvédelmi szempontból, ha egy ügyvédi iroda úgy dönt, hogy ügyfélszolgálati célra kíván chatbotot használni, vagy egyébként a chat során ügyfeladatokat is elhangzanak, akkor az ügyvédi titok megtartásának kötelezettségeinek is meg kell felelniük, beleértve a személyes adatok harmadik fél adatfeldolgozóknak történő továbbításának kérdését is (jó eséllyel az Európai Gazdasági Térségen kívülre...). Ez azért jelent különös nehézséget, mert nehéz korlátozni, hogy az ügyfelek milyen információt adnak meg a chatbotnak, beleértve az ügyvédi titoktartás hatálya alá tartozó információkat is, függetlenül attól, hogy ez mennyire állt az ügyvédi iroda szándékában.

Összefoglalva, a chatbotok számos, az ügyfelekkel való kapcsolattartásra használt online csatorna alapjául szolgálhatnak, vagy akár megalapozhatják az ügyvédi iroda virtuális térben való jelenlétét is.⁶⁷

A chatbotokat nem lehet légtüres térben használni: minél erősebb az iroda online jelenléte, és minél többet költ az iroda online marketingre, annál inkább érdemes az irodának a chatbot eszközökbe is befektetnie. Ugyanakkor nem sok értelme van egy chatbotot létrehozni kizárólag azzal a céllal, hogy időpontot foglalhasson valaki az ügyvédi irodában.

A chatbotokban rejlő kiaknázatlan lehetőségek jelentősnek tűnhetnek, azonban az alkalmazásuk akadályai többnyire nem technikai jellegű.

⁶⁶ Lásd az Európai Bíróság Fashion ID ítéletét (ECLI EU:C:2019:629), ahol a bíróság a platformszolgáltatót (Facebook/ Meta) és az adott Facebook-csoport adminisztrátorát közös adatkezelőnek minősítette

⁶⁷ A 2017. év végén a Second Life Ügyvédi Kamara megszüntette működését. Ez csak azt mutatja, hogy az olyan hasonló kezdeményezéseknek is, amelyeket most pl. a Decentralandban láttunk, is voltak már komoly előzményei.

5.6. Belső irodai adminisztráció segítése AI-eszközökkel

Ez a szakasz egy olyan átfogó rész lesz, amelyben az AI-eszközök néhány olyan jellemzőjét mutatjuk be, amelyek nem illeszkednek jól a fenti felosztásokba, azonban az alkalmazásuk mégis hasznos lehet az ügyvédi irodák belső hatékonyságának növelésében.

Egy kis és közepes méretű amerikai ügyvédi irodákra vonatkozó jelentés szerint az ügyvédek munkaidejének átlagosan 31%-a számlázható munka (kihasználtság).⁶⁸ Érdemes megjegyezni azt is, hogy e jelentés alapján úgy tűnik, hogy ez a szám az ügyvédi irodák automatizálásának növekedése ellenére sem növekszik az idő múlásával. A korábbi jelentések azt mutatják, hogy az ilyen nem számlázható munkaidő jelentős részét (48%) adminisztratív feladatokkal, például irodai adminisztrációval, számlázással, a technológia beállításával és a követelések behajtásával töltik az ügyvédek.⁶⁹ Az automatizálás segítségével természetesen tovább lehetne csökkenteni, hogy mennyi időt is fordítunk néhány ilyen tevékenységre.⁷⁰

Amint azt az 1. fázisban részletesebben tárgyaltuk, a legtöbb ilyen automatizáláshoz nem feltétlenül kell AI-eszközöket használni.⁷¹ A nem számlázható idő csökkentésében az első számú eszköz célszerűen az ügyvédi irodák számára készült azon klasszikus üzleti szoftverek lennének, amelyeket általában praxiskezelő eszközöknek (vagy ERP, CRM stb.) neveznek. Az egyik fő dilemma, hogy ha az ügyvédek már most is órákat tölthetnek a technológia hibaelhárításával és a szoftverek közötti információátvitellel, az elektronikus munkaterületek szervezésével stb.,⁷² akkor az újabb és újabb, de egymással nem jól integrálható szoftver éppen növelni fogja csak az informatikai hiányosságok kijavításához szükséges óraszámot. A szoftverprogramok közötti megbízható integráció inkább a megfelelő szoftverarchitektúra kiválasztásán és annak megvalósításán, a fejlesztéseken és konzultációkon múlik, és nem annyira még egy újabb, állítólag AI-képességekkel rendelkező eszköz használatán.

Ebben a szakaszban csak azokra az eszközökre fókuszálunk, amelyek a mesterséges intelligenciát használó funkciókat építik fel.

Az első nagy terület, ahol az AI-eszközök segítséget nyújthatnak, az ügyvédek megfigyelése lesz – kevésbé ellentmondásos néven az ügyvédi idő rögzítése, követése. Vannak olyan, hatékonyan működő szoftverek, amelyek automatikusan rögzítik az asztali számítógépen, laptopon vagy mobileszközön eltöltött teljes időt, a használt alkalmazások neve és az ügyvéd által feldolgozott dokumentumok adatai alapján, és mindez támaszkodhat a dokumentumkezelő rendszerben elmentett metaadatokra is vagy a munka elvégzése közben küldött e-mailekre egyes adataira. A bírósági eljárás céljára könnyedén nyomon lehet követni a mobil eszközöket, és azokból ki lehet nyerni a helymeghatározási adatokat is, ezáltal az egyes naptárbejegyzéseket és az időnyilvántartás bejegyzéseit is össze lehet kapcsolni. Ezen információk alapján az eszköz segítséget nyújthat az ügyvédeknek arra, hogy a tevékenységeiket az ügyfél számára ellátott ügyek vagy akár a számlán

Az a kockázat, hogy sok, a munkavállalók (dolgozók) folyamatos megfigyelésére létrehozott szoftvert a sokkal elfogadhatóbb néven, a munkavállalói termelékenység- vagy munkaidő-nyilvántartó szoftverek név alatt hirdetnek. Gyakran e szoftverek képességei azonban jóval túlmutatnak a szokásos ügyvédi elvárásokon

szereplő részletesebb tétel szerint kategorizálják. Ha a számlázható tevékenységet megfelelően nyomon követik, ez azt is jelenti, hogy az e tevékenység során elmentett dokumentumok is elmenthetők és iktathatók

⁶⁸ Themis Solutions Inc., [2021 Legal Trends Report Published by Clio](#) (2021. augusztus) 34, hozzáférés 2021. december 30.

⁶⁹ Themis Solutions Inc., [Legal Trends Report 2017 Powered By Clio](#) (2017) 13 hozzáférés: 2021. december 30.

⁷⁰ Egy összehasonlítást találhatunk arról, hogy egy amerikai felmérés során hogyan oszlottak meg a kiszámlázható órák Homoki (n 5) 31. o

⁷¹ Uott. 42

⁷² Themis Solutions Inc., [Legal Trends Report 2018 Powered By Clio](#) (2018) 14 hozzáférés 2021. december 30.

ugyanahhoz az ügghöz (mappához stb.), anélkül, hogy az ügyvédnek rögzítenie kellene az ügyfél adatait mind az időrögzítés, mind a dokumentumkezelés céljából.

Mielőtt azonban ilyen eszközöket bevezetnének az ügyvédi irodába, az ügyvédi irodának világosan meg kell határoznia, hogy mit szeretne elérni ezzel a megfigyelési szoftverrel. Csak olyan szoftvert szabad bevezetni, amely nem lépi túl az előre meghatározott kereteket. Ezek az eszközök nyelvfüggetlenek, nem egy konkrét ország jogrendjéhez igazodnak, így nagy a csábítás, hogy a legújabb és legnépszerűbb terméket vásároljuk meg, vonzó bevezető áron. Az a kockázat, hogy sok, a munkavállalók (dolgozók) folyamatos megfigyelésére létrehozott szoftvert a sokkal elfogadhatóbb nevén, a munkavállalói termelékenység- vagy munkaidő-nyilvántartó szoftverek név alatt hirdetnek. Gyakran e szoftverek képességei azonban jóval túlmutatnak a szokásos ügyvédi elvárásokon, így például képesek lehetnek arra, hogy a teljes munkaidő alatt a munkavállaló számítógép képernyőjén megjelenő tartalmakat folyamatosan rögzítsék.

Számos munkaidő-nyilvántartó szoftver az egyes felhasználókról is jelentéseket készít egy dashboard számára, és minden egyes új verziót igyekeznek azáltal vonzóbbá tenni, hogy bővíti funkcióikat, például a felhasználó értékelésével (a számlázható órák tekintetében kiemelkedő alkalmazottak azonosítása) vagy biztonsági funkciókkal, például adatszivárgás elleni intézkedésekkel (az exportált dokumentumok és e-mailek stb. információinak rögzítése).

Még azok a munkaidő-nyilvántartó szoftverek is, amelyek nem lépnek túl a tényleges munkaidő-nyilvántartási funkciókon, ma már többnyire felhőalapúak, azaz a felhasználó így óhatatlanul az Európai Gazdasági Térségen kívüli al-adatfeldolgozókat is bevon.

Az automatikus munkaidő-nyilvántartó szoftverek bevezetése előtt tehát egyértelműen ki kell értékelni, hogy az eszköz milyen hatással lesz az ügyvédi titoktartásra és a magánélet védelmére, beleértve a jogos érdekek értékelését, az EGT-n kívüli adatexportok ellenőrzését is. Ezen túlmenően etikai és munkajogi aggályokkal is foglalkozni kell, így mint a felhasználók megfelelő értesítésének biztosítását.

Az idő nyilvántartásán túl a megfigyelés azért is az ügyvédek életének mindennapos részévé vált, mert ma már minden mobil és asztali operációs rendszer biztosítja a felhasználók biometrikus hitelesítését (beleértve természetesen az arcfelismerést is, anélkül, hogy az ügyvédi iroda hozzáférhetne a biometrikus sablonadatokhoz). Nemcsak a biztonsági kamerák, hanem a videós kapucsengők is arcfelismerő képességekkel rendelkezhetnek, amelyeket elméletileg az ügyvédi irodákban is be lehetne vetni. Ez az útmutató nem foglalhat állást abban a kérdésben, hogy az ügyvédi irodák biztonsági célokra használhatnak-e ilyen technológiát vagy sem, de fontos kiemelni, hogy a mesterséges intelligencia segítségével történő megfigyelés nem csak a kormányok problémája, hanem ez már ma is a magánszemélyek és a legkisebb vállalkozások technikai lehetőségein belül van.

Az AI-eszközöket azonban nem csak a kollégák és a külvilág megfigyelésére lehet használni. Igen hasznosak azok az elemző eszközök is, amelyek abban segítenek, hogy az ügyvéd által a munkaidő-nyilvántartásban rögzített időt felülvizsgálják, egységesítik és racionalizálják: kiemelik a kettős bejegyzéseket és a valószínűleg hasonló bejegyzéseket, amelyeknek eltérő a tevékenységet leíró része, vagy jelzi a hiányzó leíró részeket, vagy egyéb módon következtetlenséget észlelnek a naplózott információkban. Bizonyos körben még az egyéni ügyfélelvárásokat is be lehet állítani, és az egyes elvárások be nem tartása esetén riasztásokat kapunk. És nem szabad meglepődnünk azon, hogy ha ügyvédként nem is használjuk ezeket az ellenőrzésre alkalmas adatokat, attól még az ügyfelek igenis használhatják ezt, hiszen az ő eszközeik is az ügyvédi iroda által küldött számlaadatokra és a leíró részekre épülnek.

A rögzített munkaidő tételek elemzésén túl az AI-eszközök a dokumentumkezelésben is segíthetnek: megtalálják a bejövő és kimenő kommunikációkhoz tartozó ügyvédi ügyeket. Az ügyvéd-ügyfél közötti kommunikáció előzményei vagy más, előre meghatározott minták alapján az eszköz javaslatot tehet arra, hogy az adott e-mail milyen ügghöz tartozik vagy milyen metaadatokat kell róla rögzíteni.

Ilyen eszközök természetesen a számvitel és a könyvelés területén is léteznek már. Egyszerű eszközök is segíthetnek a bankszámlakivonatok költség tételeinek a szállítói számlákkal vagy az anyagkezeléssel való egyeztetésében (az ügyfeleknek költségként történő számlázáshoz), vagy a dokumentumok meghatározott kategóriák szerinti címkézésében – mindez segíti a könyvelési munka racionalizálását is. Természetesen minél több információt rögzítenek egy ügyvédi iroda pénzügyi részleteivel kapcsolatban, annál több lehetőség nyílik a pénzügyi helyzet nyomon követésére, elemzésére, beleértve a költségek és a jövedelmezőség ellenőrzését is – de ezek az eszközök túlmutatnak ezen, a kis ügyvédi irodáknak szóló útmutató témáján.

6. Forгатókönyvek

6.1. Bevezetés

Ebben a részben néhány könnyen érthető példát mutatunk be arra, hogy a kis ügyvédi irodák hogyan használhatják az ebben az útmutatóban bemutatott technológiák egy részét a saját működésük hatékonyabbá tételére. Az ilyen eszközök képességeit részletesebben az előző, 5. szakaszban ismertettük, ahol remélhetőleg a belső működésük néhány sajátosságát is sikerült már elmagyarázni. Az alább bemutatott technológiák többsége a gyakorlatban már működik valamilyen módon, néhány országban – de nem feltétlenül a kis ügyvédi irodák esetén. Néhány azonban csak akkor fog a gyakorlatban működni, ha az adott országra vonatkozóan megfelelő mennyiségű adat áll már rendelkezésre. Olvashatunk olyan ígéretes technológiákról is, amelyek az ügyvédi gyakorlatban még nem használhatóak, de már bizonyították hasznosságukat a joggal összefüggő kutatási projektekből. Természetesen ez nem egy teljes körű lista a lehetséges vagy ígéretes technológiákról.

Nem zártunk ki azonban egyetlen ígéretes technikát sem csupán amiatt, mert valószínűleg soha nem lesz elég nagy valamely „átlagos” uniós tagállamban az ügyvédi piac erre. Láthatjuk, hogy a jelenleg újdonságnak tekintett funkciók közül számos jelentős befektetést és folyamatos karbantartást igényel majd az ügyvédi irodától, mind idő, mind pénz tekintetében. Így az ügyvédi irodának elegendő bevétellel kell rendelkeznie ahhoz, hogy ne csak az irodatársakat, az ügyvédi tevékenység végzőit és az asszisztenseket tudja megfizetni, hanem az ilyen AI-eszközök előkészítéséhez, bevezetéséhez és használatához szükséges tanácsadókat és informatikai beszállítókat is. Ha a megfelelő informatikai eszközök jelenleg rendelkezésre is állnak, ilyen jellegű befektetések nélkül a legtöbb innováció soha nem fog magától gyökeret verni.

Főhősünket csak „az Ügyvéd” néven emlegetjük. Ő a nem túl távoli jövőben él, az Európai Unió egy fiktív, nem angol nyelvű tagállamban gyakorolja az ügyvédi hivatását, egy kis ügyvédi irodában, ami két irodatársból és két egyéb alkalmazottból áll.

6.2 . Kétoldalú szerződéses tárgyalások egy platformon és a végzett idő nyilvántartása

Az Ügyvéd kapott egy üzenetet, hogy egy még ismeretlen ügyfél egy új időpontot foglalt le az iroda új MetalErg chatbot és időpontfoglalási rendszerének segítségével. A MetalErg egy alig egy éve bevezetett (fiktív) üzenetküldő alkalmazás, amely az aktuális chat divatnak megfelelően óriási növekedést produkált, köszönhetően a „mindennél erősebb” végponttól végpontig tartó titkosítás ígéretének. Az Ügyvéd egy pillantást vet a megbeszélte időpontra: még több mint 6 óra van hátra, ami rengeteg idő, így nem sürgős, és nem kell azonnal megszakítani az Ügyvéd aktuális munkáját.

Az újabb találkozó előtt ezért az Ügyvéd megpróbálja még befejezni az Alpha Ügyfél adásvételi szerződéstervezetének elemzését. Az Alpha ügyfél egy kisvállalkozás, amely az AgileLean Banknak próbálja licencelni a nagyon népszerű szoftver „kütyűit”, amely a kütyüket a bank a legújabb marketingkampányához

szeretné felhasználni. A megtárgyalt tervezet azon a jól ismert sablonon alapul, amelyet az Ügyvéd néhány évvel ezelőtt készített még az Alpha számára, és amelyet az Alpha értékesítési munkatársai testre szabtak, és a tervezetet feltöltötték az AgileLean Bank szerződés-tárgyalási platformjára. Ezt a platformot egy harmadik fél működteti, a díját a bank fizeti. Nem meglepő módon a szerződés számos rendelkezése nem felel meg a banki beszerzési osztály elvárásainak. Szerencsére ez egy viszonylag kicsi és rugalmas bank, így a platformon konfigurált „elváráslistán” szereplő tételek manuálisan kezelhetők: mindössze 75 tételből álló lista, amelyből kb. 60 tétel legalább részben automatikusan is ellenőrizhető. Az Ügyvéd udvariasan jelzi az Alfa ügyfelének, hogy legközelebb célszerű volna, hogy mielőtt a tervezetet elküldik az AgileLean Banknak, először neki küldjék el, mert van már van némi tapasztalata ezzel a bankkal, és így már a benyújtott első tervezet is kielégítette volna a szerződéses követelményeik felét. Az Ügyvéd bejelentkezik a tárgyalási platformra, a platform ellenőrzi az ügyvéd elektronikus azonosítóját (e-ID-jét), és a meghatalmazását is a csatolt (eIDAS-féle) szerepkör (attribútum) igazolás alapján, majd lehetővé teszi az Ügyvéd számára, hogy megnézze a szükséges módosításokat, eltéréseket.

Mivel a bank előfizetett a tárgyalási platform vállalati csomagjára, a platform már elvégezte a 75 tételből 60 tétel automatikus ellenőrzését, és kiemelte a problémás, elfogadhatatlannak tűnő rendelkezéseket. A kiemelt rendelkezések felére még alternatív megfogalmazást is adott. Az Ügyvéd gyors reakciójának köszönhetően a bank jogtanácsosai még nem látták ezt a tervezetet. Ez azt jelenti, hogy az Ügyvédnek lehetősége van arra, hogy először az Alpha érdekeinek legjobban megfelelő módon változtasson a szövegezésen, és a legtöbb eltérést kipipálja: vagy elfogadja a javasolt változtatásokat (még ha jelentős módosításokkal is), vagy elmagyarázza, hogy az automatikus javaslatra egyáltalán nincs is szükség, mert az már szerepel valahol a megállapodásban. A legtöbb olyan magyarázathoz, ahol jogi érvekre volt szükség, meggyőző ECLI és ELI hivatkozásokat illesztett be az adott ország kormányzata által biztosított jogi adatbázis útján. Mivel tapasztalt ügyvédről van szó, egy jelentős méretű saját rendelkezéstárral rendelkezik: e rendelkezéstárban egyrésztől tipikus szerződéses mondatokat, klauzulákat, valamint tipikus magyarázatokat is találhat. Ezt a rendelkezéstárt most kibővítette az adott bank olyan követelménylistájával is, amely tételek nem csak a konkrét szerződés kapcsán lesz használható.

Miután az ügyvéd az összes módosítást rögzítette a platformon, azonnal értesíti az Alpha értékesítési csapatát, persze a szerződéskötési platformon kívül („csatornán kívül”), külön üzenetben. Az értesítésben beszámol minden olyan kérdésről, amelyre választ kellene még adniuk, és bizalmas javaslatokat is megfogalmaz arra vonatkozóan, hogy hogyan kell eljárni majd a módosításokkal kapcsolatban. Csatolja a szükséges képernyőképeket is, a vonatkozó változat beszkenelt és OCR-elt szövegével, amelyet azért készített, mert a platform egyébként megtiltotta az ügyvédnek, hogy az aktuális tervezet letöltse, és így tájékoztassa az ügyfelét a változtatásokról. A legjobb lenne, ha az értékesítési csapat még azelőtt véglegesíteni tudná a szöveget, mielőtt a bank jogtanácsosainak reagálni tudnak...

Az Ügyvéd gyorsan ellenőrzi, hogy a munkaidejét helyesen rögzítette-e az időnyilvántartó szoftvere. Az Alfának küldött üzenettel kapcsolatos munkát és a tárgyalási platformmal összefüggő munkát egyetlen tevékenységként kellene megjelenítenie, így ezeket összevonja egy tételbe. Ebből le kellett vonnia azt az időt is, amit a saját rendelkezéstárának frissítésére fordított, hiszen az nem számlázható, az nem csak a konkrét ügyfél miatt tartja karban. Egyébként az időnyilvántartó szoftver szerinti automatikus adatrögzítés helyes volt. Az Alfának küldött üzenete is automatikusan a megfelelő ügyhöz lett iktatva, és az aktív feladatokra vonatkozó folyamatkövető információk is frissítve lettek. Ugyan havi fix díjazású az ügyvédi megbízása Alfával, de ettől még látni szeretnék, hogy mennyi munkát végez ténylegesen számukra, percekben kifejezve a részleteket. Enélkül ugyanis az ügyfél nem biztos, hogy jól látja az ügyvéd hozzáadott értékét, és aztán megint megpróbálják újratárgyalni a díjazás részleteit.

6.3. Ügyféltalálkozó és ügyfél adatainak rögzítése

Az Ügyvéd most ellenőrzi a rögzített új ügyféltalálkozó részleteit. A találkozót a MetalErg platformon keresztül kezdeményezték ugyan, de a találkozó részleteit az iroda saját weboldalához kapcsolt alkalmazás rögzítette (amely az EU-n belül működik).

A részletek között is csak annyit lát, hogy az ügyfél egy órányi jogi tanácsadásért kriptovalutával előleget

fizetett, és az ügyfél elvárja, hogy a megbeszélés a MetalErg platformon keresztül történjen. Adatvédelmi és ügyvédi etikai aggályok miatt semmilyen más részlet nem rögzíthető, ha ilyen csatornán keresztül történik az időpont egyeztetése (például hogy pontosan milyen kérdésekről lesz szó). Mindemiatt az Ügyvéd nem is nagyon tud miként előkészülni a megbeszélésre.

Eljött végre az új találkozó ideje, így végre látni (hallani, olvasni stb.) is lehet az új ügyfelet. A MetalErg bot már értesítette a leendő ügyfelet – az ügyvédi iroda honlapján található általános szerződési feltételekre való hivatkozással –, hogy az etikai szabályok miatt a MetalErgen keresztül a szóbeli tanácsadáson kívül más ügyvédi szolgáltatást nem lehet nyújtani, és hogy milyen körülmények között kell az ügyvédnek azonosítania az ügyfelet, mielőtt bármilyen szolgáltatást nyújtana.

Az ügyfélnek olyan információra volt szüksége, ami egy határokon átnyúló öröklési jogi kérdéssel volt kapcsolatos: a hagyaték néhány nagyon nagy értékű Robed Ape non-fungible tokenre (NFT) és egy fél pár, a Sandbox nevű platformon elérhető ezüst avatárkesztyű, amelyeket az ügyfél egy elhunyt barátjától örökölt, de nem szerepeltek az európai öröklési bizonyítványban. Szerencsére az Ügyvéd számára ismerős volt e téma, így a 40 percnyi intenzív kérdés-válasz után az ügyfél teljesen elégedett állt fel. Annyira elégedett volt, hogy rögtön újabb időpontot is kért egy általa kezdeményezni kívánt bírósági ügy kapcsán. Tekintettel arra, hogy a fennmaradó 20 perc már már előre ki lett fizetve, az Ügyvéd azt javasolta, hogy a szöveges üzenetváltás csatorna helyett térjenek át egy videocsatornára, hogy elvégezhesse az ügyfél előírás szerinti azonosítását, és megbeszélhessék a bírósági ügy néhány alapkérdését is.

Tekintettel arra, hogy az ügyfélnek már minden szükséges információja szerepel az európai digitális személyazonossági tárcájában, Beta úr azonosítása körülbelül 30 másodpercet alatt lezajlott. Egy perccel később pedig az összes szükséges azonosító adat az ügyvédi praxiskezelő rendszerben volt, az összes lényeges adatot is ellenőrizték, összhangban az adott ország részletes ügyfélbeazonosítási szabályainak.

A bírósági ügy egy fogyasztói szerződésben szereplő tisztességtelen szerződési feltételekre, valamint az adatvédelmi jogok megsértésén alapuló kártérítésre vonatkozik. Beta úr a fix díjas megállapodást részesítené előnyben. Ezen információk alapján az ügyvéd azt javasolta, hogy a következő konzultáció két órás legyen. A megbeszélés alapján képes lesz fix díjazású ajánlatot adni a szövegezésre és a beadvány benyújtásra is. Az Ügyvéd és Béta úr megbízási szerződést köt egy kétórás konzultációra, amelyben meghatározzák az új ügy részleteit, és videón keresztül megállapodnak a következő konzultáció időpontjáról is (ami másnap reggel lesz).

6.4. Gyorsan egy bérleti szerződésre van szükség

Az Ügyvéd még aznap szeretné teljesíteni egy két nappal korábban kapott feladatát. Egy másik ügyfél, Gamma asszony egy új bérleti szerződés véglegesítésére kérte. Gamma asszonynak új bérélőjelöltje van a lakására, és már megállapodtak a kereskedelmileg legfontosabb kérdésekben (mint a bérleti szerződés tartama, a havonta fizetendő bérleti díj összege, az óvadék, a javítási és karbantartási felelősség stb.) Gamma asszony már el is készítette az első tervezetet, amelyet a bérélővel való egyeztetések során használt: a szöveg abból az automatizált dokumentum-összeállító eszközben készült, amelyet az ügyvédi iroda elérhetővé tesz az ügyfelei számára (egy alacsony havi díj ellenében). Bármilyen kifinomult feltételek is legyenek a sablonokban, Gamma asszonynál mindig felmerülnek egyedi követelmények is – és elég rossz tapasztalatai vannak azzal kapcsolatosan, ha a szöveget saját maga szabta tesztre. (Nem mellékesen, a biztosító társaság is azt javasolta, hogy így járjon el.)

Így megállapodtak a bérélővel (aki festő), hogy a bérlet tartalmának elején és végén is maga gondoskodik a felújításokról, és a bérleti szerződés időtartama alatt szükséges újrafestéseket is elvégzi, cserébe valamivel kevesebb bérleti díjat kell fizetnie. Persze ha lehet, Gamma asszony továbbra is szeretne adókedvezményeket is igényelni ezekre a költségekre, és nem biztos benne, hogy ez hogyan is tud működni. Bár a bérbeadó által kért módosítások egyszerűek, az ügyvéd felülvizsgálja a teljes bérleti szerződést, valamint a január 1-jétől

hatályos szabályozási változások miatt szükséges módosításokat is végrehajtja a szövegben (mert ezeket még nem építette be a sablonba). Rögzíti, hogy Gamma asszony ügyével kapcsolatosan hány órányi munkát is végzett, és elküldi az irodában dolgozó gyakornoknak azt a feladatot, hogy a szükséges módosításokat építse be az irányadó dokumentum-összeállítási sablonokba is. Megüzeni továbbá az ügyvédi irodatársának is, hogy a sablonok tervezett szabályozási frissítéseit átbeszéljék.

Gamma asszony azt is kérte az ügyvédtől, hogy az új bérlő számára – tájékoztató jelleggel – készítsen egy nem hivatalos, angol nyelvű fordítást a végleges megállapodásról. Az Ügyvéd a dokumentumot fordításra elküldi a gyakornoknak, aki természetesen az első szövegtervezethez egy automatikus fordítási alkalmazást fog használni. Az Ügyvéd a végeredményt átnézi, mielőtt a kész munkát kiküldené Gamma asszonynak.

6.5. Felkészülés a bírósági munkára

A Béta úrral folytatott kétórás konzultáció során az Ügyvéd először is részletesen átbeszéli ügyfelével, hogy hol és miként vásárolta meg a vita tárgyát képező kapacsensgőt. Összegyűjti mindazon bizonyítékok listáját, amelyekre szüksége lesz az ügyféltől: begyűjti a mindig szükséges bizonyítékokat is, mint például a webshop termékoldalának tartalma, a leadott megrendelés tartalma, a webshopban közzétett tájékoztatások és feltételek, a megrendelés átvételéről szóló visszaigazolások stb. Begyűjti az olyan specifikus bizonyítékokat is, mint a rögzített díjas előfizetés feltételei, ennek részeként a lakásbiztosítási és a felügyeleti tevékenységet, a hibás teljesítésre vonatkozó bizonyítékokat (amikor a csengő nem ismerte fel a tulajdonost), az adatvédelmi incidens időpontját, a kapacsensgő elmentett konfigurációját, a szolgáltató által az adatvédelmi incidensről küldött tájékoztatást, valamint az ügyfélszolgálattal folytatott azon hívás időpontját is, amikor az ingyenes lemondás lehetőségére vonatkozó ígérek elhangzottak. A konzultáció végén az Ügyvéd átadja Béta úrnak azon bizonyítékok listáját, amelyeket el kell küldenie az Ügyvédnek, és megígéri Bétának, hogy további két munkanapon belül visszatér hozzá az árajánlatával.

A megbeszélés, a feljegyzései és az eddig beérkezett bizonyítékok alapján az Ügyvéd a praxiskezelő rendszerének az ajánlattételi moduljába lép, hogy elvégezzen néhány számítást. Először is beírja a várható bírósági ügy adatait, például az eljárás típusát, az illetékes bíróságot, ahova a keresetet benyújtják majd, a kereseti követelés pontjait és állításait, és a jelenleg ismert bizonyítékok listáját. Ez alapján már látja, hogy a rendelkezésre álló statisztikák szerint mi az eljárás várható időtartama, és hány bírósági tárgyalásra lesz szükség. Az anonimizálással kapcsolatos aggályok és a hasonló esetek alacsony száma miatt azonban arra már nincsen elegendő adat, hogy statisztikai alapon megbízható előrejelzést kapjon például a kártérítés összegéért (az adatvédelmi incidens és a videofelvételeinek kiszivárgása miatt).

Tekintettel arra, hogy az Ügyvéd még nem ismeri jól Beta urat, az ajánlattételi modul által ajánlott szempontok szerint kockázati prémiumot épít be a kért rögzített mértékű ügyvédi munkadíj kiszámításába. A hiányzó bizonyítékok nagy részét valószínűleg könnyű lesz megszerezni, mivel nem kell határokon átnyúló kéréseket küldenie az egyes szolgáltatóknak – az ügyfélszolgálattal folytatott hívás hangfelvételének begyűjtésén túl. Beta úr eddig az összes szükséges bizonyítékot nagyon rövid időn belül és jó minőségben küldte el, így az Ügyvéd a bizonyítási kockázat tényezőit ennek megfelelően módosítja. Aztán véglegesíti az ajánlatát, és összeállítja a megbízási szerződés első tervezetét, amely tartalmazza a megbízási díját és az ügyvédi feladat ellátásának lényeges szerződéses feltételeit.

6.6. Szolgáltatás egy „sorozatos vállalkozó” részére

Másnap az Ügyvédnek el kell kezdenie azt a munkát is, amelyet még a múlt héten kapott a független ügyvédi irodai hálózattól, amelynek tagjai. Több országszintű szabályozási felülvizsgálatot kellene elvégezni Delta asszonynak, az egyik újonnan induló vállalkozásához. Delta asszonynak Nigériában már több sikeres vállalkozása volt. Az új társaság egy, az FMCG⁷³ termékek csomagolásának integrált újrahasznosítási platformjára próbál

⁷³ FMCG: gyorsan forgó fogyasztási cikkek, lásd [itt](#).

építeni. A megoldás középpontjában a rendkívül alacsony költségű, hajlékony NFC⁷⁴ címkék állnak. A vállalat fő profilja az NFC-címkékkel integrált újrahasznosító berendezések értékesítése és eladása, mind fogyasztóknak, mind vállalkozások számára. A működését úgy próbálja észszerűsíteni, hogy ún. okos szerződésekből épülő, engedélyezett (permissioned) blokkláncon futó decentralizált alkalmazást („dApp”) vesz alkalmazásba. Ezek a szerződések egy-egy kódreszletet alkotnak, és ezek csak együtt biztosítják azt, hogy azok az ügyfelek, akik már nem fizetnek elő az újrahasznosító berendezések egyes funkcióira (például a hulladéktözsdehez való hozzáférésre, az újrahasznosított alkatrészek eladásához), ők többé ne is tudják használni ezeket a funkciókat az újrahasznosító berendezésekben.

Mivel Ms Delta már több más hasonló platformmal is rendelkezett, a vállalat nem fordított túl sok időt az új okos szerződések létrehozására, tesztelésére, azonban mégis szigorú biztonsági ellenőrzéseknek vetették alá őket. A biztosító azonban közölte vele, hogy nem fog a termékfelelősséggel kapcsolatos biztosítást megkötni az új platformhoz, ha a vállalat nem végez országonként egy-egy kockázati felülvizsgálatot arról, hogy az okos szerződések mennyiben felelnek meg az adott uniós tagállamok szabályozási előírásainak, és hogyan illeszkednek azokba (decentralizált alkalmazás jogi auditja). A vállalat tehát készített egy áttekintést a platform architektúrájáról, amelyben elmagyarázta annak a működését, és a dApp-ban megvalósított összes okosszerződést forráskód formátumban (Go programozási nyelven) is mellékelte. A több ügyvédi hálózat és ügyvédi iroda által benyújtott ajánlatok közül a vállalkozás végül azt az ügyvédi hálózatot választotta ki, amelyben az Ügyvéd ügyvédi irodája is tag.

Természetesen nem túl gyakori, hogy ügyvédi irodákat ilyen feladatok ellátására kérnek fel. Egyrésztől nagyon kevés társaság akar pénzt költeni az induláskori jogi átvilágításokra, amikor új dAppot építenek – és még kevesebben akarnak költeni a szabályozási változások rendszeres felülvizsgálatára. A befektetők általában csak a legnagyobb tagállamok esetében igénylik ezt a vizsgálatot, és még ezekben az országokban is elegendő, ha csak egy maroknyi ügyvédi irodát vonnak be az ilyen vizsgálatok elvégzésébe. Az Ügyvéd azon kevés ügyvéd kollégák egyike, aki a saját országában már korábban is vállalt ilyen munkát, így már van legalább némi tapasztalata a vizsgálat elvégzésével kapcsolatosan. Természetesen részt vett az ilyen munkákkal kapcsolatosan az ügyvédi irodai hálózata által tartott képzéseken is.

Az Ügyvédnek a munkája során elsősorban az informatikai áttekintő felépítést (az architektúrát) kell megismernie, nem pedig magát a forráskódot. Először a saját országának nemzeti szabályai alapján egyediesíti a várható vitás helyzetek sablonlistáját, a tipikus kormányzati beavatkozások és várható bírósági határozatok körét, amelyeket a dAppnak képesnek kell lennie kezelni. Mindezt összeveti az informatikai áttekintésben leírt tényleges folyamatokkal. Akár a kódba programozott eszközökkel, akár emberi adminisztratív támogatással, akár a vállalkozás tisztviselőinek külön utasításai alapján, de az induló platformnak képesnek kell lennie arra, hogy az egyediesített listán szereplő valamennyi esetet megfelelően kezelje. A hálózat kiemelt ügyvédi irodája szerződésben áll egy olyan szoftveres tanácsadó céggel, amely képes az architektúrát összevetni a megküldött forráskódban írtakkal, és ha szükséges, jobban el tud mélyedni a műszaki kérdésekben, és megfelelően értékelni tudja, hogy mely helyzeteket nem tudnak lefedni az okos szerződések kódjai. E belső vizsgálat eredményei alapján az ügyvédi irodai hálózat tagjai megkapják az informatikai áttekintés frissített változatát, és véglegesítik a startup számára szánt első jelentésüket.

6.7. Béta úr képviselte a bíróság előtt és a beadvány benyújtása a bírósághoz

Miután Béta úr jóváhagyta az árajánlatot, elkezd dolgozni az ügyén. A meglévő bizonyítékokat átmenti az ügyféllel folytatott kapcsolattartás tárolójából a bírósági ügykezelő szoftverébe, és ott minden egyéb részletet is rögzít. Ellenőrzi, hogy a tényállás miként is kapcsolódik a meglévő bizonyítékok listájához, milyen bizonyítékokat kell még beszereznie a keresetlevél első tervezetének elkészítése előtt, és hogyan kapcsolódnak

⁷⁴ Az NFC az angol near-field communication rövidítése; az NFC-címkék (tagok) olyan apró számítógépek (system-on-a-chip) vagy memóriával bíró eszközök, amelyek rádiófrekvencián keresztül rövid hatótávolságon belül kommunikálnak az olvasó és író egységekkel, és többek között például az áruk pontos nyomon követését teszik lehetővé.

ezek a bizonyítékok a kereseti kérelemhez (a személyes adatok kezelésére vonatkozó szabályok megsértése miatt okozott kár megtérítésének igénye, illetve az előfizetés idő előtti megszüntetése miatt visszafizetendő díjra vonatkozó igény).

Ezt követően az irányadó ítélkezési gyakorlatot kezdi el vizsgálni: először a jogi adatbázisában azt kutatja, hogy milyen érveket és bizonyítékokat fogadtak el eddig adatvédelmi incidensek alátámasztására felperesi oldalon, pl. fogyasztói eszközök és lakossági riasztórendszerek tárgyában? Megvizsgálja, hogy a fogyasztói szerződésekben találtak-e olyan tisztességtelen feltételeket, ahol a szolgáltató nem teljesítette a saját kötelezettségeit, de egyúttal a fogyasztót meg kötelezni kívánta a saját vállalásainak teljesítésére. Ha volt ilyen, akkor mikor állapították meg a szerződési feltételek tisztességtelenségét, és milyen érvelést alkalmaztak? A kutatásai alapján egyelőre csak jegyzeteket készít.

Néhány héttel később már minden szükséges bizonyíték a rendelkezésére áll, így véglegesíti a kereseti kérelmet. A bírósági ügykezelő szoftverben mindkét kereseti kérelem kapcsán ellenőrzi, hogy a követelés megállapításához szükséges valamennyi tényre hivatkoznak-e, és hogy az összes tényt megfelelő bizonyítékokkal alátámasztják-e. A szoftver a rögzített nyers adatokból egy tényállás-tervezetet ír, amelyet felülvizsgál az Ügyvéd, és egy gördülékenyebb, könnyebben olvasható tényállási szöveget szerkeszt meg. Ezt követően a szoftver az intelligens elektronikus űrlapokat használva előállítja a keresetlevél első tervezetét, amely tartalmazza már a) a bizonyítékok összes strukturált metaadatát, b) a megfelelő számítógépes (markup) nyelvvel megjelölt, félig strukturált érvelést, valamint c) a bírák meggyőzésére szánt, nem strukturált elbeszélő részeket.

Ha az Ügyvéd már úgy érzi, hogy a beadandó irat készen áll, az ügykezelő szoftver segítségével elkészíti a végleges beadványcsomagot, amely a meghatalmazástól kezdve az utolsó bizonyítékon át az elektronikus aláírásáig minden szükséges mellékletet tartalmaz. Ezt az egészet egy előre meghatározott, biztonságos csatornán eljuttatja a bírósághoz. Az ügykezelő szoftver automatikusan elmenti az átvételi elismervény tartalmát. Két percen belül megérkezik, majd rögzítésre is kerül a benyújtott csomagon elvégzett érvényességi és informatikai kockázatellenőrzés eredménye, valamint az új ügyazonosító.

7. A hivatásbeli kötelezettségeket érintő kockázatok az AI-eszközök használata során

7.1. Bevezetés

Évről-évre növekszik az információmennyiség, amit egy ügyvédnek fel kell dolgoznia – az egyre inkább digitalizált társadalom egyre több adatot termel. Növekszik az állam által kibocsátott jogszabályok száma, növekedik a kibocsátott szabályozók mennyisége, és a közzétett bírósági ügyek száma is, és mindez növeli azt az elvárást is, hogy egy ügyvédnek mennyi információt is kellene tudnia feldolgoznia, mekkora kapacitással rendelkezzen. Mindez azt az ügyvédi szolgáltatók közötti versenyt is, hogy kinek milyen képességű informatikai eszközeik vannak.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy egy ügyvéd esetén a nagyobb információfeldolgozási kapacitás nem feltétlenül jelenti azt, hogy az ügyfél számára végzett munka magasabb színvonalú volna, sem azt, hogy a munkája jobban elősegítené a jogbiztonságot vagy a jogállamiságot. Hasonlóképpen az sem szükségszerű, hogy az ügyvédek jobb szolgáltatást nyújtanak az ügyfeleknek csak azért, mert a munkájuk során több szabályozási eszközhez vagy ügghöz férhetnek hozzá.

Amikor az ügyvédek megpróbálnak megfelelni az információfeldolgozási képességeik növelésével kapcsolatos elvárásoknak, azt olyan módon kell tenniük, hogy egyúttal biztosítsák az európai ügyvédi hivatás alapelveinek betartását is. Ezeket az alapelveket nemcsak a kamarai etikai szabályok rögzítik, azok az európai bíróságok és az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatából is következnek. Ezen alapelvek közé tartozik különösen az ügyvédi függetlenség, az összeférhetetlenség elkerülésének kötelezettsége és az ügyvédi titok megtartásának kötelezettsége.

Amikor az ügyvédek megpróbálnak megfelelni az információfeldolgozási képességeik növelésével kapcsolatos elvárásoknak, azt olyan módon kell tenniük, hogy egyúttal biztosítsák az európai ügyvédi hivatás alapelveinek betartását is.

E részben kiemelünk néhány olyan kockázatot, amely akkor merül fel, ha az ügyvédek AI-eszközöket használnak, és hogy ezek használata miként veszélyeztethetik a hivatásbeli kötelezettségeknek való megfelelést. E kockázatok némelyike szorosabban kapcsolódik a használt eszközök jellegéhez, használatuk módjához (például a harmadik felek eszközeinek használatával kapcsolatos kockázatok, a tanítóadat miatt a modell torzulása (bias) és a gépi tanulási módszerek átláthatóságának hiánya). Néhány kockázat azonban inkább az ügyvédek szakmai szabályaival függ össze, például a titoktartással vagy az elvárt hozzáértéssel.⁷⁵

⁷⁵ Lásd még pl. Conseil National de Barreaux, Assemblée générale du 9 octobre 2020 Groupe de travail Legaltech (n 25), 14-17. o.

7.2. Műszaki jellegű kockázatok

7.2.1. A felhőalapú számítástechnika és az online platformok használatából eredő kockázatok

Az első megemlíthető műszaki jellegű kockázat nem az AI-eszközök természetéből fakad, hanem abból, hogy tipikusan milyen módon biztosítják az AI-eszközökhöz való hozzáférést. Ugyanis a legtöbb ilyen eszközt ma a nyilvánosság számára kínált felhőszolgáltatások útján, azaz a nyilvános felhőszolgáltatások használatával teszik elérhetővé.⁷⁶ Ugyanez a kockázat irányadó azokra az ügyvédekre is, akik online platformokat használnak, mivel ezek a platformok szintén nyilvános felhőszolgáltatásokra támaszkodnak,⁷⁷ azaz a kockázat forrása a telepítési (hozzáférési) modell, és nem például abból, hogy a platformok értékesítési modellje két szereplőre épül.⁷⁸

Elméletileg szinte bármilyen AI-eszköz működhet helyi telepítéssel is (ún. on-premise megoldás), így az AI-eszközök telepítésének módja nem AI-eszközspecifikus kockázat. Azonban mégis elengedhetetlen, hogy ezt itt tárgyaljuk, mert a kockázatok hatása igen súlyos és a kockázatok szinte minden kis ügyvédi irodát érintenek és érinteni is fognak. Mindettől függetlenül tudjuk: ezek a kockázatok nem közvetlenül és szükségszerűen az AI-technológiához kapcsolódnak. Az AI-eszközök egyik legfontosabb kockázata a hozzáférési modellből (telepítési modellből) fakad, azzal függ össze.

A felhőalapú számítástechnikai eszközök ugyanabból az okból népszerűek az ügyvédek körében, amiért minden fogyasztó körében is azok: így elkerülhetők a bevezetéssel, konfigurálással és karbantartással kapcsolatos komoly nehézségek, a technikai eszközök üzemeltetése egyszerű és költséghatékony marad. Lehetővé válik, hogy az ügyvédek azonnal, minimális előzetes idő- és pénzbefektetéssel el is kezdhessék egy komplex szolgáltatás használatát. Emellett bárholonnan azonnali és biztonságos hozzáférést ígérnek.

A CCBE igen részletesen elemezte már a felhőalapú számítástechnika kockázatait.⁷⁹ Az AI-eszközök tekintetében a CCBE olyan kérdésekre hívta fel a figyelmet, mint a határon átnyúló joghatások (az extraterritorialitás) problémája: a felhasználók nem tudják ellenőrizni, hogy a felhőszolgáltatóra vonatkozó helyi előírások miként befolyásolják az ügyvédek az ügyvéd saját tagállamában biztosított védelmet.⁸⁰ Hasonló probléma az is, hogy az ügyvédek hogyan férhetnek hozzá saját adataikhoz, ha a szolgáltatóval fennálló szerződéses kapcsolatok megszűnnek.⁸¹ (A személyes adatok, az adatokhoz való kormányzati hozzáférés és a jogosulatlan hozzáférés kockázatát a 7.2.3. szakasz külön tárgyalja.)

A mai napig fennálló legfontosabb kockázat az, ha a felhasználót (az ügyvédet) magához láncolja a szolgáltató (gyártói függés, angolul vendor lock-in). Ehhez képest már kisebb kockázat az, hogy miként lehet a szolgáltatóval szemben kialakuló esetleges vitákat rendezni.⁸² A nagyobb probléma az, amit úgy írnak le, hogy „az adatokat sokkal nehezebb kitörölni a felhőből, mint oda feltölteni”.⁸³ A különálló dokumentumok, számlák, egyenlegek és ügyfélszámla-információk könnyen exportálhatók ugyan egy felhőalapú szolgáltatásból, de arra nincs szabványosított módszer, hogy az összes, a rendszerben rögzített üzleti információt teljes egészében exportálják és mindezt egy másik felhőszolgáltatóhoz adatvesztés nélkül átvigyék. Minél teljesebb mértékben integrálódik az AI-eszköz az ügyvédi iroda működésébe, annál súlyosabb lesz ez a probléma (különösen a praxismenedzsmenttel kapcsolatos AI-eszközök esetében). Ez a probléma csak elméleti szinten oldható meg, mégpedig ha megfelelő szabványokat alakítanak ki és alkalmaznak. Azonban egy ilyen szabványosítás a szabványok elfogadásának időpontjában rendelkezésre álló, akkor aktuálisan legnépszerűbb megoldásokhoz igazodik, és ráadásul a szabványosítási tevékenység erőforrás-igénye is jelentős. A gyakorlatban ez nagyon

⁷⁶ Peter Mell és Tim Grance, [The NIST Definition of Cloud Computing](#) (National Institute of Standards and Technology

2011) NIST Special Publication (SP) 800-145 7. o., hozzáférés 2021. december 5

⁷⁷ Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, [CCBE Guide on the Use of Online Legal Platforms](#) (2018. június 29.), hozzáférés 2021. december 5.

⁷⁸ Uott. 6

⁷⁹ Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, [CCBE Guidelines on the Use of Cloud Computing Services by Lawyers](#) (2012.

⁸⁰ Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, [CCBE Guide on the Use of Online Legal Platforms](#) (n 77) 11. o. ⁸¹ szeptember 7.), hozzáférés 2021. december 5. Uott 13.

⁸² Uott.

⁸³ Homoki (n 5) 68.

nehezen megvalósítható egy, az EU-tagállamokéhoz hasonlóan széttörédezett piacon.

Ez azt is jelenti, hogy minél sikeresebbé válik egy felhőszolgáltató az ügyvédeknek szánt informatikai eszközök tekintetében, annál egységesebbé válnak az általa kínált termékek (pl. a praxiskezelő szoftverek szolgáltatói esetében), és annál erősebbé válik a felhőszolgáltató is az ügyvédekkel szemben is.

Az adatokat sokkal nehezebb kitörölni a felhőből, mint oda feltölteni... minél sikeresebbé válik egy felhőszolgáltató az ügyvédeknek szánt informatikai eszközök tekintetében, annál egységesebbé válnak az általa kínált termékek.

7.2.2. Az AI-eszköz által adott eredmény megértésének hiányából fakadó kockázat és a z AI-eszközök működésével összefüggő egyéb kockázatok

A 2021-es AI Index alapján az AI-eszközök szervezeti bevezetésével kapcsolatos harmadik legnagyobb kockázat, hogy az ilyen eszközök által kiadott eredményeket nem tudják érthetően elmagyarázni⁸⁴ (ezt nevezhetjük a megmagyarázhatóság problémájának; az első legnagyobb kockázat a kiberbiztonság, a második a szabályozással összefüggő kockázat). Az Európai Bizottság azt is kiemelte, hogy „az átláthatóság javítása érdekében és a torzítás vagy hiba kockázatának minimalizálása érdekében az AI-rendszereket olyan módon kell kialakítani, amely lehetővé teszi, hogy az emberek megértsék a viselkedésük alapját”.⁸⁵

Tisztában kell lennünk azzal a problémával, hogy a megmagyarázhatóságnak nagyon eltérő jelentése van a műszaki szakemberek, a laikusok és a bíróságok számára. A megbízható mesterséges intelligenciáról szóló etikai iránymutatás szerint „a magyarázat legyen időszerű, és igazodjon az érintett fél (pl. laikus, szabályozó vagy kutató) szakértelméhez”.⁸⁶

Jelenleg a megmagyarázhatóság követelménye nem több pusztán kutatási célnál, amely nagyon távol áll még attól, hogy valóság legyen.

A beágyazott nyelvi modellek egyre inkább uralják a mesterséges intelligencia jogi felhasználását. Ez a technika azonban egy fekete doboz típusú modell, ami azt jelenti, hogy ezek a modellek nem úgy működnek, hogy az eredményük értelmezhető és megmagyarázható volna.

Márszámos olyan kutatás jelent meg, amely kifejezetten a jog területén belül foglalkozik a megmagyarázhatóság kérdésével.⁸⁷ Ennek ellenére a megmagyarázhatóság legalapvetőbb fogalmai és a szóba jöhető magyarázatok típusainak osztályozása (kategorizálása) is igen sokféle, ráadásul mindez felhasználási területtől és esettől egyaránt függ.⁸⁸

⁸⁴ Daniel Zhang és mások, [The AI Index 2021 Annual Report](#) [2021] arXiv:2103.06312 [cs] 102. o., hozzáférés 2021. december 4.

⁸⁵ Európai Bizottság (n 2) 14. o.

⁸⁶ High-Level Expert Group on Artificial Intelligence, [Ethics Guidelines for Trustworthy AI](#) (Etikai iránymutatások a megbízható mesterséges intelligenciához), hozzáférés 2021. december 12. 20. o.

⁸⁷ Giulia Vilone és Luca Longo, [Explainable artificial intelligence: A Systematic Review](#) [2020] arXiv:2006.00093 [cs] 6. o.

⁸⁸ Uott. 7-14.

Ez rávilágít egy nagyon jelentős problémára. A megnövekedett teljesítményük miatt az NLP-technikák, például a beágyazott nyelvi modellek egyre inkább uralják a mesterséges intelligencia jogi felhasználását. Ez a technika azonban egy fekete doboz típusú modell, ami azt jelenti, hogy ezek a modellek nem úgy működnek, hogy az eredményük értelmezhető és megmagyarázható volna.⁸⁹ Azonban a jogi felhasználás és a jogállamiság elve megköveteli a modell eredményeinek erős értelemben vett értelmezhetőségét.⁹⁰

Ha egy AI-eszközt alacsony kockázatú környezetben használnak (például az eredményeket egy szakember is felülvizsgálja, mielőtt az kimegy az ügyfeleknek), a megmagyarázhatóság általában nem jelent komoly problémát. Ilyen esetben is az ügyvédtől elvárható, hogy ne csak az eredmények megfelelőségét ellenőrizze. Azt is ellenőriznie kell, hogy az ügy releváns tényei megfelelően alátámasztják-e a kapott eredményekre vonatkozó magyarázatot. De az ilyen, lépésről lépésre történő emberi felülvizsgálat követelménye erősen korlátozza az AI-eszközök használhatóságát.

Akkor is ha csak az ember képes arra valójában, hogy egy írott szöveget sok eltérő szempontból is megértse, az ilyen típusú ellenőrzésnek számos hátránya van, jobban ki van téve a fáradtságnak, a stressznek, az érzelmeknek, és általában jelentősen lassabb eljárás a gépihez képest. Ezek a tényezők mind csökkentik az ellenőrzést végző ember képességeit, ha azt az AI-eszközök működésével hasonlítjuk össze. Azaz minél hosszabb lesz az AI-eszköz által generált eredmény (azaz minél hosszabb lesz a generált szöveg, minél hosszabb a keresési eredmények listája, minél több szöveget kell kategorizálni és címkézni), annál kevésbé számíthatunk arra, hogy az emberi felülvizsgálat képes lesz az AI-eszközből eredő kockázatokat csökkenteni, és ez az eredmények megmagyarázhatóságára is hatással lesz.

Azaz minél hosszabb lesz az AI-eszköz által generált eredmény, annál kevésbé számíthatunk rá, hogy az emberek által végzett felülvizsgálat képes lesz az AI-eszköz használhatóságával kapcsolatos kockázatokat csökkenteni, és ez az eredmények megmagyarázhatóságára is hatással lesz.

Ha megköveteljük, hogy minden eredményt ember vizsgáljon felül, akkor ez korlátozni fogja az egymással összekapcsolható AI-eszközök számát: a ma elérhető alapvető AI-eszközök is gyakran az automatizált döntések több különböző rétegére támaszkodnak. Például egy jogi átvilágítási (due diligence) eszköz esetében a dokumentumokat először nyelvük, majd típusuk szerint címkézik (kategorizálják, pl. három különböző, egymást nem átfedő taxonómia alapján), majd a dokumentumtípusok szerint címkézik, végül a dokumentumokból kiemelnek (kivonatolnak) néhány lényeges információt (például a szerződés futamidejére és a felmondás feltételeit, a bérleti díj összegére stb. vonatkozó rendelkezéseket). A következő lépésben az AI-eszköz megbecsüli az adott dokumentum kockázati összpontszámát, végül az ügyvéd kap egy automatikusan generált jelentést az összes átnézett dokumentumról. Ha az eszköz minden egyes ilyen lépésénél kötelezővé tesszük az emberi felülvizsgálatot, ez túlságosan is megnehezítené az adott eszköz használatát, ezáltal ez a megközelítés se nem praktikus, se nem népszerű.

Az AI-eszközök kiadói hajlamosak arra, hogy az AI-eszközük belső működését csak annyira tegyék átláthatóvá, transzparenssé, amennyire ez feltétlenül szükséges, miközben igyekeznek meggyőzni az ügyvédek arról, hogy fizessenek elő az eszközeikre. Ez valahol érthető is, hiszen ha részletesen elmagyarázzák, hogy hogyan működnek a sikeres eszközök (beleértve az adatkészlet felépítését, az alkalmazott architektúrát stb.), akkor csak még intenzívebb versenyre számíthatnak azokkal szemben, akik szolgai módon másolják a piacvezető eszközök működését. A hatályos szellemi tulajdonnal kapcsolatos szabályok nem alkalmasak arra, hogy teljes mértékben kezeljék az AI-eszközök kiadóinak ilyen jellegű aggályait. Ezért is próbálják meg a kiadók minimalizálni az átláthatóság miatt közzéteendő információkat, és ezáltal korlátozzák az eszközök megmagyarázhatóságát is.

Ez azt is jelenti, hogy maguknak az ügyvédeknek – az ilyen eszközök felhasználóinak – kell megkövetelniük az

⁸⁹ Prashant Gohel, Priyanka Singh és Manoranjan Mohanty, Explainable AI: Current Status and Future Directions [2021] arXiv:2107.07045 [cs] 11 hozzáférése: 2021. december 12.

⁹⁰ Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, CCBE Considerations on the Legal Aspects of AI (n 3) 12. o.

átláthatóság és a megmagyarázhatóság teljesítését, és nem szabad egyszerűen a kiadókra bízniuk ezeknek az általános társadalmi igénynek a kielégítését.

A megmagyarázhatóság és az átláthatóság mellett számos más, kifejezetten csak az AI-eszközökkel kapcsolatban felmerülő problémát is találhatunk.⁹¹ Az egyik ilyen jól ismert probléma a mesterséges intelligencia úgynevezett „törékenysége” (brittleness): a rendszer bizonyos határokon belül jól működik, de az adott határokon kívül már rosszul.⁹² Vagyis amíg a felhasználás körülményei hasonlóak a képzési körülményekhez, az eszköz úgy tűnik, hogy jól teljesít, de az eredeti tanítás során nem tapasztalt helyzetekben a teljesítmény váratlanul és nagyon komolyan leromlik. Az emberi figyelem számára apró vagy akár láthatatlan változtatások is nagyon komoly hatással lehetnek, például néhány apró extra matrica elhelyezése egy STOP közlekedési táblára arra készteti a mesterséges intelligenciát, hogy a STOP táblát egy sebességkorlátozó táblának értelmezze.⁹³ A mesterséges intelligencia ilyenfajta törékenysége hiányosságokat mutathat akár a megbízhatóság, akár az AI-eszközök tanítása terén. Az ilyen váratlan eredmények azt jelzik, hogy az eszköz egyszerűen még nem eléggé megbízható a tervezett felhasználási körülmények között. Ez a megbízhatósági hiányosság javítható lehet, ha az eszköz számára biztosított tanítási adatokat változatosabbá teszük. Az AI-eszközök jogi felhasználása kevésbé veszélyezteteti az életet és a testi épséget, mint mondjuk az olyan jól ismert mesterséges intelligencia felhasználások, mint az önvezető autó, az automatizált fegyver és a repülőtechnika,⁹⁴ de az utóbbi területen kidolgozott egyes ellenőrzési szabványokat a jogi mesterséges intelligencia esetében is jól lehet alkalmazni.

Egy másik jellemző probléma csak részben műszaki jellegű – a felhasznált adatforrások, az adatokat kiértékelő algoritmusok és a modellek egyaránt okozhatnak torzítást, hátrányos megkülönböztetést vagy más módon igazságtalan eredményt.⁹⁵ A torzítást okozhatja az is, hogy bizonyos csoportok esetén milyen, múltbeli adatok állnak rendelkezésre, de okozhatja meghatározott adatgyűjtési mechanizmus, vagy bizonyos területek adatainak hiánya⁹⁶ is (ez utóbbit nevezik nem megfigyelhető eredmények vagy a túlélők okozta torzításnak⁹⁷). Mindkét ok eredménye az, amit úgy hívnak, hogy a tanítási adatok okozta torzítás.⁹⁸ Ugyanilyen fontos az is, hogy a torzítást okozhatják a választott módszerek, modellek és architektúrák is, beleértve a használt statisztikai szabályokat, a teljesítményoptimalizálási módszereket és paramétereiket.⁹⁹ A torzítás harmadik fő forrása az AI-eszköz használatának megváltozása: az eredetileg egy adott célra szánt rendszereket megpróbálják más területen hasznosítani. Ilyen, ha egy AI-eszközt az eredetihez képest más országban kezdenek el használni, pl. ha egy, az USA-ban népszerű jogi elemző eszközt elkezdenek használni az írországi ügyvédek. Vagy ha egy adott felhasználási környezetre szánt eszköz eredményeit egyszerűen félreértelmezi egy kissé más kontextusban dolgozó felhasználó, vagy egy másik AI-eszköz.¹⁰⁰

7.2.3 Az adatvédelmet érintő kockázatok

A legtöbb – de nem valamennyi – adatvédelmi kockázat a felhőszolgáltatásokban alkalmazott AI-eszközökhöz kapcsolódik. Az elmúlt kilenc évben a felhőalapú számítástechnikai szolgáltatások jelentősen kiforrottabbá váltak, és még az olyan, legszigorúbban szabályozott ágazatokban is általánossá váltak, mint a pénzügyi

⁹¹ Lásd még Charles Q. Choi, [7 Revealing Ways AIs Fail](#) (IEEE Spectrum, 2021. szeptember 21.), hozzáférés 2021.

december 14. Ez a tipikus problémákról szóló lista csak egy illusztráció az ügyvédek számára, nem is igyekszünk átfogó képet nyújtani erről, kihagyva más olyan fontos problémákat is, mint például az ún. katasztrofális felejtés problémája

stb. ⁹² Andrew J. Lohn, [Estimating the Brittleness of AI: Safety Integrity Levels and the Need for Testing Out-Of-Distribution Performance](#) [2020] arXiv:2009.00802 [cs, stat] 1-2 hozzáférés 2021. december 14.

⁹³ Douglas Heaven, [Why Deep-Learning AIs Are so Easy to Fool](#) (2019) 574 Nature 163, hozzáférés 2022. február 25.

⁹⁴ Lohn (93. o.) 5-6.

⁹⁵ A jogi területre vonatkozó példákat lásd: Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, CCBE Considerations on the Legal Aspects of AI (3. o.) 23-24. o.

⁹⁶ Nengfeng Zhou és mások, [Bias, Fairness, and Accountability with AI and ML Algorithms](#) [2021] arXiv:2105.06558 [cs, stat] 5 hozzáférés 2021. december 18.

⁹⁷ [Survivorship Bias](#), Wikipédia (2021), hozzáférés 2021. december 18.

⁹⁸ Xavier Ferrer és mások, [Bias and Discrimination in AI: A Cross-Disciplinary Perspective](#) (2021) 40 IEEE Technology and Society Magazine 72, 1.

⁹⁹ David Danks és Alex John London, [Algorithmic Bias in Autonomous Systems](#), Electronic proceedings of IJCAI (2017) 4693, hozzáférés 2021. december 18.

¹⁰⁰ Uott. 4694.

terület.¹⁰¹ Megerősödtek a biztonsági folyamatok, találhatunk már harmadik fél által kiadott, széles körben elfogadott biztonsági tanúsítványokat és az informatikai biztonság megbízhatóságára vonatkozó igazolásokat. Ide tartozik a Cloud Control Matrix¹⁰² vagy az American Institute of Certified Public Accountants „Service Organization Control” által kiadott jelentések többsége is.¹⁰³ Bizonyos információbiztonsági kontrollok azonban

Az ügyvédeknek ragaszkodniuk kell ahhoz, hogy a felhasználási feltételek egyértelműen zárják ki az adatok bármilyen profilalkotási célú felhasználását (még akkor is, ha a profilalkotás célpontja csak maga az ügyvéd), valamint az ügyvédi adatok újrahasznosítását (még akkor is, ha az újrahasznosítást megelőzően az adatokat már állítólag anonimizálták)

még mindig hiányoznak. Amíg egy szolgáltató (vagy bármely, a szolgáltatások hátterét biztosító platform- vagy infrastruktúra-szolgáltató) technikailag képes az ügyvéd adatainak olvasására és az azokhoz való hozzáférésre, addig az ügyvédek számára továbbra is komoly aggodalomra ad okot az illetéktelen hozzáférés kockázata. Ezt a témát részletesebben a 7.3.3. szakaszban az ügyvédi titoktartási kötelezettséggel kapcsolatban tárgyaljuk, de itt térünk ki azonban az online szolgáltató által az ügyféladatokat saját felhasználásra történő hasznosításának veszélyére (beleértve az ilyen adatokból tanított modelleket is).

Az online platformokkal kapcsolatban adott tanács változatlanul irányadó itt is az adatok saját célra történő hasznosítását illetően.¹⁰⁴ A legszembeütőbb probléma az, hogy a jelenlegi online jogi platformok (beleértve az AI-eszközöket elérhetővé tevő platformokat is), ritkán adnak akárcsak tájékoztatást is arról, hogy a szolgáltató jogot formál-e arra, hogy a rendelkezésére bocsátott információkat saját célra hasznosítani kívánja. Az ügyvédeknek ragaszkodniuk kell ahhoz, hogy a felhasználási feltételek egyértelműen zárják ki az adatok bármilyen profilalkotási célú felhasználását (még akkor is, ha a profilalkotás célpontja csak maga az ügyvéd), valamint az ügyvédi adatok újrahasznosítását (még akkor is, ha az újrahasznosítást megelőzően az adatokat már állítólag anonimizálták).

A legszembeütőbb probléma az, hogy a jelenlegi online jogi platformok, beleértve az AI-eszközöket elérhetővé tevő platformokat is, ritkán adnak akárcsak tájékoztatást is arról, hogy a szolgáltató jogot formál-e arra, hogy a rendelkezésére bocsátott információkat saját célra hasznosítani kívánja.

... a legjobb igyekezet ellenére is kiderülhet, hogy az anonimizált adatkészlet később újra azonosíthatóvá válik egy harmadik személy rendelkezésére álló információk alapján ... Figyelemmel kell lenni arra a problémára is, hogy a népszerű nyelvi beágyazások kimenete felhasználható arra is, hogy megbecsüljék a tanításhoz használt eredeti szöveget.

¹⁰¹ Lásd pl. [Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a pénzügyi ágazat digitális működési ellenálló képességéről és az 1060/2009/EK, a 648/2012/EU, a 600/2014/EU és a 909/2014/EU rendelet módosításáról](#), hozzáférés 2021. december 12. vagy Európai Bankhatóság, [Guidelines on Outsourcing Arrangements](#) (2019. június 5.), hozzáférés 2021. december 12.

¹⁰² Cloud Security Alliance, lásd <https://cloudsecurityalliance.org/research/cloud-controls-matrix/>

¹⁰³ Lásd még az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, CCBE Guide on the Use of Online Legal Platforms (CCBE Guide on the Use of Online Legal Platforms) (77. o.) 11. o.

¹⁰⁴ Uott. 12.

A probléma az, hogy a strukturálatlan jogi adatok számos változatát (például a bírósági határozatokat vagy a szerződések teljes szövegét) nagyon nehéz anonimizálni, és nehéz eltávolítani belőlük a személyes adatokat. A nevek és helyszínek egyszerű eltávolítása nem elegendő: egy határozatban számos olyan egyedi esemény vagy egyéb, a kontextushoz kapcsolódó információ is előfordul, amely lehetővé teszi az ügyfél újbóli azonosítását, vagy akár a lehetséges releváns személyek számának leszűkítését, ami önmagában is a titoktartás megsértését eredményezné.¹⁰⁵

Ez a kockázat tehát még akkor is fennáll, ha a szolgáltató azt állítja, hogy minden tárolt adatot anonimizál, mielőtt azokat az ügyvédnek nyújtott szolgáltatáson kívül más célra is felhasználná (pl. a továbbértékesíti). Amint azt a CCBE online platformokról szóló útmutatója is említi,¹⁰⁶ minden erőfeszítés ellenére kiderülhet, hogy az anonimizált adatkészlet később újra azonosítható egy olyan harmadik személy rendelkezésére álló további információk alapján, aki esetleg hozzáférhetett az eredeti adatkészlethez. Ezt a problémát a GDPR-ban foglalt garanciák, mint a 22. cikk sem feltétlenül képes megoldani.

Az AI-eszközök, felhőszolgáltatások és online platformok közös problémái mellett fontos kiemelni egy olyan speciális adatvédelmi kockázatot is, amely csak az AI-eszközökre vonatkozik. Ez a kockázat akkor is fennáll, ha a feldolgozást az eszköz ott az ügyvéd székhelyén végzi (azaz nem vesz igénybe felhőalapú számítástechnikai szolgáltatásokat). Az ügyvéd úgy is megszegheti a titoktartási kötelezettségét, ha az ügyvédi iroda saját maga, a birtokában lévő ügyféladatok (például munkaidő-nyilvántartási adatok, szerződések, saját bírósági dokumentumok) alapján tanít be egy új adatmodellt, majd lehetővé teszi egy harmadik fél számára, hogy ezt a kész adatmodellt lemásolja, és saját felhasználásra átvegye. A tanítás kimenete – a betanított modell – ugyan nem tűnik értelmezhető adatnak, de figyelembe kell venni azt a problémát, hogy a népszerű beágyazott nyelvi modellek (amelyek a szövegeket numerikus reprezentációvá alakítják, mint a szövegeket jelképező vektorok, pl. a BERT) kimenetét fel lehet használni arra, hogy megbecsülje, mi volt a tanításhoz használt eredeti szöveg, és ezzel az eredeti szövegforrással kapcsolatosan érzékeny információkat is visszafejthetnek.¹⁰⁷

Mindez alátámasztja, hogy az ügyvédek miért nem adhatnak soha engedélyt egy AI-eszköz szolgáltatójának arra, hogy a rendelkezésükre bocsátott jogi adatokat egy harmadik fél által végzett tanítás vagy elemzés céljára felhasználják – kivéve, ha az ügyvéd megbízható biztosítékot kap arra vonatkozóan, hogy az adott módszertan nem járhat hasonló adatvédelmi kockázatokkal. Ilyen biztosíték nélkül az ügyvéd egyszerűen nincs abban a helyzetben, hogy ilyen felhasználással járó szolgáltatásokat vegyen igénybe. Ha az ügyvéd egyszerűen elfogad egy olyan általános szerződési feltételt, amely kifejezetten vagy hallgatólagosan, de engedélyezi az ügyvédi adatok betanítási vagy elemzési célú használatát, az valószínűleg az ügyvédi titoktartási kötelezettség megsértésével fog járni, kivéve persze, ha az ügyfél (megfelelő előzetes tájékoztatását követően) beleegyezését adta az ilyen felhasználáshoz. Ilyen beleegyezés azonban nem valószínű, hogy megadható, ha maga az ügyvéd sincs tisztában a kockázatokkal.

7.3 Hivatásbeli kötelezettségekből fakadó kockázatok

7.3.1. Az ügyvédi hozzáértéssel kapcsolatos kockázatok: az új technológiák kipróbálásának veszélyei

A műszaki változások kihatnak arra, hogy az ügyfelek milyen kérdéseket tesznek fel az ügyvédeknek, és arra is, hogy az ügyvédeknek milyen válaszokat is kell adniuk az ügyfeleknek (milyen tudásbázissal kell dolgozni az ügyvédnek). A műszaki változások azonban arra is hatással lehetnek, hogy az ügyvédek miként kell, hogy működtessék a saját praxisukat.

Az ilyen műszaki változások miatt bizonyos ügyfelek igényei ellentétbe kerülhetnek azzal a szakmai elvárással, hogy az ügyvéd mindig hozzáértő módon járjon el. Mind az ügyfelek kívánságai, mind üzletfejlesztési okok arra ösztönözhetik az ügyvédet, hogy úttörőként eljárva kipróbáljon és használjon minél több új

¹⁰⁵ Csányi Gergely Márk és mások, [Challenges and Open Problems of Legal Document Anonymization](#) (2021) 13 Symmetry 1490, hozzáférés 2022. február 25.

¹⁰⁶ Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, CCBE Guide on the Use of Online Legal Platforms (n 77).

¹⁰⁷ Xudong Pan és mások, [Privacy Risks of General-Purpose Language Models](#), 2020 IEEE Symposium on Security and Privacy (SP) (2020) (2020), elérés 2021. december 18.

technológiát, és kellő önbizalommal adjon tanácsot olyan területeken is, ahol ezt még korábban senki nem tette meg.

Ami az első szempontot illeti, gyakran elvárják az ügyvédektől, hogy megtippeljék, miként is reagál majd a társadalom vagy egy bíróság egy műszaki eszköz okozta hatásokra. Az ügyfelek megtehetik, hogy túlzott magabiztosságot mutassanak egy adott technológiával kapcsolatosan vagy sekélyes ismeretekkel rendelkezzen e téren, legyenek akár feltalálók, pénzügyi befektetők vagy csak magukat tájékozottnak érző magánszemélyek. Az ügyvédek esetén azonban van egy olyan szakmai elvárás, miszerint „ne vállaljanak el olyan ügyet, amellyel kapcsolatban nem rendelkeznek megfelelő szakértelemmel”.¹⁰⁸ Az ügyvédek mindig ezen elvnek megfelelően kell, hogy eljárjanak, akkor is, ha az ügyfél azt javasolja, hogy a szakértelem hiányában is csak támaszkodjanak egy műszaki eszköz használatára. Az ügyvédek folyamatos szakmai fejlődése alapvetően az ügyvédek megfelelő oktatásán alapszik, az oktatás viszont feltételezné, hogy már rendelkezünk bizonyos mértékű korábbi tapasztalatokkal. Az ügyvédi munka középpontjában inkább áll a technológia társadalmi hatása, és nem az az elvárás, hogy az ügyvéd mielőbb kellő mélységben megértse az adott technológia működését, és ez alapján futurológusként jóslatokba bocsátkozzon, hogy egy adott műszaki megoldás milyen jövőbeli hatásokat fog gyakorolni a társadalomra. Természetesen egy ügyvéd sokféle módon tanácsot adhat az ügyfelének az innovatív technológiák eredményeivel kapcsolatban, de néha az a legjobb tanács, hogy világosan az ügyfél tudtára adjuk a válaszuk bizonytalanságát, az előrejelzés gyengeségét, és azt, hogy a múltbeli jóslatok mennyire félrevezetőek voltak.

Ami az ügyvédi irodák belső működését illeti, más vállalkozásokhoz hasonlóan a mesterséges intelligencia területével kapcsolatos „fear-of-missing-out” (FOMO, kimaradástól való félelem) érzése is csak növeli az elégtelen szakmai hozzáértésből fakadó kockázatokat. A mesterséges intelligenciáról évente közzétett információk mennyisége még az akadémiai szektor számára is óriási (pl. 2020-ban az előző évhez képest ez a mennyiség 34,5%-kal nőtt¹⁰⁹), így a sok új információval való megbirkózás még a kifejezetten e technológiával foglalkozó szakemberek számára is nehézséget jelent. Az AI-eszközök kiadói esetenként hiányos vagy akár félrevezető információkat tesznek közzé a termékeikről, és olyan termékeket adnak ki, amelyeket még nem teszteltek megfelelően, vagy nem szabtak kellőképpen az adott országban működő ügyvédek speciális igényeihez, vagy egyszerűen figyelmen kívül hagyják az alkalmazandó ügyvédi etikai vagy egyéb szakmai szabályokat.

Összességében a FOMO-érzése és a megbízható információk hiánya az ügyvédek olyan rossz döntések meghozatalára készítheti, amelyek ellentétben állnak a hozzáértés kötelezettségével. Előfordulhat, hogy az ügyvéd megbízhatatlan technológiába fektet be, és az ügyvédi praxisuk fontos folyamatait olyan eszközökre építi, amelyek még nem lettek megfelelően tesztelve az adott (nemzeti) piacon, vagy még nincsenek összhangban az adott ország ügyvédi etikai szabályaival. A legnagyobb kockázat nem is abban rejlik, hogy az ügyvédi praxis bevételeit nem bölcs módon költik el – ez csak a legkisebb probléma. Ha az új eszközök kipróbálásában túlzott buzgóság vezeti az ügyvédet, ez olyan sokkal súlyosabb stratégiai problémákhoz vezethet, mint amilyen az adatvédelmi incidens (adatvesztés) vagy a hivatásbeli kötelezettségek megszegése.

Ami az ügyvédi irodák belső működését illeti, más vállalkozásokhoz hasonlóan a mesterséges intelligencia területével kapcsolatos „fear-of-missing-out” (FOMO, kimaradástól való félelem) érzése is tovább növeli az elégtelen szakmai hozzáértésből fakadó kockázatokat.

Elvárják az ügyvédektől, hogy a megfelelő hozzáértés kötelezettségének részeként a hiányosságaikkal is tisztában legyenek. A kis ügyvédi irodák számára fontos, hogy meghatározzák, milyen folyamatoknak kell működniük az ügyvédi irodában ahhoz, hogy megbízhatóan tudják használni az új, ígéretes eszközöket. Az eszközök kiadói azonban néha olyat ígérnek, hogy az ügyvédi irodák egyszerű technológiai eszközökkel

¹⁰⁹ [Az európai ügyvédi szakma alapelveinek chartája és az európai ügyvédek magatartási kódexe](#)

¹¹⁰ Zhang D és mások, [The AI Index 2021 Annual Report](#) [2021] arXiv:2103.06312 [cs] 25 hozzáférés 2021. december 4.

helyettesíthetik az irodában még nem létező (kézi) folyamatokat. Ez a felhasználó szempontjából nem kellően körültekintő megközelítés: az eszközök kiadói sem lehetnek tisztában azzal, hogy miként is kellett volna működnie a helyettesíteni kívánt kézi folyamatnak, miért voltak fontosak az adott üzleti folyamat egyes lépései stb. A folyamatot helyettesítő vagy a magába folyamat lépéseket beépítő technikai eszközök pedig nem képesek ugyanazt a rugalmasságot nyújtani, mint amire egy kézi folyamat alkalmas.

7.3.2. Az ügyvédi hozzáértéssel kapcsolatos kockázatok: a technikai és emberi folyamatok integrálása, az ígéret és a tényleges képességek egyensúlya.

Az ügyvédre vonatkozó, a megfelelő hozzáértéssel kapcsolatos kötelezettségből az is fakad, hogy az ügyvédek ne vállaljanak több ügyfelet, mint amennyit professzionális módon képesek kiszolgálni. Ez akkor válik jelentős kockázattá, ha az ügyvédek olcsón hozzáférhetnek olyan, nagyon hatékony eszközökhöz, amelyek váratlanul megnövelhetik az ügyvédi iroda láthatóságát. A digitális, egyre mélyebben összekapcsolódott társadalom pont ilyen eszközöket tesz elérhetővé az ügyvédek számára.

Az ügyvédi irodák e személyes jellegének a fő oka pedig az a követelmény, hogy az ügyvédnek kell megértenie, mire van az ügyfélnek valójában szüksége a jogi tanácsadás részeként – gyakran szemben azzal, amit az ügyfél jogi igényként képes saját maga megfogalmazni. Még ha egy ügyvéd nagyszámú, nagyon hasonló kérést kap fogyasztóktól vagy mikrovállalkozásoktól, az ügyfelek tényleges igényeinek felmérése akkor is egy képzett, professzionális ügyvéd személyes figyelmét fogja igényelni.

Az AI-eszközök is tovább növelhetik e kockázatot. Az ilyen eszközök jelentős segítséget nyújthatnak abban, hogy az ügyvédi irodák költséghatékonyabbá váljanak, például azzal, hogy egyszerűsítik az ügyfélfogadást, a jogi kutatást, és lehetővé tehetik a dokumentumok minél gyorsabb létrehozását, minél kevesebb ismételtséggel. De mindig van egy szigorú korlát is abban, hogy mi az a maximális szolgáltatási volumen, amelyet egyetlen ügyvédi iroda vállalhat, feltételezve, hogy továbbra is ugyanazon üzleti modell szerint működik, azaz ügyvédi iroda marad.

Az ügyvédi irodák tevékenysége ugyanis a magasan képzett egyének feladatai köré épül. Az ügyvédi iroda üzleti tevékenységének sarokkövét ezek a szakemberek és az ő tudásuk képezi. Ez alapvetően különbözik más vállalkozásoktól, ahol a vállalkozás legértékesebb részei (a versenyelőny lényege) más, ami lehet egy jól kiépített értékesítési csatorna, lehet a már megvalósított összetett üzleti folyamatok léte, vagy a vállalkozás saját tőkéje, esetleg más, személytelen vagyontárgya.

Az ügyvédi irodák e személyes jellegének a fő oka pedig az a követelmény, hogy az ügyvédnek kell megértenie, mire van az ügyfélnek valójában szüksége a jogi tanácsadás részeként – gyakran szemben azzal, amit az ügyfél jogi igényként képes saját maga megfogalmazni. Még ha egy ügyvéd nagyszámú, nagyon hasonló kérést kap fogyasztóktól vagy mikrovállalkozásoktól, az ügyfelek tényleges igényeinek felmérése akkor is egy képzett, professzionális ügyvéd személyes figyelmét fogja igényelni.

Ezért egy tetszőlegesen fejlett, teljesen automatizált működési struktúra mellett sem lesz képes egy hipotetikus, jövőbeli kis ügyvédi iroda arra, hogy egy adott napi óraszámot meghaladó mennyiségű jogi szolgáltatást tudjon nyújtani, függetlenül attól, hogy a társadalom részéről mekkora igény is mutatkozik az ilyen szolgáltatásokra. Mert ezt meghaladó esetben már a vállalkozása nem az ügyvédi irodai üzleti modellje szerint fog működni.

Az ügyvédi hivatás alapelvei miatt az ügyvédektől elvárják, hogy ne vállaljanak több ügyfeles megbízást, mint amennyit megfelelő színvonalon ki tudnak szolgálni. Természetesen ha az ügyvédek AI-eszközöket is kezdenek el használni az új ügyfelek bevonása érdekében, etikai szempontból a kapacitáshiányukra hivatkozva még szabadon visszautasíthatják az újabb és újabb megkereséseket. Ugyanakkor nehéz egyértelmű határt húzni aközött, hogy

egy ügyvéd egy potenciális ügyfelet elutasít, vagy aközött, hogy egy már meglévő ügyfél kiszolgálása során követ el valami mulasztást. Az ügyvédi hivatás sajátosságai miatt vannak olyan országok és olyan helyzetek, amikor nem lehet csak úgy figyelmen kívül hagyni az ügyfelek igényeit, és csak rájuk bízni, hogy találjanak új ügyvédet, ha akarnak. Egy ügyvédi iroda túlzott ügyvállalása mások számára is gazdasági problémákhoz, vagy az érintett irodák fizetéseképtelenségéhez is vezethet. Számos országban külön szabályozás van az ügyvédi irodák megszüntetésére. És ha valaki nem tartja be azt a kötelezettséget, hogy csak a szakmai képességeinek keretein belül vállaljon ügyeket, ez olyan kapacitásproblémához és túlzott ügyvállaláshoz is vezethet, amelynek a levét adott esetben több más ügyvédi iroda vagy az érintett ügyvédi kamara issza meg.

7.3.3. Az ügyvédi titok megtartásával kapcsolatos kockázatok

A 7.2.1. és 7.2.3. szakaszban tárgyalt számos kérdés az ügyvédi titoktartási kötelezettségre is irányadó, de ezeket itt nem ismételjük meg.

Ahogy fentebb már említettük, bizonyos információbiztonsági kontrollok még mindig hiányoznak a felhőszolgáltatások esetén, amelyek megakadályoznák, hogy a szolgáltatók technikailag képesek legyenek olvasni és hozzáférni az ügyvéd adataihoz. Mindez a jogosulatlan hozzáférés, és ezáltal az ügyvédi titoktartási kötelezettségek megsértésének kockázatát is eredményezi, beleértve az ügyfeladatok más célokra történő újrafelhasználását¹¹⁰ vagy az ügyvéd-ügyfél közötti kapcsolattartás hatósági (akár jogellenes) lehallgatását is.

Az etikai kötelezettségeik szempontjából az ügyvédeknek tisztában kell lenniük azzal, hogy az ügyvéd által választott adatfeldolgozók következtében az ügyfelek adatai milyen adatvédelmi veszélyeknek vannak kitéve (beleértve a felhőszolgáltatókat is).

Az ügyfél titoktartásának értékelése soha nem pusztán technikai feladat, nem az informatikai biztonsági ellenőrzések unalmas listáinak, az ISO 27000 vagy a SOC-jelentések áttekintéséből áll. A legfontosabb kérdés, amire oda kell figyelni, az nem a költségek vagy az adminisztráció gyors kezelhetőségének igénye, hanem az ügyfelet fenyegető hozzáférési kockázat: kiket érdekelhetnek az ügyfél adatai, mi történhet az ügyféllel, ha harmadik fél ilyen adatokhoz hozzáfér, és hol tudja az ügyvéd biztonságban megőrizni a nyilvántartásait?

Minden olyan esetben, amikor az ügyvéd harmadik fél szolgáltatókat von be (akár felhőalapú szolgáltatókat, akár nem), fennáll annak a veszélye, hogy az ügyész, a bíró vagy más személyek elrendelhetik, hogy az adott szolgáltató hozzáférést biztosítson az ügyvédi titoktartás által védett információkhoz, ugyanakkor megtiltva a szolgáltatót, hogy tájékoztassa az ügyvédet az ilyen hozzáférés megtörténtéről.¹¹¹ Lehet, hogy az ügyfél és ügyvéd közötti titok megőrzését egyértelmű törvényi vagy más szabályok védik, és hiába a tisztességes eljárás emberi jogi követelménye, gyakran még mindig hiányoznak az e követelmények érvényesítését szolgáló gyakorlati eljárási eszközök. Például ha a szolgáltatók nem tudják, hogy a náluk feldolgozott egyes adatok ügyvédi titok tárgyát képezik, ezért nem is tudhatnak arról, hogy a bűnüldöző szervek igényeivel szemben valamilyen plusz védelmi rendszert kellene alkalmazniuk. Mindez azzal jár, hogy az ügyvéd telephelyén fizikailag található adatok a gyakorlatban magasabb szintű védelmet tud biztosítani egyes jogosulatlan hozzáférésekkel szemben, mint amire egy magas biztonságú felhőszolgáltató vagy adatközpont képes. Természetesen az utóbbi évtizedekben már az olyan alapvető szolgáltatások esetén is, mint az e-mail szerverek, egyre nehezebbé vált a saját szolgáltatási infrastruktúra fenntartása (a folyamatos frissítések igénye, bonyolult konfigurációs változások, feketelisták és spamszűrők karbantartása, az ügyfelek által elvárt olyan költséges biztonsági intézkedések, mint a katasztrófa utáni helyreállítás és az éves tesztelés stb).

Az adatokhoz való kormányzati hozzáférés terén az EU-n belül rövidesen jelentős harmonizációs szabályt hirdetnek ki, de ezek ellenére is az EU-n belül is nagyon messze leszünk a teljes harmonizációtól, és ezt a fajta hozzáférést továbbra is döntően nemzeti szinten fogják szabályozni. Ezért ami az AI-eszköz szolgáltatójának országában jogszerű hozzáférésnek minősülhet a hatóságok részéről, az nem feltétlenül lesz jogszerű az ügyvéd működési országában is. Ezek az országbeli eltérések veszélyesek az ügyfelek érdekeire nézve.

7.3.4. Az ügyvéd függetlenségével kapcsolatos kockázatok

Elvárják az ügyvédektől, hogy szabadon, függetlenül lássak el az ügyfelek tanácsadásával és képviselésével kapcsolatos tevékenységüket. Ez az elvárás magában foglalja az államtól és más szervezetektől való függetlenséget is, de azt sem engedhetik meg maguknak az ügyvédek, hogy tevékenységük ellátására meg

¹¹⁰ Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, CCBE Guide on the Use of Online Legal Platforms (n 77) 12. o.

¹¹¹ A témával kapcsolatban lásd az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa, [CCBE Comparative Study on Governmental Surveillance of Lawyers](#) Data in the Cloud (2014), hozzáférés 2022. február 7.

nem engedhető üzleti okokból gyakoroljanak nyomást.

A 7.2.1. szakaszban már említett gyártói függőség kockázataihoz hasonlóan az ügyvédeknek tisztában kell lenniük azzal a kockázattal is, hogy hosszabb távon a legsikeresebb AI-eszközök negatívan fogják befolyásolni a függetlenségüket. Ha az ügyvédek egyetlen eszközt használhatnak az üzleti folyamataik szempontjából fontos célokra, az ügyvédeknek ugyanazokkal a problémákkal kell majd szembesülniük, mint amelyeket az online jogi platformok használatáról szóló CCBE-útmutató is ismertet. Vagyis azzal, hogy az AI-eszköz szolgáltatója nem csak közreműködik, hanem be is avatkozik az ügyvédek és az ügyfelek közötti kapcsolatba. Ide tartozik az is, ha az AI-eszköz szolgáltatója egy platformmá válik, még akkor is, ha nem próbálja kifejezetten ekként értékesíteni szolgáltatásait. Ez jóval súlyosabb problémát jelenthet ott, ahol az ügyvédi szolgáltatói piacok oligopolisztikusak vagy monopolisztikusak, mert itt egyes, az ügyvédi működés szempontjából bemeneti jóságnak számító források (inputok) megakadályozzák a új belépőket abban, hogy helyettesítő szolgáltatásokat tudjanak nyújtani, szűk keresztmetszetet okozva. Ilyen szűk keresztmetszet lehet egy AI-modell (mint például az alapmodellek¹¹²) vagy az olyan adatforrásokhoz (jogforráshoz, joganyaghoz, más adathoz) való korlátozott hozzáférés, amely adatforrások a versengő szolgáltatások nyújtásához szükségesek volnának. A szűk keresztmetszetet jelentő inputon kívül a kisméretű országok széttöredezett jogi műszaki piaci mérete tovább növeli annak a kockázatát, hogy egyetlen szereplő uralja az adott országbeli AI-eszközök piacát, annak jelentős részét.¹¹³ Egy széles körben használt mesterséges intelligencia-megoldás gazdasági súlya arra kényszerítheti az ügyvédeket, hogy elfogadják a mesterséges intelligencia-szolgáltatók által meghatározott feltételeket, akkor is, ha azok sértik a függetlenségüket. Mind az ügyvédek, mind az innovatív eszközök jövőbeli szabályozói aktívan tudatában kell, hogy legyenek ennek a kockázatnak.¹¹⁴

¹¹² Rishi Bommasani és mások, [On the Opportunities and Risks of Foundation Models](#) [2021] arXiv:2108.07258 [cs] hozzáférés 2021. december 19.

¹¹³ Homoki (n 5) 46-47. o

¹¹⁴ Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a

8. Befejezés

Ez az útmutató megpróbált egyfajta bepillantást adni abba, hogy milyen izgalmas lehetőségeket kínálnak az ügyvédi szakma számára az AI-eszközök. Kiemelten arra próbáltunk összpontosítani, hogy mindez a kis ügyvédi irodák számára milyen előnyökkel járhat, és e kör milyen kockázatokkal kell, hogy számoljon.

Ma már elmondhatjuk, hogy a mesterséges intelligencia nem fogja az ügyvédi szakmát feleslegessé tenni, és hogy eszközei nem fogják egyszerűen az ügyvédeknek a liftkezelők sorsára juttatni. Azonban az ügyvédeknek is át kell alakítaniuk a munkafolyamataikat és kompetenciáikat, elsősorban attól függően, hogy a társadalom miként fogja használni az ilyen technológiákat, miként fog rájuk támaszkodni, és ezen eszközök használata miként fogja átalakítani magát a társadalmat.

Az átállás nem lesz problémamentes, és nem szabad megfeledkeznünk az emberi jogokat, a tisztességes tárgyaláshoz való jogot és alapvető értékeinket fenyegető veszélyekről. Az ügyvédeknek, a kamaráknak alaposabban meg kell érteniük az átállás kockázatait, hogy ezáltal is jobban felkészüljenek a fenti értékek határozottabb védelmére. Mindezt csak az AI-eszközök körültekintő alkalmazásával érhetjük el.

Attól függetlenül így kell járnunk, hogy a jelenlegi eszközök korántsem tökéletesek még, és akkor is, ha az eszközök különböző országokhoz (jogrendszerekhez) vagy nyelvekhez igazodnak, mindezt pedig tovább súlyosbítja az a tény, hogy mennyire széttagolt az ügyvédi informatikai eszközök piaca az EU tagállamaiban. A jelenlegi eszközök lehet, hogy nem adnak meg minden információt, amire az ügyvédeknek szükségük lenne. Előfordulhat az is, hogy sem pénzügyi, sem praktikus szempontból nem életszerű egy adott eszköz gyakorlati használata. Vannak azonban már most is olyan AI-alkalmazások, amelyeket még a legkisebb ügyvédi irodák is kipróbálhatnak – természetesen kellő óvatossággal, meghatározott, alacsony kockázatú területeken, és mindezt úgy, hogy közben tisztában vannak az ebben az útmutatóban ismertetett kockázatok jelentőségével.

Szükségszerű, hogy hosszú távon egyre több és több AI-eszközt használjunk, és ezt egyetlen hivatás sem kerülheti el. Mindazonáltal az ügyvédeknek oda kell figyelniük arra, hogy ezeket az eszközöket úgy használjuk, hogy azok ne ártsanak az ügyfeleknek vagy a jogállamiság szempontjainak, és hogy az eszközök használata semmilyen módon ne vezessen azon gyengébb felek védelmének csökkentéséhez, akiket a jogrendszernek is védenie kell.

Végezetül figyelmeztetnünk kell arra, hogy ez az útmutató csak a mesterséges intelligenciával kapcsolatos kockázatok bizonyos területeit értékeli. Az itt említett technológiák ettől még nem biztos, hogy kívánatosak, például a jogállamiságra, a hivatás alapvető értékeire vagy az emberi jogokra gyakorolt hatásaikra tekintettel.

9. Irodalomjegyzék

„33. cikk - LOI N° 2019-222 Du 23 Mars 2019 de Programmation 2018-2022 et de Réforme Pour La Justice- Légifrance” <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/article_jo/JORFARTI000038261761v>, hozzáférés 2021. december 28.

Ashley KD, Artificial Intelligence and Legal Analytics (First, Cambridge University Press 2017) <<https://www.cambridge.org/9781107171503>>

Bommasani R és mások, „On the Opportunities and Risks of Foundation Models” [2021] arXiv:2108.07258 [cs] <<http://arxiv.org/abs/2108.07258>>, hozzáférés 2021. december 19.

Bourne CP és Hahn TB, A History of Online Information Services, 1963-1976 (Cambridge, Mass : MIT Press 2003) <<http://archive.org/details/historyonlineinf00bour>>, hozzáférés 2021. december 27.

Chalkidis I és mások, „Neural Contract Element Extraction Revisited” (2021) abs/2101.04355 CoRR <<https://arxiv.org/abs/2101.04355>>

Choi CQ, „7 Revealing Ways AIs Fail” (IEEE Spectrum, 2021. szeptember 21.) <<https://spectrum.ieee.org/ai-failures>>, hozzáférés 2021. december 14.

Debra Cassens Weiss, “Treated like a Robot,” Contract Lawyers Chafe under Fickle Facial Recognition Surveillance’ (ABA Journal, 2021. november 15.) <<https://www.abajournal.com/news/article/treated-like-a-robot-contract-lawyers-chafe-under-fickle-facial-recognition-surveillance>>, hozzáférés 2021. december 19.

Conseil National de Barreaux, Assemblée générale du 9 octobre 2020 Groupe de travail Legaltech, „Legaltechs du domaine de la jurimétrie: Préconisations d’actions Rapport” (2020. október 9.) <https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/Events/20201027_Online_Roundtable/Rapport-CNB-sur-la-jurime-trie-adopte-9-10-20.pdf>, hozzáférés 2021. december 27.

Council of Bars and Law Societies of Europe, „CCBE Guidelines on the Use of Cloud Computing Services by Lawyers” (2012. szeptember 7.) <https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/IT_LAW/ITL_Position_papers/EN_ITL_20120907_CCBE_guidelines_on_the_use_of_cloud_computing_services_by_lawyers.pdf>, hozzáférés 2021. december 5.

Council of Bars and Law Societies of Europe, „CCBE Comparative Study on Governmental Surveillance of Lawyers’ Data in the Cloud” (2014) <https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/IT_LAW/ITL_Position_papers/EN_ITL_20140404_Comparative_Study_on_Governmental_Surveillance_of_Lawyer_s_Data_in_the_Cloud_final.pdf>, hozzáférés 2022. február 7.

Council of Bars and Law Societies of Europe, „Charter of Core Principles of the European Legal Profession and Code of Conduct for European Lawyers” (2021) <https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/EN_DEON_CoC.pdf>, hozzáférés 2022. március 15.

Council of Bars and Law Societies of Europe, „CCBE Guide on the Use of Online Legal Platforms” (29 June 2018. június 29.) <https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_Guides_recommendations/EN_DEON_20180629_CCBE-Guide-on-lawyers-use-of-online-legal-platforms.pdf>, hozzáférés 2021. december 5.

[EN_ITL_20200220_CCBE-considerations-on-the-Legal-Aspects-of-AI.pdf](#)> , hozzáférés 2021. november 19.

Csányi GM és mások, „Challenges and Open Problems of Legal Document Anonymization” (2021) 13 Symmetry 1490 <<https://www.mdpi.com/2073-8994/13/8/1490/pdf>>, hozzáférés 2022. február 25.

David Danks és Alex John London, „Algorithmic Bias in Autonomous Systems”, Electronic proceedings of IJCAI 2017 (2017) 4693 <<https://www.ijcai.org/proceedings/2017/654>> , hozzáférés 2021. december 18.

European Banking Authority, „Guidelines on Outsourcing Arrangements” (2019. június 5.) <<https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/internal-governance/guidelines-on-outsourcing-arrangements>> , hozzáférés 2021. december 12.

European Commission, „Communication from the Commission: Artificial Intelligence for Europe” (2018) <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A237%3AFIN>>, hozzáférés 2021. november 19.

European Data Protection Board, „Guidelines 02/2021 on Virtual Voice Assistants” (2021. július 7.) <https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-022021-virtual-voice-assistants_en> , hozzáférés 2022. január 14.

High-Level Expert Group on Artificial Intelligence, „Ethics Guidelines for Trustworthy AI” <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>> , hozzáférés 2021. december 12.

European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), „Guidelines on Electronic Court Filing (e-Filing) and Digitalisation of Courts” (2021. december 9.) <<https://www.coe.int/en/web/cepej/documentation/cepej-documents/guidelines>> , hozzáférés 2021. december 27.

Ferrer X és mások, „Bias and Discrimination in AI: A Cross-Disciplinary Perspective” (2021) 40 IEEE Technology and Society Magazine 72 <<https://arxiv.org/abs/2008.07309>> , hozzáférés 2022. február 25.

Gohel P, Singh P és Mohanty M, „Explainable AI: Current Status and Future Directions” [2021] arXiv:2107.07045 [cs] <<http://arxiv.org/abs/2107.07045>> , hozzáférés 2021. december 12.

Heaven D, „Why Deep-Learning AIs Are so Easy to Fool” (2019) 574 Nature 163 <<https://www.nature.com/articles/d41586-019-03013-5>> , hozzáférés 2022. február 25.

Homoki P, „Overview on Average State of the Art IT Capabilities and Comparison with Best Practices United Kingdom, USA and Canada” (Council of European Bars and Law Societies (CCBE), European Lawyers Foundation) <<https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2021/03/Overview-of-the-average-state-of-the-art-IT-capabilities-in-the-EU.pdf>>

Lippi M és mások, „CLAUDETTE: An Automated Detector of Potentially Unfair Clauses in Online Terms of Service” (2019) 27 Artificial Intelligence and Law 117 <<https://arxiv.org/abs/1805.01217>> , hozzáférés 2022. február 25.

Lippi M és Torroni P, „Argumentation Mining: State of the Art and Emerging Trends” (2016) 16 ACM Transactions on Internet Technology 1 <<https://dl.acm.org/doi/10.1145/2850417>> , hozzáférés 2022. február 25.

Lohn AJ, „Estimating the Brittleness of AI: Safety Integrity Levels and the Need for Testing Out-Of-Distribution Performance” [2020] arXiv:2009.00802 [cs, stat] <<http://arxiv.org/abs/2009.00802>> , hozzáférés 2021. december 14.

„Managed by Bots: Surveillance of Gig Economy Workers” (Privacy International) <<http://privacyinternational.org/long-read/4709/managed-bots-surveillance-gig-economy-workers>> , hozzáférés 2021. december 19.

Medvedeva M és mások, „Automatic Judgement Forecasting for Pending Applications of the European Court of Human Rights” (2021) <<https://research.rug.nl/en/publications/automatic-judgement-forecasting-for-pending-applications-of-the-e>> , hozzáférés 2022. február 25.

Mell P és Grance T, „The NIST Definition of Cloud Computing” (National Institute of Standards and Technology 2011) NIST Special Publication (SP) 800-145 <<https://csrc.nist.gov/publications/detail/sp/800-145/final>>, hozzáférés 2021. december 5.

Pasquale F, New Laws of Robotics: Defending Human Expertise in the Age of AI (The Belknap Press of Harvard University Press 2020)

Poudyal P és mások, „ECHR: Legal Corpus for Argument Mining”, ARGMINING (2020) <<https://aclanthology.org/2020.argmining-1.8.pdf>> , hozzáférés 2022. február 25.

„Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Amending Regulation (EU) No 910/2014 as Regards Establishing a Framework for a European Digital Identity” <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2021%3A281%3AFIN&qid=1622704576563>> , hozzáférés 2021. november 21.

„Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts” <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0206>> , hozzáférés 2021. december 12.

„Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Digital Operational Resilience for the Financial Sector and Amending Regulations (EC) No 1060/2009, (EU) No 648/2012, (EU) No 600/2014 and (EU) No 909/2014” <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0595>> , hozzáférés 2021. december 12.

„Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on European Production and Preservation Orders for Electronic Evidence in Criminal Matters” <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM%3A2018%3A225%3AFIN>> , hozzáférés 2021. december 5.

„Survivorship Bias”, Wikipedia (2021) <https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Survivorship_bias&oldid=1060288226> , 2021. december 18.

Themis Solutions Inc., „2021 Legal Trends Report Published by Clio” (August 2021) <<https://www.clio.com/wp-content/uploads/2021/08/2021-Legal-Trends-Report-Oct-26.pdf>> , hozzáférés 30 December 2021

Themis Solutions Inc., „Legal Trends Report 2017 Powered By Clio” (2017) <<https://files.clio.com/marketo/ebooks/2017-Legal-Trends-Report.pdf>> , hozzáférés 2021. december 30.

Themis Solutions Inc., „Legal Trends Report 2018 Powered By Clio”(2018) <<https://www.clio.com/wp-content/uploads/2018/10/Legal-Trends-Report-2018.pdf>> , hozzáférés 2021. december 30.

Tippett EC és mások, „Does Lawyering Matter? Predicting Judicial Decisions from Legal Briefs, and What That Means for Access to Justice” [2021] Texas Law Review <<https://ssrn.com/abstract=3811710>>

Tuggener D és mások, „LEDGAR: A Large-Scale Multi-Label Corpus for Text Classification of Legal Provisions in Contracts”, Proceedings of the 12th Language Resources and Evaluation Conference (European Language Resources Association 2020) <<https://aclanthology.org/2020.lrec-1.155>> , hozzáférés 2021. október 10.

Vadász P és társai, „A Report on the Barriers and Opportunities in the Use of Natural Language Processing Tools in Small Legal Offices” (Council of European Bars and Law Societies, European Lawyers Foundation) <<https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2021/12/Report-on-opportunities-and-barriers-in-the-use-of-NLP-tools-in-SME-law-practices.pdf>> , hozzáférés 2022. február 25.

Vilone G és Longo L, „Explainable Artificial Intelligence: A Systematic Review” [2020] arXiv:2006.00093 [cs] <<http://arxiv.org/abs/2006.00093>> , hozzáférés 2021. december 12.

Xudong Pan és mások, „Privacy Risks of General-Purpose Language Models”, 2020 IEEE Symposium on Security and Privacy (SP) (2020) <<https://ieeexplore.ieee.org/document/9152761>> , hozzáférés 2021. december 18.

Zhang D és mások, „The AI Index 2021 Annual Report” [2021] arXiv:2103.06312 [cs] <<http://arxiv.org/abs/2103.06312>> , hozzáférés 2021. december 4.

Zhou N és mások, „Bias, Fairness, and Accountability with AI and ML Algorithms” [2021] arXiv:2105.06558 [cs, stat] <<http://arxiv.org/abs/2105.06558>> , hozzáférés 2021. december 18.